

AZ ÜDVÖSSÉG TÖRTÉNETE

HITTANKÖNYV
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK VI. OSZTÁLYÁNAK
RÓMAI KATOLIKUS TANULÓI SZÁMÁRA

KIADJA
A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1960.

AZ ÜDVÖSSÉG TÖRTÉNETE

HITTANKÖNYV
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK VI. OSZTÁLYÁNAK
RÓMAI KATOLIKUS TANULÓI SZÁMÁRA

KIADJA
A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1960.

A tanítás anyaga csak a II. és III. rész

Librum hunc concinnavit

dr. Andreas Hamvas
eppus Csanadien

*Minden jog fenntartva,
beleértve a szöveg és az utánnyomás jogát is.*

Felelős kiadó: a Szent István Társulat elnöke

60.10617 — Egyetemi Nyomda, Budapest, Dohány u. 12–14.

I. ÓSZÖVETSÉG

1. §. AZ ÖSTÖRTÉNET

A világ teremtése. A világ teremtését a Biblia a következőképpen beszéli el:

Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet. A föld azonban pusztta volt és rendezetlen, és sötétség űlt a mélység színén. De az Isten lelke ott lebegett a vizek felett.

És mondá az Úr: „Legyen világosság!” — és lett világosság.¹ És lőn este és reggel: első nap.

Mondá tovább az Isten: „Legyen égboltozat!” És meglett az égboltozat, és elválasztotta a vizeket, melyek fent vannak, azoktól, amelyek lent vannak. És lőn este és reggel: második nap.

És újra mondta az Isten: „Gyűljenek össze a vizek, amelyek lent vannak, egy helyre, és tűnjék elő a szárazföld!” És szétválasztotta Isten egymástól a tengert és a szárazföldet, és a szárazföldön Isten szavára magot hozó füvek és gyümölcsfák termettek. És látta az Isten, hogy mindez jó. És lőn este és reggel: harmadik nap.

Ismét mondá az Úr: „Legyenek világítók az égboltozaton és valasszák el a nappalt az éjszakától.” És így lett. És a Nap bevilágítja a Földet nappal, a Hold pedig éjjel világít, és csillagok ragyognak az égen. És látta az Isten, hogy ez jó. És lőn este és reggel: negyedik nap.

Megint mondá az Isten: „Hozzanak elő a vizek csúszómászó élőlényeket, és repüljön a szárnyas a föld felett, az égboltozat alatt!” És benépesedtek a vizek nagy tengeri szörnyetegekkel és minden fajta halakkal, és a levegőben madarak repkedtek. És Isten látta, hogy mindez jó, és megáldotta teremtményeit. És lőn este és reggel: ötödik nap.

¹ Nem a napvilágot kell itt érteni!

Azután mondá az Isten: „Hozzon elő a föld élőlényeket: barmot, csúszó-mászót és szárazföldi vadat!” Úgy is lett. És benépesedett a szárazföld mindenfajta állattal, és látta az Isten, hogy jó.

Majd mondá Isten: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az összes állatokon és az egész földön!” És megteremtette Isten az embert, a férfit és a nőt. És megáldotta őket, mondván: „Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a Földet és hajtsátok uralmatok alá!” És látta az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, felette jó. És lőn este és reggel: hatodik nap.

A hetedik napon pedig megnyugovék az Úr minden munkától, és megáldotta és megszentelte ezt a napot.

(Miként látjuk, Mózes, aki mindezt Isten sugallatára leírta, a teremtés történetét hat szakaszra osztja, és mindegyik szakaszt ezzel a mondattal zárja le: „És lőn este és reggel, első nap, második nap” stb. Figyelmeztetni akart ezzel a beosztással, hogy mi is hat napot dolgozunk, a hetediket pedig szenteljük meg.)

Azt is látjuk, hogy a Biblia szerint Isten a világot nem egyszerre, hanem fokozatosan teremtette. A tudomány szerint is fokozatosan, hosszú fejlődés útján jött létre a világ.

Téves volna azonban a Bibliában tudományos igazságokat keresni, vagy ilyenek hiányát szemrehányani, mert Isten tudományos igazságokat nem nyilatkoztatott ki.

Mózes nem tudhatta tehát azt, hogy a Föld gömbölyű, sem azt, hogy ez a Nap körül kering. A fejlődéstudományt sem ismerhette. Ezek mind tudományos igazságok vagy elméletek, amelyeknek kutatását Isten a természetes észre bízta.)

Összüleink története. Isten az ember testét földből alkotta és halhatatlan lelket lehelt bele. Az első férfi neve Ádám volt, az első asszonyé Éva. Ők voltak az emberek összülei.

Isten összüleinket a Paradicsomban helyezte el. Gyermekeivé fogadta őket. Lelküket a megszentelő kegyelemmel ékesítette, testüket pedig a halhatatlanság kiváltságával ruházta fel. Csak azt kívánta, hogy ezeket a kiváltságokat hálával és engedelmességgel viszonozzák. Azért egy egyszerű és könnyű parancsot adott Ádámnak, mondván: „A Paradicsom minden fájáról ehetsz, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert amely napon arról eszel, halált kell halnod.”

Összüleink e parancsot nem tartották meg. Engedtek az ördög kísértésének, aki kígyóba rejtőzve szólott Évához. Fel-

keltette benne a nagyravágyást ily szavakkal: „Ha erről a fáról esztek, olyanok lesztek, mint az Isten; tudtok majd jót és gonoszt.” A test kívánsága is felebredt Évában, mert „látta, hogy a fa evésre jó, szemre szép és tekintetre gyönyörű”, azért vett gyümölcséből és férjének is adott.

A bűnbeesés következtében ősszüleink elvesztették a megszentelő kegyelmet. Testük szenvedésnek lett alávetve és a halál keservét is vállalniuk kellett. Értelmük elhomályosodott, akaratuk pedig rosszra hajló lett. Egyszóval elkezdődött a bűn uralma a Földön.

Az eredeti bűn. Ádám, mint az emberi nem feje és ősatya cselekedett. Bűneivel tehát nemcsak a maga, hanem utódai kárára is elvesztette Isten kegyelmét. Minden ember örökli ősszüleinek bűnét. Ez a bűn az emberi nem eredeténél támadt, azért eredeti bűnnek nevezzük. Nem személyes bűn ez, tehát miatta senki sem kárhozik el; de aki ebben a bűnben hal meg, nem juthat a mennyországba.

Isten azonban nem hagyta el az emberi nemet. Megátkozta a kígyót és azt mondotta neki: „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka közé: Az széttiporja a fejedet, te pedig sarka után leselkedel.” Az asszony, aki ellenségeskedésben van az ördöggel, a boldogságos Szűz Mária. Ivadéka pedig, aki széttiporja az ördög fejét, azaz hatalmát, Jézus Krisztus. Isten tehát már a Paradicsomban megígérte a Megváltót, és ezzel a remény sugarát támasztotta az emberiség vigasztalására.

2. §. AZ ISTENTŐL ELTÁVOLODOTT EMBEREK

Kain és Abel. Ősszüleink az eredeti bűnnek szomorú következményét már elsőszülött fiukon, Kainon tapasztalhatták. Ő irigységből agyonütötte öccsét, Ábelt. A testvérgyilkos halottá Isten szavát: „Hol van az öcséd, Abel?” Kain dacosan felelt: „Nem tudom. Talán bizony őrzője vagyok öcsémnek?” Lelki ismerete vádját azonban nem tudta elhallgattatni. Elbűjosdott, és Isten megjelölte őt, hogy meg ne ölje senki, aki rátalál.

(Ha Kain-bélyegről beszélünk, akkor az arcnak dúlt vonásait értjük, amelyek a gonosztevőt jellemezni szokták.)

Az Isten fiai és az emberek fiai. Ábel helyett Isten más fiút adott Ádámnak, akit Szetnek hívtak. Szet utódait „Isten fiai”-nak nevezték, mert vallásosak voltak; Kain utódai voltak

az „emberek fiai”, mert csak a földiekkel törődtek. Amikor pedig az Isten fiai összeházasodtak az emberek fiaival, a vallástalanság és erkölcstelenség általános lett. De azért akadt még istenfélő ember; ilyen volt Noé és családja.

(A vegyes házasságot azért nem szereti az anyaszentegyház, mert gyengíti a viláosságot.)

A vízözön. Mikor a bűn már nagyon elterjedt, Isten megbánta, hogy embert teremtett a földön, és elhatározta, hogy eltörli a föld színéről. Azért vízözönt küldött, amely elpusztította a bűnösöket. Csak Noé maradt meg és családja. Ők Isten parancsára bárkába szálltak. (Bibliai történetek 12. fejezet.)

A felhők szakadása és a vizek ömlése negyven napig tartott. Utána visszahúzódtak a vizek, és a hetedik hónapban megállt a bárka egy nagy hegyen. Noé nemsokára kibocsátott a bárka ablakán egy hollót, de az nem tért vissza. Utána egy galambot bocsátott ki, mely visszatért, mert nem talált száraz helyet, ahol megpihenhessen. Hét nap múlva egy másik galambot bocsátott ki. Ez ugyan visszatért, de zöld levelű olajágat hozott csőrében. Ebből Noé megértette, hogy már sarjad az élet a földön. Ezután várt még hét napig és újra kibocsátott egy galambot, amely többé nem tért vissza. Noé most kiszáll a bárkából és hálából áldozatot mutatott be Istennek.

(Az olajág a békét jelképezi.

A tudósok szerint a vízözön nem borította el az egész földkerekséget, csak annak egy nagy részét, azt, ahol Noé is lakott.)

Noé fiai. Noénak három fia volt: Szem, Kám és Jáfet. A vízözön után Noé szőlőt ültetett és bort készített. Mivel nem ismerte a bor erejét, lerészegedett és sátrában kitakaródzva aludt. Meglátta ezt Kám és atyját kinevetve szaladt testvéreire, hogy megmondani, hogy mit látott. Szem és Jáfet azonban arcukat elfordítva mentek a sátorba és betakarták atyjukat. Mikor Noé felébredt és megtudta, hogy mi történt, Kámot megátkozta, Szemet és Jáfetet pedig megáldotta.

(Szem utódai a szemiták, akik közé a zsidók is tartoznak. Jáfet utódai az európai népek, Kám utódai pedig a kámiták, akik Afrikában laknak.)

A bábeli torony. Noé utódai megsokasodtak és Szennár földjén telepedtek meg. Azt mondták egymásnak: „Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot, amelynek teteje az égig ér, és tegyük híressé nevünket.” És megkezdték a torony építését égetett téglából és aszfaltból. Isten azonban ellenállt kevésy

tervüknek és megzavarta nyelvüket, úgyhogy abba kellett hagyniuk a munkát és szétszéledtek a földön. A tornyot pedig elnevezték Bábelnek, ami annyit jelent, mint zavarodás,

(Bábel környékén épült később Babilon városa.

Az első pünkösdkor éppen ellenkező dolog történt: az apostolokat még azok is megértették, akik különböző nyelven beszéltek.)

3. §. A PÁTRIÁRKÁK TÖRTÉNETE

Ábrahám kiválasztása. Mikor az emberek szétszóródtak a földön, elfeledték az egy igaz Istent és bálványokat imádtak. Isten ekkor kiválasztott egy férfiút, hogy legalább ő és utódai megmaradjanak az igaz Isten hitében. E férfiú neve Ábrahám volt. Ábrahám Káldeának Úr nevű városában lakott és onnan költözött családjával együtt Mezopotámiába. De Isten parancsára elhagyta ezt a földet és elment Kánaán földjére. Isten megígérte Ábrahámnak, hogy neki és utódainak birtokul adja Kánaán földjét. Azt is mondotta az Úr: „Szövetséget létesíték közöttem és közötted és felette megsokasítlak.” Ámde Ábrahámnak nem volt gyermeke, pedig már közel százesztendő volt, felesége, Sára, pedig kilencven. Isten ígérete azonban csodálatosan teljesedett, és Sára fiat szült, akit Ábrahám Izsáknak nevezett el.

(Ábrahám kb. 2000 évvel Krisztus születése előtt élt.)

Ábrahám feláldozza Izsákot. Mikor Izsák nagyobb lett, Isten próbára tette Ábrahámot és megparancsolta, hogy áldozza fel neki egyszülött fiát, akit nagyon szeretett. Ábrahám erre is kész volt. Isten angyala azonban megjelent és visszatartotta karját, hogy ne ölje meg a gyermeket. Ekkor az Úr így szólt Ábrahámhoz: „Mivel ezt megietted és kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél, megáldalak és megsokasítom ivadékokat, mint az ég csillagait és mint a tenger fővenyét; és ivadékokban nyer áldást a földnek minden nemzete.”

(Ábrahámnak az az ivadéka, akiben a földnek minden nemzete áldást nyert, Jézus Krisztus volt.)

Izsák feleségül veszi Rebekkát. Mikor Sára meghalt, Ábrahám elküldte hűséges szolgáját, az öreg Eliezert, hogy menjen az elhagyott hazába, Mezopotámiába, és onnan hozzon a rokonok közül feleséget Izsáknak. Eliezer tehát magához vett tíz tevét és mindenféle ajándékot és elindult az útra. Mikor Hárán városához érkezett, ahol Ábrahám rokonai laktak, a városon

kívül letelepedett egy kút mellé és így fohászkodott: „Uram, Ábrahámnak, az én gazdámnak Istene! Ime, itt ülök a víz forrása mellett, és ki fognak jönni a város leányai vizet meríteni. Ha pedig mondom egyiküknek: nyujtsd korsódat, hadd igyam, és ő azt válaszolja: igyál, sőt tevéidet is megítatom, az legyen az, akit Izsáknak rendeltél.” Még be sem fejezte e szokat, odajött Ábrahám fivérének unokája, Rebekka, és merített a kútból. Mikor az öreg szolga vizet kért tőle, gyorsan odatartotta korsóját és azt mondta: „Igyál, uram! Sőt tevéidnek is merítek vizet.” Eliezer ekkor megajándékozta a leányt arany függőkkel és karperecekkel, a leány pedig haza sietett. Mikor Rebekka bátyja, Lábán, meglátta az ajándékokat, kisietett a városból és behívta Eliezert. Az öreg szolga most elmondta jövelele célját és megkérte a leány kezét Izsák számára. A leány atyja, Bátuel, így válaszolt: „Itt van Rebekka előtted, vedd és menj, és legyen gazdád fiának felesége úgy, ahogy az Úr szólott.” A leány is beleegyezett, és másnap meg is indultak. Izsák nagy szeretettel fogadta Rebekkát és most már megvigasztalódott anyja halálán, Ábrahám pedig meghalt 175 éves korában.

(A vízőzőn előtt még Ábrahámnál is öregebbek voltak az emberek. Matuzsálem például 969 esztendőt élt. Sok írásmagyarázó úgy véli, hogy akkor rövidebb esztendőket számítottak, ámde az sem lehetetlen, hogy abban az időben az emberi szervezet életképessége Isten rendeléséből nagyobb volt.)

Ézsau és Jákob. Izsáknak és Rebekkának két fia született: Ézsau és Jákob. Ezek ikrek voltak. Az elsőszülött Ézsau szilaj természetű, szőrös testű ifjú volt, aki szeretett vadászni; Jákob szelid természetű pásztorember volt. Izsák jobban szerette Ézsaut, Rebekka pedig a csendes természetű Jákobot kedvelte. Egy napon Ézsau fáradtan és éhesen tért haza a vadászatról. Jákob előtt éppen egy tál lencsefőzelék párolgott. Ézsau nagyon megkívánta az ételt és kért belőle. Jákob azt felelte: „Odaadom, ha átengeded érte elsőszülöttségi jogodat.” Ézsau nem sokra tartotta az elsőszülöttségi jogot és eladta azt egy tál lencséért Jákobnak.

(Az elsőszülöttet illette az atyai áldás és a családi törzsvagy, azonfelül ő lett a Messiás ősatyja.)

Izsák megáldja Jákobot. Mikor Izsák megöregedett, elvesztette szeme világát. Egy napon így szólt nagyobbik fiához: „Vedd az íjat és menj ki a mezőre, és ha ejtesz valamit a vadászaton, készíts nekem étket és hozd el, hogy egyem és megáldjalak.” Mikor ezt Rebekka meghallotta, gyorsan leült két gödölyét és

elkészítette úgy, ahogy azt Izsák szerette. Azután a gödölyék szőrével betakarta Jákob kezét és nyakát; Ézsau ruháját is feladta neki és így beküldte Jákobot az étellel atyjához. Jákob így szólt Izsákhoz: „Kelj fel atyám, ülj le és egyél vadászatomból, és áldjon meg a lelked.” Izsák csodálkozott, hogy fia így hamar hazatért a vadászatról, azért magához vonta Jákobot és megtapogatta. Azután így szólt: „A hang ugyan Jákob hangja, de a kéz Ézsau keze.” Ézsau ruhájának illata is megnyugtatta. Miután tehát evett és jóllakott, megáldotta Jákobot. Kívánt neki bőséget a föld terméséből, sőt hatalmat és uralmat is testvérei fölött.

Mikor Ézsau hazaérkezett, nyilvánvalóvá lett Jákob csalása. Ézsau ezért nagyon megharagudott Jákobra és életére tört.

Jákob menekülése. Jákob ekkor anyja tanácsára Mezopotámiába menekült nagybátyjához, Lábánhoz. Útközben álmában egy lajtorját látott, amely az églig ért, és angyalok jártak rajta fel és le. Fent pedig az Urat látta, aki így szólt hozzá: „Én vagyok atyáidnak, Ábrahámnak és Izsáknak Istene. A földet, melyen alszol, neked és ivadékaidnak fogom adni. És annyi lesz az ivadékok, mint a földnek porszeme; és te benned és ivadékokban nyer áldást a földnek minden nemzete.”

(Ábrahám, Izsák és Jákob voltak Isten választottjai és a zsidó nép ősei. Pátriárkáknak hívjuk őket. Tőlük származott a Megváltó.)

Jákob visszatér Kánaánba. Jákob húsz esztendő telt el Mezopotámiában és ezalatt feleségül vette Lábán két leányát, Liát és Ráchelt. Mikor visszatért Kánaánba, kibékült Ézsauval. Anyját, Rebekát azonban már nem találta életben. Isten büntetése volt ez azért, mert megcsalták az öreg pátriárkát, Izsákot.

(A pátriárkák többnejűségben éltek. Isten elnézte ezt nekik, mert ez volt a szokás a körülöttük lakó népeknél is.)

4. §. JÁKOB FIAI

Józsefet eladják testvérei. Jákobnak tizenkét fia volt. Rúben, Simeon, Lévi, Júda, Dán, Neftali, Gád, Áser, Isszakár, Zabulon, József és Benjámin. Az utolsó kettő Rácheltől született. Jákob legjobban szerette Józsefet és egy tarka köntöst is adott neki. A testvérek ezért irigykedtek rá. Azért is haragudtak reá, mert álmaival dicsekedett. Mikor tehát egyszer utánuk ment a mezőre, eladták izmaelita kereskedőknek, atyjuknak pedig azt mondták, hogy vadállat ölte meg őt. (Bibliai történetek 16. fejezet.)

József Egyiptomban börtönbe kerül és kiszabadul. Józsefet a kereskedők Egyiptomba vitték és eladták Putifárnak, a fáraó udvari tisztjének. Putifár megkedvelte Józsefet, mert becsületes, megbízható ifjú volt; felesége azonban megharagudott rá, mert nem akart engedni csábításainak. A gonosz asszony bosszúból megrágalmazta Józsefet férjénél. Ez hitt neki és Józsefet börtönbe vetette.

A börtönben volt a fáraó két főtisztje: a főpohármester és a fősütőmester. A főpohármester egy éjjel azt álmodta, hogy egy pohárba szőlőtől bort facsart és azt a fáraónak vitte. A fősütőmester pedig azt álmodta, hogy kosarat vitt a fején, a kosárban sütemények voltak, és a madarak csipkedtek belőlük. József megfejtette mindkettőjük álmát. Megmondta, hogy a főpohármester kiszabadul és visszakerül hivatalába, a fősütőmestert pedig felakasztják és a madarak esznek majd a testéből. Úgy is lett.

József megkérte a főpohármestert, járjon érte közben a fáraónál, mert ő ártatlanul ül a börtönben. A főpohármester ezt meg is ígérte, de aztán elfelejtkezett ígéretéről.

Két év múlva a fáraónak volt olyan álma, mely őt gondolkodóba ejtette. Hét kövér tehenet látott kijönni a Nilus folyóból, és utána hét soványat. A hét sovány tehen felfalta a hét kövér tehenet. Utána hét teli és hét üres kalászt látott egy búzaszáron, és a hét üres kalász elnyelte a hét teli kalászt. A fáraó hívatta a jósokat és bölcseket és elmondta nekik álmát, de azok nem tudták megfejteni. Ekkor a főpohárnoknak végre eszébe jutott József és elmondta a fáraónak, miként magyarázta meg álmukat neki és a fősütőmesternek. A fáraó azonnal hívatta Józsefet, és József így fejtette meg az álmot: A hét kövér tehen és a hét teli kalász hét termékeny esztendőt jelent, amelyek után hét inséges esztendő fog következni. Azért a fáraó gyűjtesse magtárokba a gabonát a hét termékeny esztendőben, hogy legyen mit enni a hét inséges évben. — Tetszett a tanács a fáraónak és Józsefet bízta meg, hogy ezt a dolgot elvégezze. Saját gyűrűjét húzta ujjára, aranyláncot tett nyakába, azután díszes fogaton körülvitette őt Egyiptom földjén, és hírnök kiáltotta, hogy mindenki hajtson térdet előtte, mert ő lett Egyiptom kormányzója.

(Egyiptomban nagyon ritkán esik az eső. Ellenben tavasszor ki szokott áradni a Nilus és ilyenkor nagy területeket elönt. Mikor a folyó visszatér medrébe, az iszapos talajba hamar elvetik a gabonát, és az bőségesen terem. Ha az áradás elmarad, akkor nincs termés.)

József testvérei gabonáért jönnek Egyiptomba. Amikor elérkezett a hét sovány esztendő, Kánaánban is felütötte fejét az éhség. Az öreg Jákob tehát elküldte fiait Egyiptomba, hogy hozzanak onnan gabonát. A testvérek József elé kerültek és leborultak előtte. József azonnal megismerte őket és rájuk szólt: „Ti kémek vagytok és azért jöttetek, hogy kikémleljétek az ország gyenge pontjait.” A testvérek ijedten védekeztek és részletesen elmondták családi körülményeiket; azt is, hogy egy testvérük volt, de már nincs többé, legkisebb testvérük, Benjámín, pedig otthon maradt. József erre megengedte, hogy gabonát vegyenek, de megparancsolta nekik, hogy legközelebb hozzák el magukkal legkisebb testvérüket is, hogy lássa, igazat mondtak-e. Az egyik testvért, Simeont, pedig visszatartotta tűsznak.

Mikor a gabona elfogyott, Jákob újra elküldte fiait Egyiptomba, de ők azt felelték: „Nem jelenhetünk meg ama férfiú előtt, ha nem visszük magunkkal Benjámint.” Jákob azonban nem akarta legkisebb fiát elengedni. Azt mondta: „József meghalt, Simeon fogságban. És most Benjámint kívánjátok tőlem. Ha baja lesz, meghalok bánatomban.” Júda erre így válaszolt: „En felelek a gyermekért. Ha vissza nem hozom, bűnös legyek előtted minden időre.” Jákob végül is engedett, és a testvérek elindultak. Ajándékot is vittek Józsefnek.

Mikor József meglátta édestestvérét, Benjámint, így szólt: „Ez a ti legkisebb öcsétek? Legyen kegyes, fiam, irántad az Isten.” Azzal kisietett a teremből, hogy ne lássák meghatódottságát. Szolgáinak pedig megparancsolta, hogy terítsenek a testvéreknek, mert vele fognak ebédelni. Amikor az ebéd ideje elérkezett, a testvérek csodálkoztak, hogy honnan tudják, ki milyen idős, mert koruk szerint ültették őket. Simeont is kihívták a börtönből, és ő is közéjük telepedett.

A lakoma után megparancsolta József, hogy töltsék meg a testvérek zsákjait gabonával. Benjámín zsákjába azonban titokban betételezte ezüst poharát. Alighogy elindultak, utolérte őket József sáfára és így szólt: „Miért fizettek rosszal a jóért? Elloptátok uram ezüst poharát.” A testvérek tiltakoztak, de amikor Benjámín zsákjából előkerült az ezüst pohár, nagy szomorúan mindnyájan visszatértek és leborultak József előtt. József azt mondotta: „Aki a poharat ellopta, legyen a rabszolgám, ti pedig többiek menjetek szabadon atyátokhoz.” Most előállott Júda és így szólt: „Én kezességet vállaltam Benjámínért és jótálltam érte. Hadd legyek tehát én a te rabszolgád, és őt hagyd visszatérni. Mert ha vissza nem tér, ősz atyánk meghal bánatában.”

József most már meggyőződött, hogy testvérei őszintén megbánták, amit vele elkövettek. Tovább nem tudta tartani könnyeit és felkiáltott: „Én vagyok József, a ti testvéretek. Él-e atyám?” A testvérek megrémültek, de József folytatta: „Ne féljetek, mert a ti megmentésekre küldött engem előre Isten Egyiptomba. Siessetek és hozzátok el atyámat, mert még őt esztendeig fog tartani az inség!” Azután gazdagon megajándékozta testvéreit, és azok örvendezve hazaindultak.

Jákob Egyiptomba költözik. Jákob nehezen hitte el, hogy József fia él, de amikor a sok ajándékot látta, elhitte és felkészült, hogy útra induljon. Az egész család átköltözött, összesen 67-en. A fáraó Gesszen földjét jelölte ki lakóhelyül a jövővényeknek.

Halála előtt a pátriárka megáldotta fiait. József két fiát, Efraimot és Manasszét is a maga fiai közé számlálta. Mikor Júdára került a sor, Jákob Istentől felvilágosítva így jövendölt: „El nem vétetik a fejedelmi pálca Júdától, sem a vezér az ő ágyékától, míg el nem jó az Elküldendő, az, akire a népek várnakoznak.”

(E jövendölés szerint Júda törzséből származnak majd a zsidó királyok, sőt a királyok királya is, a Megváltó. Az „Elküldendő” ugyanis a Megváltót jelenti.)

5. §. MÓZES TÖRTÉNETE

Az izraeliták elszaporodása. Izrael fiai már közel 400 évig voltak Egyiptomban és nagyon megsokasodtak. Közben az egyiptomiak elűzték annak a fáraónak utódait, aki Józsefet felmagasztalta, és az új fáraók ellenséges szemmel nézték az izraelitákat. Nem bíztak bennük. Mint rabszolgákkal bántak velük, és sok nehéz munkát róttak rájuk. Mikor pedig az izraeliták mégis sokasodtak, elrendelte a fáraó, hogy minden újszülött izraelita fiút a Nilus folyóba kell dobni.

Mózes születése. Lévi nemzetségéből egy anyának fia született. Az asszony három hónapig otthon rejtgette a gyermeket, azután pedig egy gyékénykosárba fektette és a Nilus folyóban a sás közé tette. Odajött a fáraó leánya fürödni és megtalálta a gyermeket. Megsajnálta, magához vette, hogy felnevelje, és elnevezte Mózesnek. (Bibl. tört. 21.)

Mózes a fáraó udvarában olyan nevelést kapott, mint az előkelő egyiptomi ifjak. Megtanulta az egyiptomiak minden tudományát. Mikor 40 esztendő lett, meglátogatta izraelita test-

véreit. Eppen tanúja volt, mikor egy egyiptomi egy izraelitát ütlegelt. Erre haragra gerjedt és leütötte az egyiptomit. Meghalotta ezt a fáraó, és Mózesnek menekülnie kellett. A pusztába menekült, és ott egy Jetró nevű pásztorfejedelemből szegődött. Később elvette annak leányát feleségül.

(Mózes Krisztus előtt kb. 1500 évvel született.)

Mózes küldetése. Már negyven éve szolgált Mózes Jetrónál, mikor egy napon a Hóreb hegység közelében legeltette nyáját. Ekkor egy csipkebokrot látott, amely lángolt, de el nem égett. Mikor kíváncsiságból közeledett, az Úr szólt hozzá az égő bokorból: „Ne közelíts! Oldd le sarudat, mert szent a hely, amelyen állasz!” Azután folytatta az Úr: „Én vagyok atyáidnak, Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak Istene. Láttam népem szenvedését Egyiptomban és ki fogom szabadítani nyomorúságából. Elküldök a fáraóhoz, hogy kivezess népemet Egyiptomból.” Mózes megijedt és így felelt: „Ki vagyok én, hogy e nagy feladatot elvégezzem?” De az Úr biztatta: „Én veled leszek. Ha pedig Izrael fiai kérdezik, ki küldött téged, azt fogod mondani: „**Az, aki van**, küldött engem hozzátok.” Csodajel is adott Isten Mózesnek, hogy higgyenek neki: eldobta botját és az kigyóvá változott, mikor pedig a kigyó farkát megfogta, újra bot lett belőle.

Még azt is megmondta Isten Mózesnek, hogy útközben találkozni fog bátyjával, Áronnal, és az el fogja őt kísérni a néphez és a fáraóhoz.

(Isten neve: „**Az, aki van**”, héberül: „**Jahve**”. Ő a legfőbb lény, aki mindig volt, mindig van és mindig lesz.”)

Mózes az izraelitáknál és a fáraónál. Mózes és Áron először az izraelitákhoz mentek és hírül adták nekik, hogy elközelgett szabadulásuk ideje. A nép hitt és örvendezett a jó hírnél.

De a fáraó nem hitt. Kevélyen mondotta: „Ki az az Úr, hogy hallgassak a szavára? Nem ismerem az Urat, és nem engedem el Izraelt.” A csodajel sem indította meg őt, melyet Mózes mutatott neki. Sőt: ezentúl még jobban sanyargatta az izraelitákat.

A tíz csapás. Isten ekkor súlyos természeti csapásokat küldött Egyiptomra, hogy meglágyítsa a fáraó kemény szívét. S valóban, míg egy-egy csapás tartott, mindig engedelkenek mutatott magát a fáraó, amikor pedig a csapás elmúlt, megint konok lett és nem engedett. Kilenc természeti csapás vonult el Egyiptom fölött. Csak a tizedik csapás után engedte el a fáraó Izrael népét. Ez a csapás volt ugyanis a legrettenetesebb, Isten, az élet

és halál ura, egy éjjel halállal sújtotta minden házban az elsőszülött fiút, úgyhogy nagy gyász támadt egész Egyiptomban: a fáraó palotájában éppúgy, mint a legszegényebb kunyhóban. (Bibl. Iórt. 23.)

6. §. AZ IZRAELITÁK KIVONULNAK EGYIPTOMBÓL

A húsvéti bárány. A természeti csapások elkerülték Gesszen földjét, ahol az izraeliták laktak.

A tizedik csapás előtt az izraeliták Isten parancsára minden családban leöltek egy hibátlan, egyéves bárányt és annak vérével bekenték az ajtófélfákat. Ez a vér térítette el a halál angyalát házaiktól. A bárányt megsütötték úgy, hogy csontot benne össze nem törtek, azután kovásztalan kenyérrel és keserű salátával, útra készen, megették.

A kivonulás. Ejjel volt, amikor a fáraó Mózeszt és Áront hívatta és megadta az engedélyt a kivonulásra. A nép azonnal elindult, magával vive minden jószágát. Sőt egyiptomi szomszédaitól is kértek arany és ezüst edényeket, ruhaneműeket, és ezek adtak, csakhogy szabaduljanak tőlük. Így némi kárpótlást nyertek hosszú évek ingyen munkájáért.

Mivel a pusztában nem voltak járt utak, Isten felhőoszloppal vezette a népet. Ez nappal sötét volt, éjjel pedig világított.

(Kimenetelük emlékét a zsidók húsvétkor ünnepelték. Ekkor bárányt öltek és kovásztalan kenyeret és keserű salátát ettek hozzá. A kovásztalan kenyér azért volt, mert oly sürgősen mentek ki Egyiptomból, hogy nem értek rá a kenyér kovászosodását megvárni.)

A húsvéti bárány az Úr Jézus előképe.

Annak emlékére, hogy Isten meghagyta elsőszülötteiket, a zsidók minden elsőszülött fiúgyermeket Istennek ajánlottak. A kis Jézust is felajánlotta Szűz Mária a templomban, amikor negyven napos lett.)

Átkelés a Vörös Tengeren. A fáraó hamarosan megbánta, hogy elengedte az izraelitákat, mert az ország sok ingyen munkaerőt veszített. Seregével utánuk kerekedett tehát és a Vöröstenegnél utolérte őket. A nép megrémült, Mózes azonban biztatta, mondván: „Ne féljete, az Úr fog harcolni értetek.” Azután kinyújtotta csodás vesszejét, és a tenger vize kettévált. Az izraeliták száraz lábbal átkelhettek. Az egyiptomi sereg utánuk nyomult, de Mózes újra kinyújtotta vesszejét és a hullámok összecsaplak az üldözők felett.

Szövetségkötés. A tízparancsolat. Hosszabb vándorlás után a nép a Sínai hegyhez érkezett és ott tábort ütött. Isten azt mondta Mózesnek: „Itt kötök szövetséget Izrael fiaival. Ha hallgattok szavamra, az én népem lesztek minden nép között.” Mózes erre összehívta a népet és közölte az Ur üzenetét. Az egész nép egy szívvel-lélekkel kiáltotta: „Megtesszük mindazt, amit az Ur szólott.”

Az izraeliták három napig készültek a szövetségkötésre és ezalatt megmosták ruháikat. Harmadik nap reggel villámlott és mennydörgött és sűrű felhő borította a hegyet. A felhőből egyre erősödő harsonazengés hallatszott, és leszállt az Ur, hogy kihirdesse a tízparancsolatot.

Igy szólt a tízparancsolat:

1. „En vagyok a te Urad, Istened: Uradat, Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.
 2. Isten nevét hiába ne vedyed.
 3. Megemlékezzél arról, hogy az Ur napját megszenteljed.
 4. Atyádat és anyádat tiszteljed.
 5. Ne ölj.
 6. Ne paráználkodjál.
 7. Ne lopj.
 8. Hamis tanúságot ne szőlj felebarátod ellen.
 9. Felebarátod feleségét ne kívánjad.
 10. Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kívánjad.
- Amen.”

Még más parancsolatokat is adott Isten, melyeket a zsidók együttvéve „a törvény”-nek neveztek.

Másnap reggel Mózes 12 kőből oltárt épített és áldozatot mutatott be Istennek. Az áldozati állatok vérével meghintette a népet és azt mondta: „Ez a szövetség vére, melyet az Ur kötött veletek.”

(Az ószövetség Jézus eljöveteléig tartott. Jézus új szövetséget kötött és új törvényt hozott, a szeretet törvényét. De ezt az új szövetséget nemcsak a zsidó néppel, hanem az egész emberiséggel kötötte örökre. Az újszövetséget saját vérével pecsételte meg a kereszten.

Jézus eljöveteléig az izraelita nép Isten választott népe volt.)

Az aranyborjú. A szövetségkötés után Mózes felment a Sínai hegyre és ott maradt negyven napig. Ezalatt a nép azt mondotta: „Már nem is jön vissza! Csináljunk tehát aranyborjút, amint azt Egyiptomban láttuk.” És csináltak aranyborjút, áldo-

zatot mutattak be neki, ettek-ittak és az ünnep örömére körül-
táncolták a bálványt.

Mózes Istentől a hegyen két kőtáblát kapott, melyekre rá
volt vésve a tizparancsokat. Mikor a hegyről lejött és hallotta
a zenét és látta a táncot, haragra gerjedt, mert a nép oly hamar
hülsen lett a szövetséghez, és sziklához csapta a két kőtáblát.
Azután porrá zúzta az aranyborjút és annak porát vízbe keverve
megitalta a néppel, a főbűnösöket pedig kivégeztette.

Majd újra felment a hegyre és negyven nap múlva két új
kőtáblával tért vissza. Arca ekkor ragyogott az Istennel való
beszélgetés folytán, úgyhogy az izraeliták nem tudtak rátekin-
teni. Mózes ezért kendővel eltakarta arcát.

A kémek. Kánaán határához érkezve, Mózes 12 kémét kül-
dött az ígért földjére. Amikor ezek visszatértek, csodás dolgo-
kat beszéltek az ország termékenységről és oly nagy szőlőfűr-
töt hoztak, hogy két embernek rúdon kellett azt vinnie. Tizen a
kémek közül azonban rémitgetni kezdték a népet és mondták,
hogy óriások laknak Kánaánban és igen megerősített városaik
vannak. Csak két kém, Józsué és Káleb, bátorította a népet,
hogy bízzék Istenben, ő kezükbe fogja adni az országot. De a
nép inkább a lázítóknak hitt és Mózes is csaknem megkövezték.
Isten ezért haragra gerjedt és kimondotta, hogy büntetésből az
izraeliták negyven évig a pusztában fognak bolyongani és ez-
alatt mind meghalnak, akik 20 éven felül vannak. Csak Józsué
és Káleb mennek majd be az ígért földjére. Mikor pedig a nép
egy része most dacból mégis be akart törni Kánaánba, az ország
határán nagy vereséget szenvedett és kénytelen volt vissza-
vonulni.

(Isten azt is akarta, hogy a negyven évi pusztai vándorlás
alatt a nép testileg megedződjék és lelkileg megújuljon.)

7. §. VÁNDORLÁS A PUSZTÁBAN

A manna. Az a pusztá, amelyben az izraelitáknak negyven
évig élniök kellett, Egyiptom és Kánaán között terült el a Sínai
félszigeten. Voltak rajta füves részek, ahol a nyáját legeltetni
lehetett, és oázisok is forrásokkal és fákkal. De egy jó rész szik-
lás és homokos sivatag volt. Nagyobb számú ember e területen
megélni nem tudott volna. Isten ezért csodás módon mannával
táplálta a népet. Mikor pedig vizük nem volt, megparancsolta
Mózesnek, hogy vesszejével csapjon a sziklára, és abból bőséges

víz fakadt. Sőt húsról is gondoskodott az Úr. Tavasszal és ősszel ugyanis vándor fürjek vonultak át csapatostul a felszigeten és esetenként fáradtan leszálltak, úgyhogy könnyen meg lehetett őket fogni.

(A manna az Oltáriszentség előképe. L. Bibl. tört. 27.)

Az amalekiták támadása. A vándorlás elején történt, hogy egy puszta rabló nép, az amalekiták, megtámadták az izraelitákat. Jozsué felvette velük a harcot. A küzdelem nagyon kemény volt, és míg az izraeliták harcoltak, Mózes egy hegyen kitárt karokkal imádkozott. Mikor azonban karjai lankadtak és leereszkedtek, az amalekiták fölülkerekedtek. Erre Aron és Húr jobbról-balról megfogták Mózes karját és addig tartották, míg nem estefelé az izraeliták legyőzték az ellenséget.

(A kitárt karokkal imádkozó Mózes a kereszten kifeszített karokkal értünk közbenjáró Jézust jelképezi.)

A szent sátor. Mózes Isten parancsára sátorot készített az istentisztelet céljaira. A szent sátor két részre oszlott. A két részt drága kárpit választotta el egymástól. A belső, kisebbik részt a szentek szentjének nevezték. Itt őrizték a frigyládát, benne a két kőtablával. A sátor másik, nagyobbik részében hétágú mécstartó égett, és egy asztal állt tízenkét friss kenyérrel. Kis oltár is volt itt a tömjénáldozatok számára. Kint a sátor előtt kőből raktak oltárt, amelyen égő áldozatokat mutattak be Istennek. A szent sátorot kerítés vette körül.

Ez a sátor volt a Sínai felszigeten szétszórta élő nép vallási központja. Ide gyülekeztek Izrael fiai a szombatokon és ünnepeken, és itt hallgatták a törvényt, amelynek megtartását a szövetségkötéskor megfogadták. Ez juttatta eszükbe, hogy bár tízenkét törzből állnak, mégis egy nép ők, Istennek választott népe.

A sátor gondozása a leviták dolga volt. Ők szedték szét, szállították tovább és rakták össze újra a vándorutakon. A papi tisztelet Áron és fiai töltötték be.

(A leviták Lévi leszármazottjai.)

Zúgolódások, lázadások. Bár a nép tapasztalhatta, hogy Isten hogyan gondoskodik róla, mégis folyton zúgolódott és lázadózott. Ez volt legnagyobb bűne a pusztában. Mindjárt a kimenetel után visszakiváncozott az egyiptomi húsos fazekak mellé és csak akkor csillapodott, amikor Isten mannáit és fürjeket adott eledeleül. Legveszedelmesebb volt Kóre, Dátán és Abiron lázadása. 250 előkelő férfi tartott velük és ily szavakkal támadtak Mózesre és Áronra: „Miért toljátok fel magatokat az Úr népe fölé?” Isten igen szigorúan büntette ezt a lázadást, mert a föld elnyelte Dá-

tánt és Abiront sátraikkal és családjakkal együtt, a többi lázadót pedig tűz emészlette meg.

A vándorlás vége felé történt, hogy újra kopár sivatagba jutott a nép, ahol nem volt víz. Megint ingerülten pörlekedni kezdtek Mózes és Aronnal. Isten akkor megparancsolta Mózesnek, hogy üssön a sziklára és víz fog fakadni. Mózes pillanatnyilag kétkedett, vajon Isten könyörül-e a hálátlan népen, és azért kétszer ütött a sziklára; erre bőséges víz fakadt. Kétkedése miatt azonban Isten azzal büntette meg őt és vele együtt Áront, aki szintén kétkedett, hogy nem mehettek be az ígért földjére. Áron nemsokára meg is halt a pusztában.

A rézkigyó. Ugyancsak a vándorlás végén a zsidók ünni kezdték a mannát és újra kifakadtak Isten és Mózes ellen. Isten ekkor tüzes kigyókkal büntette őket, amelyek ellepték a táborn és sokakat megmártak. A nép most Mózeshez könyörgött közbenjárásért. Mózes Isten parancsára póznán egy rézkigyót állított fel, és aki arra bizalommal rátekintett, meggyógyult.

(A póznára felfüggesztett rézkigyó a keresztiára felfüggesztett Megváltó előképe.)

Mózes halála. Mózes azután Kánaán határához vezette az izraelitákat. Már 120 esztendő volt és tudta, hogy közeledik halála. Kijelölte tehát Józsuét utódjának és buzdította a népet, hogy maradjon hű az igaz Istenhez. Azt is megjövendölte, hogy egy nagy prófétát fog küldeni Isten, azt hallgassák! Miután tehát elbúcsúzott népétől, egymaga felment Nébó hegyére és onnan betekintett az ígért földjére. Azután meghalt. Holttestét Isten elrejtette, hogy senki se tudja, hol van a sírja.

(A nagy próféta, akit Mózes megjövendölt, Jézus Krisztus.)

8. §. BEVONULÁS AZ ÍGÉRET FÖLDJÉRE A BÍRÁK KORA

Kánaán elfoglalása. Az izraeliták harminc napig gyászolták Mózes halálát. Azután Józsué átvezette őket a Jordán folyón Jerikó falai alá. Ezt az erős várost Isten segítségével csodás módon elfoglalták és Kánaán lakóit több csatában legyőzték. Józsué felosztotta az országot a tizenkét törzs között. József két fiának, Efraimnak és Manasszénak is jutott rész, ellenben Lévi fiai nem kaptak földet, mert ők az egész országban szétszórva, városokban laktak, hogy mindenütt legyenek papok és tanítók, akik a népet oktatják és az istentiszteletet tartják. (Bibl. tört. 31.)

A bírák. Józue száztíz éves volt, amikor meghalt. Utána nem volt olyan vezér, aki mind a tizenkét törzset egyesítette volna. Az egyes törzsek külön-külön éltek, és csak a közös származás és a közös vallás tartotta őket némileg egybe. Kánaán régi lakóitól megianulták a földművelést, sőt össze is házasodtak velük, amiből baj lett, mert a vegyes házások a bálványokat is belogadták. Ezért Isten büntetését vonták magukra. Rájuk támadtak ugyanis a szomszéd népek és háborúkkal sanyargatták őket. A végveszedelemben az izraeliták mindig Istenhez fordultak. Isten ilyenkor kiváló férfiakat támasztott, akik a népet összefogták és az ellenséget legyőzték. Békés időkben ezek a férfiak bírászkodtak Izraelben, azért bíráknak nevezték őket. A bírák kora kb. háromszáz évig tartott.

Gedeon. A madianiták már két éve sanyargatták az izraelitákat, amikor egy angyal megjelent Gedeonnak, aki Manasszé törzséből való volt. Így szólt hozzá: „Menj el és szabadítsd meg Izraelt!”

Gedeon összetoborzott 32 000 harcost. Az Úr parancsára ezek közül hazaküldte a félénkeket, összesen 22 000-et. Isten azonban meg akarta mutatni, hogy nem emberi erő, hanem Ő maga fogja megszerezni a győzelmet, azért így szólt Gedeonhoz: „Meg mindig sok a nép. Vezesd őket a vízhez, és akik kezükkel a szájukhoz meritik a vizet anélkül, hogy letérdelnének, azok maradjanak. Akik térdre ereszkedve kényelmesen isznak, térjenek vissza.” Így is lett és csak háromszázan maradtak. Mondotta az Úr: „Ezzel a háromszázzal szabadítalak meg titeket a madianiták kezéből.”

Gedeon parancsára a háromszáz vitéz mindegyike harsonát vett kezébe és egy cserépkorsót, amelyben égő fáklya volt. Azután éjnek idején csendben megközelítették az ellenséget. Adott jelre valamennyien megfújták a harsonát, a korszókat földhöz csapták, a fáklyákat pedig lobogtatták, miközben nagyot kiáltottak: „Fegyverre! Az Urért és Gedeonért!” A harsonák zaja és a fáklyák lobogása úgy megrémítette a madianitákat, hogy egymást öldösve hanyatt-homlok menekültek.

Sámson. A bírák közül Sámson rendkívüli erejéről volt híres. Dán törzséből való volt és a filiszteusok ellen harcolt. Igen sok ellenséget megölt. Hogy pedig ezeknek minél több kárt okozzon, egy alkalommal háromszáz sakált fogdosott össze, farkukra csóvát kötött és meggyújtotta. Azután elengedte az állatokat a filiszteusok érett vetésébe. A filiszteusok ezért bosszút forraltak ellene,

Egy napon megfűdták, hogy Gáza városában tartózkodik. Figyelték a város kapuját, hogy ki ne szökhessenek, éjjel pedig erősen bezárták azt. Sámson éjfélkor felkelt, a kapu mindkét szárnyát a kapufélfákkal és a závárzattal együtt kiemelte, vállára vette és az átellenes hegyre vitte, ott letette és otthagya.

Volt egy Dalila nevű asszony, akit Sámson szeretett. Ez addig hízelt neki, amíg elárulta, honnan az ő nagy ereje. Megmondta, hogy szülei őt Istennek szentelték, és ennek külső jeléül fejét olló soha nem érintette. Ha haját levágnák, elmúlnék ereje.

Amikor tehát aludt, Dalila titokban levágta haját, azután kiáltott: „Sámson itt a filiszteusok!” A filiszteusok valóban ott is voltak, mert az áruló Dalila előre értesítette őket. Megkötözték az erőtlenné lett Sámson, megvakították és malmot hajtatnak vele.

A fogságban újra megnőtt Sámson haja, és visszajött ereje. Egy napon a filiszteusok Dágon nevű istenük tiszteletére ünnepséget rendeztek és előhozatták a vak Sámson, hogy játsszék előttük. Játék közben Sámson pihenni engedték és ő két oszlop közé állott. Ekkor Istenhez fohászkodott, jobb és bal kezével megragadta a mellette levő két oszlopot és úgy megrázta azokat, hogy a ház összeomlott. Háromezer filiszteus pusztult el, és a romok közt lelte halálát maga Sámson is. Így halálában több ellenséget ölt meg, mint életében, és egy időre szabadulást hozott népének.

Héli és Sámuel. Összesen tizenhat bírása volt az izraelitáknak, közülük az utolsók Héli és Sámuel voltak.

Héli főpap is volt és Sámuel is ő nevelte. Saját fiaival szemben azonban nagyon elnéző volt, úgyhogy ezek erkölcstelen életükkel botránkoztatták a népet. Az istentiszteletet is zavarták. Ha valaki áldozatot hozott Istennek, az áldozati állatok húsból a legjobb részeket erőszakkal elragadták maguknak. Isten ezért Sámuellel megüzente Hélinek, hogy egy napon megfogja büntetni őt fiaival együtt.

Így is lett. A filiszteusok megtámadták és megverték az izraelitákat. Erre az izraeliták elhozták a harcterre a frigyládát, hogy velük legyen az Úr. Isten azonban most nem volt velük és újra vereséget szenvedtek, sőt a frigyláda is a filiszteusok zsákmánya lett. A csatában sokan elestek, köztük Héli két fia is. Mikor ezt Héli meghallotta, hanyatt esett székében, nyakát szegte és meghalt.

Később a filiszteusok visszaküldték a frigyládát, mert Isten csapásokkal sújtotta őket miatta,

Sámuel nemcsak igazságos bíró, hanem próféta és pap is volt. Tekintélye nagy volt a nép előtt. Amikor öreg lett, hozzá mentek a vének és kérték, adjon nekik királyt, mert a szomszéd népeknek is királyaik vannak. Az majd összetartja és megvédi őket a folytonosan háborúskodó filiszteusok ellen. Sámuel azt válaszolta: „Az Úr a ti királyotok, ő soha nem hagyott el titeket. Ha más királyt adok nektek, az majd nagy adókkal nyom titeket és Istentől is eltérít.” De azok tovább unszolták Sámuel-t. Sámuel ekkor Isten parancsára királlyá kent egy ifjút Benjámin törzséből, akit Saulnak hívtak. Saul szép arcú, magas termetű férfi volt. Tetszett is a népnek, azért lelkesen kiáltották: „Éljen a király!”

9. §. AZ ELSŐ KIRÁLY

Saul királykodása. Saul vitéz király volt, gyors, mint a sas és erős, mint az oroszlán. Sereget szervezett és Izrael minden ellenségét legyőzte. Győzelmei azonban kevélyé tették őt és már nem hallgatott Isten szolgájára. Egy alkalommal Sámuel megmondta neki az Úr üzenetét, hogy le fogja győzni az amalekitákat, ámde a zsákmányt ne tartsa meg magának, hanem pusztítsa el. Saul a legszebb állatokat mégis megtartotta. Sámuel megkérdezte, miért nem engedelmeskedett az Úrnak? Saul erre azt felelte: „Megtartottam az állatokat, hogy feláldozzam Istennek!” Akkor Sámuel így válaszolt: „Istennek inkább tetszik az engedelmesség, mint az áldozat. Mivel te megvetetted az Úr szavát, az Úr elvetett téged, hogy ne légy király.”

Sámuel ekkor elhagyta Saul-t és többé nem találkozott vele.

Rúth. Még a bírák korában történt, hogy éhínség támadt Izraelben. Egy betlehem-i férfi ezért elhagyta hazáját és a moabiták földjére vándorolt feleségével, Noémivel, és két fiával. A két fiú Moab földjén megházasodott. Nemsokára meghalt Noémi férje és két fia. Az özvegy most visszatért Izrael földjére. Két menyje elkísérte, de ő a határon visszaküldte őket anyjuk házába. Az egyik vissza is tért, miután sirva elbúcsúzott. A másik, akinek neve Rúth volt, azt mondta: „Ne küldj el magadtól! Ahová te mész, oda megyek én is. A te néped lesz az én népem, a te Istened az én Istenem. Ahol te meghalsz, ott fognak eltemetni engem is.”

Visszamentek tehát mind a ketten Betlehembe, szegényen és elhagyottan. Éppen aratás ideje volt. Hogy legyen egy kis gabonájuk, Rúth elment kalászt szedni egy Boóz nevű gazdának földjére, aki Noémi férjének rokona volt,

Boóz meglátta Rúthot, amint szorgalmasan szedegeti a kalászt. Megkérdezte aratóit: „Ki ez a fiatal leány?” Az aratógazda így válaszolt: „Ez a moábi asszony, aki Noémivel jött. Kora reggeltől pihenés nélkül itt van.” Boóz erre így szólt Rúthhoz: „Leányom, tudom, hogy ezt Noémiért teszed. Fizessen neked érte Izrael Istene, akinek szárnyai alá menekültél. Csak maradj és szedj kalászt, és ha szomjúhozol, igyál az aratók korsójából.” Az aratóknak pedig titokban meghagyta, hogy szándékkal hagyjanak vissza több kalászt. Mikor az este eljött, Rúth jól megrakodva tért haza, és Boózt áldották Noémi házában.

Rúth másnap újra visszament a mezőre. Boóznak megtetszett hűsége, amellyel az öreg Noémiről gondoskodott, és nem-sokára elvette őt feleségül. Boóz és Rúth fia volt Jesszé, Dávid atyja, akitől az Üdvözítő származott.

Sámuel felkeni Dávidot. Miután Isten elvetette Sault, elküldötte Sámuelt Bellehembe, Jesszé házába, hogy nyolc fia közül kenjen fel egyet királynak. Sámuel megérkezett Betlehembe és áldozatot mutatott be Istennek. Azután hívatta Jesszé fiait. Jesszének hét fia volt otthon, csupa szép arcú és deli természetű ifjú. Sámuel gondolta, hogy bizonyára ezek között van az Isten választottja, Isten azonban így szolt: „Ne az arcot nézd és a termetet, mert Isten a szívet tekinti!” Sámuel tehát megkérdezte Jesszét: nincs-e több fia. „Van még egy — felelte ez —, a legkisebb. Az kint van és a juhokat legelteti.” Erre előhívták Dávidot. Dávid veres hajú gyerek volt, szép szemekkel és kellemes arccal. Isten szolt Sámuelnek: „Kelj fel, kend fel őt, mert ő az én választottam.” Sámuel erre felkenste Dávidot királynak, és miután az áldozati lakomát elköltötték, eltávozott.

Dávid legyőzi Góliátot. A filiszteusok újra támadtak, és Saul seregével kivonult ellenük. Jesszé nagyobb fiai is katonák lettek. Dávid eleséget vitt nekik a táborba, mikor egy óriás jött szembe a filiszteusok táborából és hencegve sértegette az izraeliták seregét. Dávid kíváncsian nézte a nagy embert, s amikor megtudta, hogy senki sem mer vele szembeállni (pedig a király leányát is odaigérte annak, aki őt legyőzi), Istenben bízva vállalkozott, hogy ő majd legyőzi a maga erejében bizakodó pogányt. Azután vette parittyáját, a patakából öt sima követ keresett, azokból beletett egyet a parittyába és úgy homlokon sújtotta Góliátot, hogy az menten eszméletét veszítette. Most rárohant az óriásra, kibújtta ennek kardját hüvelyéből és levágta fejét. A filiszteusok megfutamodtak. (Bibl. tört. 33.)

Mikor e nagy győzelem után az Izraeliták serege hazavonult, a városokból kijöttek az asszonyok és ezt énekelték: „Saul legyőzött ezret, Dávid pedig tízezret.” Ezzel az énekkel azonban felkeltették Saul féltékenységét.

Saul üldözi Dávidot. Saul király búskomorságba esett. Udvari emberei tehát kerestek valakit, aki muzsikával felvidámtsa. Dávid értett a hárfához, ezért elhozták a királyi udvarba. Midőn egy alkalommal Saul előtt hárfáját pengette, az dárdáját vetette feléje, hogy falhoz szegezze. De Dávid hirtelen elhajolt és a dárda a falba fúródott. Dávid most látta, hogy menekülnie kell, azért néhány hű emberével fegyveresen a pusztába vonult.

Saul háromezer emberrel utána ment. Miközben Dávidot kereste, a nap hevétől ellankadva egy hűs barlangba vonult egyedül. Éppen ennek a barlangnak mélyén rejtőzött Dávid több társával. Ezek bíztatták Dávidot: íme, Isten kezébe adta elleniségét, ölje hát meg! De Dávid így felelt: „Soha nem emelem kezemet Isten felkentjére.” Azután Saul mögé kúszva, titkon levágott egy darabot köpenye széléről. Mikor pedig Saul a barlangot elhagyta, utána ment és megmutatta a levágott darabot. Saul könnyekre fakadt és így szólt: „Dávid fiam, te jobb vagy nálamnál, mert jót cselekedtél velem, én pedig gonoszul fizettem.”

A féltékenység azonban csak nem hagyta nyugton Sault, azért ismét kivonult Dávid ellen. Mikor Saul és egész tábor a aludt, Dávid egy emberével belopódzott a király sátorába, elvitte ágya mellől lándzsáját és vizes korsóját és óvatosan visszavonult. Amikor a tábor felébredt, messziről mutatta, hogy újra megölhette volna a királyt, de nem tette. Ez a nagylelkűség úgy meghatotta Sault, hogy abbahagyta az üldözést és hazatért. Nemsokára a filiszteusok ellen vonult és csatát vesztett. A csatában elesett legkedvesebb fia is, ő maga pedig megsebesült. Hogy élve ne kerüljön az ellenség kezébe, saját kardjába dőlt és meghalt.

(Saul királynak sok kiváló tulajdonsága volt, de hibázott, mert népének szövetségét Istennel nem tartotta szem előtt. Feketlen természete miatt nem tudta elviselni a „törvény” korlátait és a próféta intelmeit.)

10. §. IZRAEL NÉPENEK FÉNYKORA

Dávid király. Saul halála után Dávid lett a király. Eleinte csak Júda törzse csatlakozott hozzá, a többiek hívek maradtak Saul fiához, Ennek halála után azonban, hét év múlva, vala-

mennyi törzs Dávidhoz pártolt, és így uralma alatt egyesült egész Izrael.

Dávid legyőzte és adófizetővé tette Izrael valamennyi ellenségét. A filiszteusok hatalmát végképp megtörte. Belsőleg is megszervezte az országot és Jeruzsálemet tette fővárosává. Ide hozatta ünnepélyes menetben a frigyládát is. A nép ujjongott, harsonák zengtek, a király pedig teljes erejével táncolt, amiközben a frigyláda Jeruzsálembe bevonult. A táncoló Dávidot meglátta felesége, Mikol, aki Saul leánya volt, és megszólta őt, mondván: „Hogyan alázhatja meg magát a király ennyi nép előtt?” De Dávid azt felelte: „Isten előtt aláztam meg magamat, aki atyád helyébe királlyá tett engem.”

(Dávid és utódai által beteljesedett az öreg Jákob jövődöleése, hogy Júdánál lesz a fejedelmi pálca. Dávid ugyanis Júda törzséből származott.)

Dávid kb. 1000 évvel Krisztus előtt élt.)

Dávid buzgósága. Dávid az Isten-szolgálatot is megszervezte. Beosztotta a papokat és levitákat és zsoltárokat írt Isten tiszteletére. Ezeket a zsoltárokat a Szentlélek sugallatára írta, azért a Szentírásban foglaltatnak. Ma is használja azokat a katolikus anyaszentegyház szertartásaiban.

Templomot is akart építeni Dávid király, mert úgy gondolta, hogy nem maradhat Isten csak sátorban, amikor ő fényes palotában lakik. Az Úr azonban megüzente neki Náthán prófétaival, hogy a templom építését hagyja csak utódjára, mert ő sokat volt harcban és vér tapad kezéhez. Buzgóságáért azonban megígérte Isten, hogy trónja erős lesz mindörökké, amit úgy kellett érteni, hogy az ő házából fog származni a Megváltó.

Dávid bűne. Dávid egy délután felkelt nyugágyáról és palotája lapos tetején, a napozón sétált. A szomszédban meglátta onnan egy tisztjének, Uriásnak feleségét, akit Betszabénak hívtak. Megtetszett neki az asszony és feleségül akarta venni. Hogy ezt megtehesse, fővezérének meghagyta, hogy állítsa Uriást csata közben a legveszedelmesebb helyre. Uriás elesett a csatában, és Dávid feleségül vette Betszabét. E rút eset után Náthán próféta Isten parancsára a királyhoz ment és szemére vetette bűnét. (Bibl. tört. 34.)

Absalom lázadása. Bár tettét megbánta és vezekléssel engesztelni próbálta, Isten többféleképp megbüntette Dávidot. Egyik legsúlyosabb büntetése az volt, hogy fia, Absalom, felázadt ellene, és neki menekülnie kellett Jeruzsálemből. Meztelán menekült a király. Menekülés közben egyik alattvalója han-

gosan gyalázta, sőt kövekkel megdobálta őt. Dávid a Jordánon túlra ment és összegyűjtötte seregét. Csata előtt meghagyta fővezérének, Joábnak, hogy fia életét kíméljék. Absalom vereséget szenvedett, s miközben egy erdőn keresztül öszvéren menekült, faágba gabalyodott, és az öszvér elfutott alóla. Dávid katonái utólérték, de nem merték bántani, mert hallották Dávid parancsát, hogy kíméljék fiát. Joáb azonban nem törődött ezzel és három dárdával átdöfte Absalom szívét.

Dávid hetvenéves korában halt meg, miután negyven évig uralkodott. Nemcsak nagy király volt, de próféta is, aki többi közt megjövendölte a Megváltó kinszenvedését.

Bölcs Salamon király. Mikor Dávid király meghalt, fia, Salamon lett a király. Salamonnak álmában megjelent az Úr és azt mondta: „Kérj, amit akarsz, és megadom neked.” Salamon azt felelte: „Fiatal vagyok és tapasztalatlan. Adj hát, Uram, bölcsességet, hogy a te utaidon tudjam vezérelni népedet.” Isten erre nemcsak bölcsességgel áldotta meg Salamont, hanem gazdagságot, hírnevet és hosszú életet is adott neki. Uralkodása oly fényes volt, hogy Sába királynője messzi földről eljött, megcsodálni dicsőségét.

A jeruzsálemi templom építése. Dávid király sok kincset hagyott Salamonnak, hogy templomot építsen. Jeruzsálemben, a Sion hegyén épült a templom. Ezer és ezer ember hét esztendőig dolgozott a nagy művön. A szükséges fát a Libanon hegyiség cédrusai szolgáltatták, és az aranyat sem sajnálták az építők a díszítéstől. A tulajdonképpeni templom 30 méter hosszú, 10 méter széles és 15 méter magas volt. Beosztása olyan volt, mint a szentsátoré, azaz: belül két részre oszlott, amelyeket drága mivű kárpit választott el. A szentek szentjében volt a frigyláda. Ide csak a főpap léphetett be egyszer egy évben, az engesztelés napján. A szentélyben állt a kis tömjén-oltár, továbbá 10 hétágú mécstartó és 10 asztal a napi friss kenyerekkel. A templom előtt udvar volt és abban egy oltár, meg vízmedencék a mosakodáshoz. Az oltáron égették el az áldozati állatokat. Az oltár közelében volt a papok helye, távolabb az izraelita férfiaké, és külön a nőké. A pogányoknak csak a szent falakon kívül, az úgynevezett pogányok udvarán volt szabad tartózkodniuk.

A templom felszentelése. A templom felszentelésére igen sok nép jött össze az ország minden részéből. A papok ünnepélyesen elhelyezték a frigyládát a szentek szentjében, kint az oltáron pedig az állatok tömegét áldozták Istennek, Salamon

király ég felé emelt kezekkel így imádkozott: „Izrael Ura, Istene! Az egek nem tudnak befogadni téged, mennyivel kevésbé ez a ház, amelyet építettem. De hallgass, Uram, a te szolgád imájára, és legyen szemed mindig ezen a házon, ahol nevedet dicsőítik. Hallgasd meg itt hű népedet és emlékezzél az ígéretre, amelyet szolgádnak, Dávidnak tettél, hogy trónja erős marad mindörökké!”

Salamon hűtlen lesz Istenhez. Nagy hatalma és nagy dicsősége miatt a szomszéd fejedelmek barátságot és szövetséget kötöttek Salamonnal. Az egyiptomi fáraó leányát is feleségül adta neki, hasonlóképpen cselekedtek más fejedelmek is. Pogány feleségeinek megengedte Salamon, hogy Jeruzsálemben és környékén bálvány templomokat állítsanak, sőt amikor megvénült, maga is elment ilyen templomokba. Isten ezért elfordult tőle és azt mondta: „Mert hűtlen lettél és megszegted szövetségemet, elveszem országodat és másnak adom. Mégis meghagyok egy részt fiadnak, az én szolgámnak, Dávidnak kedvéért.”

Salamon uralma negyven évig tartott. Halálával szétfolyt a dicsősége és lehanyatlott országa. Az ő élete nyomán lett szállóigévé a bibliai mondás: „Hiúságok hiúsága és minden csak hiúság.”

11. §. KÉT KIRÁLYSÁG

Az ország ketté szakad. Salomonnak fényűzése sok pénzbe került, és ezért nagy adókat vetett ki a népre. Halála után fiához, Roboámhoz, küldöttség jött és kérték, könnyítsen a terheken. De Roboám, fiatal barátjainak tanácsára hallgatva, nyersen elutasította őket. Erre tíz törzs elszakadt tőle és Salamon egy főtisztviselőjét, Jeroboámot választotta meg királynak. Az új ország neve Izrael lett, a régié Júda. Ennek fővárosa Jeruzsálem volt, amazé Szamaria.

Izrael országa. A két ország népét egy ideig összetartotta a közös hit és a jeruzsálemi templom. Jeroboámnak azonban nem tetszett, hogy alattvalói Jeruzsálembé zarándokolnak imádkozni, ezért országa két végén aranyborjút állított és azt mondta az izraelitáknak: „Ez a ti istenetek, ki Egyiptomból kihozott titeket. Ne menjetek Jeruzsálembé!”

Jeroboám utódai még gonoszabbak voltak. Különösen Ákáb király pártolta a bálványokat és a pogány papokat. Biztatta őt erre felesége, Jezabel, ki a szidóni fejedelem leánya volt. Ez az

asszony kiírtotta az igaz Isten prófétáit és papjait és ádázul üldözte Illés prófétát is, míg Isten büntetése el nem érte őt. Férje a háborúban elesett, őt magát a fővárosba bevonuló ellenség kidobta az ablakon és otthagyta a földön heverve, mígnem kutyák falták fel testét. (Bibl. tört. 42.)

Az asszírok elfoglalják Izrael országát. Izrael országa kb. 200 évig tartott, és ezalatt kilenc királyi család váltotta fel egymást benne. Egyiknek uralma sem volt hosszú, mert túrték a bálványokat és azért nem volt rajtuk Isten áldása. Végre is az asszírok Kr. e. 722-ben elfoglalták az országot és a lakosság jó részét fogságba hurcolták. Helyükbe pogányokat telepítettek, akik elkeveredtek a visszamaradt izraelitákkal. Az így keletkezett keverék népet szamaritanusoknak hívták, és mert ezek félpogányok voltak, a zsidók gyűlölték őket.

Júda országa. Júda országában Dávid király utódai uralkodtak. A nép Dávid király miatt ragaszkodott hozzájuk, úgy-hogy uralmuk békességben szállt apáról fiúra. Egymás után húszan következtek a trónon és általában hívek maradtak az Istenhez. Ezért érezték is Isten segítségét. Így a jámbor Ezechiás király alatt az asszírok serege, amely 185 000 emberből állt, Isten akaratából pestis következtében elpusztult, mielőtt Jeruzsálemet elfoglalhatta volna. Ezechiás király fia azonban, Manassze, már nem követte atyja jó példáját és a bálványokat pártolta. Isten ezért megbüntette őt és a babiloni király fogságába került. Mikor onnan kiszabadult, megtért az igaz Istenhez és hű maradt hozzá haláláig.

Júda országát elfoglalják a babiloniak. A hatalmas asszír birodalmat megdöntötték a kaldeusok, akiknek fővárosa Babilon volt és most ők fenyegették Júda országát. Ez a nagy nép nyugat felé törekedett a Földközi-tenger partjaihoz. Egyiptomot is szeretne volna elfoglalni, de útjába esett a zsidók országa. Már pedig a zsidók semmiképp sem akartak pogány hatalmasságok szolgásgába jutni, azért ellenálltak. Júda királyai a szomszéd királyokkal szöveterkedtek és különösen az egyiptomiak segítségében bíztak. A szövetség kedvéért a szomszéd népek bálványait is beengedték országukba. A próféták, különösen Izaiás és Jeremiás, hiába óvták a királyokat ezektől a veszedelmes szövetségesektől és bálványoktól, nem hallgattak rájuk, sőt üldözték őket. Végül is Nabukodonozor babiloni király Kr. e. 586-ban 18 hónapi ostrom után elfoglalta Jeruzsálemet, a templomot felgyújtotta, a szent edényeket magával vitte, a népnek színéjává királyostul fogságba hurcolta. A város sakálok tanyájává

lett. Jeremiás próféta a romokon ülve síratta hazája pusztulását.

(Jeremiás siralmait a nagyheti szertartásokban énekli az egyház.)

12. §. HŐSÜK ÉS SZENTEK

Tóbiás. Isten választott népében nemcsak a királyok, papok és próféták közül, hanem a nép köréből is kerültek ki olyan férfiak és nők, akik életszentségükkel vagy hősiességükkel kitűntek. Ilyen szentéletű és bátor lelkű férfi volt Tóbiás.

Tóbiást az asszírok hurcolták fogságba, amikor Izrael országát elfoglalták. Az asszír fővárosba, Ninivébe került. Vigasztalta honfitársait, és ahol tudott, segített. Mikor pedig az asszír király elrendelte, hogy nem szabad eltemetni az izraelitákat, akiket az ő poroszlói megöltek, Tóbiás semmiféle büntetéstől nem félve, éjjel titokban eltemette a meggyilkoltakat. Egy ilyen temetés után elaludt az eresztől, és fecske-piszok hullott szemébe, amitől megvakult.

Most beköszöntött az ínség házába. De ő nem zúgolódott, hanem vigasztalta feleségét: „Szentek gyermekei vagyunk és egy másik életet várunk, amelyet Isten megad mindenkinek, aki hozzá hűséges marad. A könnyek évei után öröm következik, a megpróbáltatás után korona!” És megnyugvással várta a halált, amely neki ezt a koronát meghozza. Fiának, az ifjú Tóbiásnak, ily tanácsokat adott: „Adj alamizsnát és orcádat ne fordítsd el soha a szegényektől, hogy Isten ne fordítsa el orcáját tetőled. Ha sok javad van, adj bőven, ha kevés, azt is oszd meg jó szívvvel. A munkásnak bérét egy percig se tartsd vissza! Áldjad Istent mindenkor és semmitől se félj!”

Volt az öreg Tóbiásnak egy adósa, messze földön, Médeában. Gábelnek hívták és tíz talentum ezüsstel tartozott. Az öreg Tóbiás elküldte fiát, az ifjú Tóbiást, hogy hozza el a pénzt. Kísérő is akadt az útra, egy barátságos ifjú, aki éppen azon tartományba indult, amelybe Tóbiás is készült.

Útközben a fiatal Tóbiás a Tigris folyóban lábát fürösztötte, mikor egy nagy hal úszott feléje, úgyhogy ő ijedten menekült. Társa azonban biztatta, hogy ragadja meg a hal kopolyáját és húzza ki a partra. Azután azt tanácsolta, hogy szedje ki a hal epéjét és tegye tarsolyába, mert az jó orvosság. Az ifjú Tóbiás engedelmeskedett, azután folytatták útjukat.

Közben megérkeztek egy nagy városba, ahol Tóbiásnak egy rokona lakott, Ennek volt egy leánya, Sára. Tóbiás kissé

elidőzött a rokonnál és megkérte a leány kezét. Míg a lakodalom tartott, útítársa az adósságlevéllel elment a pénzért és elhozta. Most azután megindultak haza, mert az ifjú Tóbiás sietett, gondolván, hogy öreg szülei már aggódnak miatta. Gazdag hozományt vittek magukkal: szolgákat, szolgálókat, tevéket, barmokat és pénzt is. Mikor közeledtek Ninivéhez, az ifjú Tóbiás elhagyta a karavánt és előre sietett.

Közben öreg édesanyja otthon sírdogált: „Jaj, jaj nekem, fiam! Miért is küldtünk idegenbe téged, szemünk fényét és öregségünk gyámolát.” És naponként kiment egy dombra és kémlelve nézett a távolba. Egyszerre csak meglátta fiát. A hűséges kutya, mely az ifjú Tóbiást kísérte, előre szaladt és farkát csóválva örvendezett. Az öreg szülők könnyek közt ölelték magukhoz fiukat és menyüket. Csak az volt a nagy fájdalma az öreg Tóbiásnak, hogy nem láthatta arcukat. Ámde az ifjú Tóbiás, barátjának tanácsára, bekente atyja szemeit a hal epéjével, és a hályog levált róluk. Az öreg Tóbiás újra látott.

Most nagyon meg akarták jutalmazni az útítársat. Ez azonban nem fogadott el semmit és így szólt az öreg Tóbiáshoz: „Amikor Istenhez imádkoztál és a halottakat temetted, imádtál Isten színe elé vittem. És mivel kedves voltál Istennek, ezért megpróbált téged. Most pedig elküldött az Úr engem, hogy meggyógyítsalak. En Ráfael vagyok, egy az angyalok közül, akik az Úr színe előtt állnak!” Azzal eltűnt. Az öreg Tóbiás és fia leborultak és hálát adtak Istennek.

Tóbiás boldog öregség után 102 éves korában halt meg. Még látta unokáinak gyermekeit.

Judit. Történt, hogy az asszírok vezére, Holofernes, ostrom alá vette Zsidóországban Bethúlia városát. A városban volt egy Judit nevű fiatal özvegy, aki imádságban és vezeklésben töltötte életét. Mikor Bethúlia helyzete már tarthatatlanná vált, Judit elhatározta, hogy Isten segítségével megmenti a várost. Ezt megmondta a nép vezéreinek és kérte őket, hogy bőjtöljenek és imádkozzanak érte. Azután felöltözött legszebb ruhájába és szolgálójával kiment az asszír táborba. Az előőrsök Holoferneshez vezették. Ott azt mesélte, hogy azért szökött ki a városból, mert tudta, hogy az hamarosan el fog esni. Holofernesnek megtetszett szépsége és szabad járást engedett neki a táborban.

Néhány nap múlva Holofernes nagy lakomát rendezett. Juditot is meghívta. Lakoma után a fővezér lerészegedve végignyúlt egy kereveten és elaludt. A vendégek szétszéledtek, de Judit ottmaradt. Mikor egyedül volt, Istenhez fohászkodott,

azután vette Holofernes kardját, levágta fejét és azt szatyorjába tette. Azután végigment szolgálójával az alvó táboron és besont Bethúlia kapuján. A várba érkezve, összehívatta a nép véneit és megmutatta nekik Holofernes fejét. A véres főt ki-tűzték a várfalra, napkeltekor pedig az ostromlottak kirohantak az asszírok ellen. Ezek a vezér sátrához siettek, hogy felköltsek, de amikor meglátták a csonka testet, úgy megrémültek, hogy megfutamodtak.

(A tiszta lelkű hős Judit a boldogságos Szűz előképe. Judit megmentette népét, levágván Holofernes fejét. A boldogságos Szűz összetörte a sátán fejét.)

13. §. A PRÓFÉTÁK

A próféták hivatása. A prófétákat Isten hívta és küldte a királyokhoz és a néphez. Feladatuk volt: 1. az egy igaz Isten hitének megőrzése; 2. a bűnöknek, különösen a bálványimádásnak ostorozása; 3. Isten büntetésének kihirdetése, na pedig a nép megért, a csüggedőknek vigasztalása; 4. az eljövendő Messiásban való hit ébrentartása. Mind a két országban: Izraelben és Júdeában is támasztott Isten prófétákat. Voltak próféták, akik nem írtak könyveket, pl. Illés és Elizeus; és voltak, akik könyveket írtak. Ezek közül való a négy nagy próféta: Izaías, Jeremiás, Ezékiel és Dániel, és a tizenkét kis próféta.

Illés próféta. Amikor Jezabel királyné Isten prófétáit megölette, Illés a pusztába menekült és ott töltött rejtekben három évet. Ezalatt két holló hozott neki naponként kenyert. A harmadik év végén Illés váratlanul megjelent Ákáb király előtt és ajánlotta, hogy tartsanak próbát Bál papjaival. Készítsenek két oltárt, mindegyikre tegyenek fát és áldozati állatot és kérjenek tüzet az égből. Akinek az istene tüzet ad, az legyen az igaz Isten.

A király beleegyezett és összehívta Bál papjait Kármel hegyére. Bál papjai egész nap hiába üvöltöztek, Bál isten nem adott tüzet az égből. Mikor pedig Illés próféta imádkozott az igaz Istenhez, azonnal tűz jött és megemésztette az oltáron levő áldozatot, sőt magát az oltárt is, pedig Illés vízzel is megöntözte azt. A nép ujjongva kiáltotta: „Az Úr az Isten, az Úr az Isten!” — és lemészárolta Bál 450 papját. (Bibl. tört. 41.)

Nemsokára bőséges eső-jött és vége lett a szárazságnak, amely már harmadik esztendeje pusztított Izraelben.

Illésnek a bálványpapok megöletése után menekülnie kellett Jezabel elől. Elindult a pusztába és negyven napig ment, míg nem elérkezett Hóreb hegyéhez, ahol egykor az ur Mózesnek megjelent. Elkezdte panaszkodni a próféta: „Elég volt Uram! vedd el az életemet, mert én sem vagyok különb, mint atyáim. Izrael fiai elhagylák szövetségedet, lerontották oltáraidat, megölték prófétaidat, egyedül én maradtam, és most nekem is életre törnek.” De az ur megvigasztalta a prófétát: „Van még hétezer férfi Izraelben, akiknek térde nem hajol meg Báel előtt, és akiknek ajka nem hódol kézcsókkal neki.” És meghagyta Illésnek, hogy kenje fel prófétává Elizeust, aki majd folytatja művét.

(Az Írás szerint Isten tüzes szekéren ragadta el Illés prófétát a földről.

Illés prófétának nagy tekintélye volt az ószövetségben a törhetetlen buzgóság miatt, amellyel Mózes törvényét védte a bálványpapokkal szemben. Urunk színeváltozásakor is megjelent Mózesrel együtt.)

Elizeus próféta. Ákáb és Jezabel meghaltak, és így Elizeusnak nem kellett a pusztában rejtőzködni, mint nagy elődjének, Illés prófétának.

Isten csodatevő hatalommal látta el Elizeus prófétát.

Meghallotta ezt Szíria királyának hadvezére, Námán, ki belpoklos volt. Eljött tehát Elizeus prófétához lovakkal, szekerekkel és nagy kísérettel, és megállt Elizeus háza előtt. De a próféta ki sem ment, hanem csak kiüzent neki, hogy fürödjék meg hétszer a Jordán vizében. Megharagudott ezért Námán és azt mondta: „Azt hittem, hogy ki fog jönni hozzám, megérint és meggyógyít. Hát nincsenek külön folyók Szíriában, mint Izraelben?” És már nagy bosszúsán haza akart menni. Szolgái azonban könyörögtek neki, mire mégis elszánta magát és megfürdött hétszer a Jordán folyóban. Meg is gyógyult. Erre visszatért Elizeushoz, hogy gazdagon megajándékozza őt, de a próféta nem fogadott el tőle semmit.

Nem tetszett ez Giézinek, Elizeus szolgájának. Azért kis idő múlva utána futott Námánnak és így szólt: „Uram küldött engem utánad és azt üzeni: épp most jött hozzá két ifjú a próféta-jelöltek közül; adj számukra egy talentum ezüstöt és két öltözet ruhát.” Námán két talentumot is adott, és Giézi elégedetten tért haza. Otthon az ajándékot elrejtette. Az Isten ernbere azonban tudta, mit tett, és így szólt hozzá: „Íme, szereztél

magadnak ezüstöt és ruhákat, de Námán poklossága is reád tapad.” És Glézi megkapta a belpoklosságot.

A próféták a szegények védői. A szegényeknek, özvegyeknek és árváknak elnyomása volt az, amit a próféták különösen ostromoztak. A főemberek önzését és kapzsiságát elnézni nem tudták. Izaiás próféta írja:

Mindnyájan szeretik a megvesztegetést,
Ajándékot hajhásznak,
Az árváknak nem tesznek igazságot,
S az özvegy ügye nem jut eléjük.
Azért így szól az Úr, a seregek Istene:
„Elégtételt veszek magamnak ellenségeimen
És bosszút állok ellenfeleimen.” (Iz. 1, 23. 24.)

Hasonlóképpen ír Jeremiás az előkelőkről:

Kövérekké lettek és meghíztak,
És bűnös módon áthágják szavaimat.
Az özvegynek nem szolgáltatnak igazságot.
Az árváknak ügyét sem segítik diadalra,
S a szegények jogát nem védelmézik.
Vajon ezekért ne büntessem meg őket?
— úgymond az Úr. (Jer. 5, 28. 29.)

Mivel pedig a gazdagok fényűzése szokott oka lenni a szegények elnyomásának, azért a fényűzést sem kímélték a próféták. Izaiás így jövendöl a női hiúságokról:

Mivel felfuvalkodott Sion leányai
És magasra emelt nyakkal járnak,
Szemükkel kacérkodva sétálnak,
Lábukkal csörögve mennek
S negédes mozdulatokkal lépdelnek,
Azért majd kaposszá teszi az Úr
Sion leányainak fejét

és elveszi a saruk ékességét és a holdacskákat, a nyakláncokat és a karpereceket, a fejdíszeket és a hajválasztókat, a lábkarikákat és az öveket, az illatszer-tartókat és a fülbevalókat, a gyűrűket és a homlokon csüngő drágaköveket, a díszes ruhákat és palástokat, a tükröket és a szalagokat, és leszen a kellemes illat helyett bűdösség, az öv helyett kötél és a bodorított haj helyett kopaszság ... (Iz. 3, 16—24.)

Messiási jóvendölések. Mikeás próféta megjövendölte, hogy a Messiás Betlehemben fog születni. Azt mondotta: „Te efratai Betlehem, kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között, de mégis be-
lőled származik majd nekem Izrael jóvendő uralkodója, ki kez-
dettől fogva, az örökkévalóság napjaitól fogva származott.”
(Mik. 5. 2.)

Izaiás próféta megjövendölte, hogy a Megváltó szűztől szü-
letik: „Íme a szűz méhében fogan és fiat szül, neve Emmánuel
lesz.” (Ami annyit jelent, mint velünk az Isten. Iz. 7, 14.)

Ugyancsak Izaiás írja a szenvedő Messiásról, a fájdalmak
emberéről: „Ő a mi gonoszságainkért sebesítettett meg, a mi
bűneinkért töretett össze. A mi békességünkért van rajta a fe-
nyítés, az ő kék foltjai által gyógyultunk meg. Mi mindnyájan,
mint a juhok tévelyegtünk, s az Úr óréa helyezte mindnyájunk
gonoszságát. Föläldoztatott, mert ő maga akarta.” (Iz. 53, 5—7.)

Malakiás próféta megjövendölte, hogy eljön az idő, amikor
Istennek nemcsak Jeruzsálemben, hanem minden helyen fognak
bemutatni tiszta, nem pedig véres áldozatot. „Nem lelem én ked-
vettem bennetek! — mondja az Úr az ószövetségi papoknak. —
Hiszen napkelettől napnyugtáig nagy az én nevem a nemzetek
közt, és minden helyen tiszta eledel-áldozatot áldoznak és mu-
tatnak be nevemnek.” (Mal. 1, 10. 11.)

(Sok ilyen messiási jóvendölés van a prófétáknál, úgyhogy
alig volt mozzanat Jézus életében, amelyeket ők előre nem mon-
dtak volna. Az evangélisták, különösen Szent Máté, sűrűn hivat-
koznak a próféták jóvendöléseire, és maga az Úr Jézus is idézte
őket.)

14. §. A BABILONI FOGSÁG

A zsidók Istenükhöz térnek. A babiloni fogság kerek 70 évig
tartott. Ezalatt az a veszedelem fenyegette a zsidókat, hogy a
pogányok közt szétszórva, elhagyják hitüket, sőt nemzetiségü-
ket is, és beleolvadnak az uralkodó népbe. Hogy ez nem történt
meg, az főleg Ezekiel és Dániel prófétáknak volt köszönhető.
Ők biztatták a népet, hogy térjen Istenhez és tartson ki hité-
ben, mert még vissza fog menni hazájába. Azonfelül a zsidók
a pogányok közt élve, saját tapasztalásból megismerhették
a bálványimádás undokságát és egyszer s mindenkorra megútál-
ták azt. (Bibl. tört. 49.)

Ezekiel látomása. Ezekiel egy nagy mezőn emberi csontokat
látott szétszórva. És íme: zörgés támadt és a csontok összeálltak;
inak és hús nőttek rajtuk, és bőr borította be azokat. Majd lélek

szállt beléjük és megéledtek, úgyhogy egész nagy sereg állt lábra. Azután monda az Úr Ezekielnek: „Így fogom kihozni sírjából az én népemet és beviszem Izrael földjére.”

Dániel próféta megfejtí Nabukodonozor álmát. Nabukodonozor király egy éjjel álmot látott, mely úgy megrémítette, hogy mire felébredt, álmát elfelejtette. Hivatta tehát a bölcseket és álmofejtőket és megparancsolta nekik, hogy fejtsek meg álmát. Azok kérték a királyt, hogy előbb mondja meg, mit álmodott. De a király nem tudta megmondani. Ellenben ragaszkodott ahhoz, hogy a bölcsek találják ki álmát és fejtsek meg, mert különben valamennyit kivégezteti. Mikor Dániel e kegyetlen ítéletről értesült, Istentől felvilágosítva, bebocsátást kért a királyhoz és a következőképp fejtette meg álmát:

A király egy nagy szobrot látott álmában, amelynek feje finom aranyból volt, melle és karja ezüstből, hasa és ágyéka rézből, lábszára vasból, lába pedig vasból és agyagból. Egyszerre csak kő szakadt le az átellenes hegyről anélkül, hogy kéz érintette volna, s legördült a völgybe, nekiment az ágyaglábon álló szobornak és ledöntötte. A kő pedig, amely összetörte a szobrot, hegygé lett és betöltötte az egész földet.

Magyarázatát is adta Dániel az álomnak: A szobor aranyfeje Nabukodonozor és az ő birodalma. Utána más birodalmak fognak következni, kevésbé fényesek, végül egy olyan birodalom támad, amely az előtte levőket összetöri, ő maga azonban fennmarad mindörökké.

Mikor a király ezt meghallotta, magasztalta Dániel Istenét, aki a titkot neki kinyilatkoztatta, és tartományok fejedelmévé akarta őt tenni. Dániel azonban azt kérte, hogy a királyi udvarban maradhasson, a tartományokat pedig a király bizza három társára, akiknek neve volt Ananiás, Azariás és Mizael. (Bibl. tört. 47.)

(A szoborról mondott csodálatos jövődölés úgy teljesedett, hogy Nabukodonozor birodalma után más birodalmak következtek, melyek közül a vasfegyelmű római birodalom volt a leg-erősebb. Ez utóbbi két részre oszlott, a nyugati és keleti részre [vas és agyag], amelyek igazában sohasem forrtak össze. A római birodalom helyébe jött a hegyről leszakadt kő, azaz a Krisztus királysága, mely fennmarad örökké.)

A három ifjú a tüzes kemencében. Nabukodonozor király győzelmeitől elkapatva aranyból szobrot állított magának, azután összehívta tartományai kormányzóit és hivatalnokait a

szobor felavatására. Egy hírnök kihirdette, hogy amikor a harsonák megszólalnak, mindenki boruljon le a szobor előtt. Dániel három társa azonban állva maradt és azt mondta: „Mi csak az igaz Isten előtt borulunk le és csak őt imadjuk.” (Dániel nem volt jelen a felavatásnál.) A király erre nagy haragra gerjedt és megparancsolta, hogy a három ifjút dobják egy jól beütiött kemencébe. Amde Isten angyala leszállt a lángok közé és szétválasztotta azokat, úgyhogy az ifjak Istent dicsőítve fel-alá jártak a kemencében anélkül, hogy hajuk megperzselődött volna. A király nagyon elcsodálkozott ezen, kiengedte az ifjakat a kemencéből és visszahelyezte őket magas állásukba.

Babilon bukása. Nabukodonozor után Baltazár király uralkodott. A médek és perzsák szövetkeztek és ostrom alá vették Babilont. A király biztos volt benne, hogy az ellenség nem tudja elfoglalni a várost, és nagy lakomát rendezett. Mikor már itas volt, elhozatta a jeruzsálemi templomban zsákmányolt szent edényeket, és azokból ittak ő és dorbézoló társai. És íme: egy kéz jelent meg, mely titokzatos szavakat írt a szemben levő falra. A király elsápadt és lába remegett a rémülettől. A lakoma azonnal véget ért, és az előhívott bölcsek próbálták megfejteni a felírást, de nem tudták. Ekkor hívták Dánielt, mert emlékeztek rá, hogy megmagyarázta Nabukodonozor álmát. A király drága ajándékokat ígért neki, ha megfejti az írás értelmét. Dániel azonban így felelt: „Az ajándékokat, király, tartsd meg, vagy juttasd másoknak; az írást azonban megfejtem. Ezt jelentik a szavak: „Máné”, azaz számba vette Isten országodat és vége leszen; „Tékel”, megmért téged a mérlegen és könnyűnek talált; „Fáresz”, elosztotta országodat a médeknek és perzsáknak.”

És valóban, azon éjjel a médek és perzsák elfoglalták a fővárost és a királyt megölték.

Így bűnhődött Babilon, amely Isten templomát lerombolta és a választott népet fogságba hurcolta.

A zsidók hazatérnek a fogságból és felépítik a templomot. A győztes perzsák királya Cyrus volt. Ő megengedte a zsidóknak, hogy hazamenjenek és újra felépítsék Jeruzsálemet. A zsidók egy csoportja el is indult Zorobábel vezérlete alatt, aki Dávid házából származott. Hazatérve első gondjuk volt a templom felépítése. A sok akadály, különösen pedig a szomszéd népek ellenségeskedése miatt már-már abbahagyták a munkát, de Aggeus próféta biztatta őket, hogy ne csüggedjenek, mert eljön a Megváltó és betölti majd dicsőségével ezt a templomot.

Felépítik Jeruzsálem falait. Már száz esztendő elmúlt azóta, hogy a zsidók első csoportja visszatért a fogságból. A templom felépült, de körülötte pusztaság és elhagyott volt Jeruzsálem. Meghallotta ezt egy, a fogságban visszamaradt előkelő zsidó férfiú, akit Nehemiásnak hittak, és nagyon elszomorodott. Engedélyt kért tehát a királytól, hogy Jeruzsálembe mehessen és felépíthesse a város falait. Megerkezvén, összehívta a nép vezetőit és lelkesen buzdította őket az építésre. Amde az építés munkáját a szamaritánusok fegyveres támadásokkal akadályozták. Az építők erre maguk is fegyvert vittek munkahelyükre, és ha a harsona veszélyt jelzett, harcra siettek. Így készültek el a város falai ötvenkét nap alatt, és erős kapukkal látták el azokat.

Ezdrás felolvassa Mózes törvényét. Nehemiás korában tért haza Ezdrás írástudó is. Ez naponként összehívta a népet és felolvasta nekik Mózes törvényeit. A nép áhítattal hallgatta a szent igéket, bűnbánatot tartott és megfogadta azok megtartását. Később a városokban és falvakban imaházakat, úgynevezett zsinagógákat építettek, ahol minden szombaton papok és írástudó férfiak olvastak Mózesből és a prófétákból, hogy feledésbe ne menjen Isten törvénye.

15. §. A ZSIDÓK SORSA A FOGSÁG UTÁN

Béke a zsidók földjén. A perzsák uralma alatt békességben éltek a zsidók és senki sem háborgatta őket vallásukban. Krisztus születése előtt kb. 300 évvel a perzsák uralmát megdöntötte Nagy Sándor macedón király és óriási birodalmat alapított, amelyben a görög nyelv volt az uralkodó. Ekkor az egész Szentírást is lefordították görögre és ezt a fordítást még ma is használják a görögszertartású keresztények. Szeptuagintának, azaz Hetvenes fordításnak hívják, mert a hagyomány szerint hetven tudós készítette.

A zsidók hazája is belekerült Nagy Sándor birodalmába. Mikor pedig a birodalom az ő halála után felbomlott, akkor előbb az egyiptomi, majd később a szír király hatalma alá került Palesztina földje.

Antiokus, Szíria királya, felborítja a békét. Antiokus, Szíria királya, elhatározta, hogy a görög nyelvet és a görög vallást kötelezővé teszi egész országában. A zsidókat is kényszeríteni akarta, hogy hagyják el Mózes törvényeit és áldozzanak az ő bálványainak. A jeruzsálemi templomban bálványszobrot állí-

tott és Isten papjait elűzte, akik pedig ragaszkodtak hitükhöz, azokat megölette.

Egy Eleazár nevű 90 éves előkelő férfiút erőszakkal próbálták rávenni Antiokus emberei, hogy sertéshúst egyék, amit pedig Mózes törvénye tiltott. Eleazár azonban nem engedelmeskedett a király parancsának. Ekkor barátai arra biztatták, hogy tetesse magát, mintha sertéshúst ennék, s majd ők más húst csempésznek be neki, amit szabad enni. Ámde a tisztas aggastyán ilyen színlelésre semmiképp sem volt hajlandó, hanem azt mondotta: „Nem fogok rossz példát adni a fiataloknak. Inkább becsületesen meghalok a törvényért.” És meg is halt hitéért.

A hős anya és hét fia. Egy anyát hét fiával Antiokus király elé hurcoltak, mert nem akartak áldozni a bálványoknak. A legidősebb fiú így szólt a királyhoz: „Mit akarsz tőlünk? Mi készek vagyunk inkább meghalni, semmint Isten törvényét megszegni.” Hasonlóképpen szóltak a többiek is. Erre a király kegyetlen kínok közt végeztette ki valamennyit, miközben anyjuk buzdította őket, mondván: „Az az Isten, aki a világot teremtette és az embert is alkotta, visszaadja majd nektek az életet, amelyet feláldoztatok érte.” Amikor a legkisebb fiúra került a sor, Antiokus király hízélgésszel és ígéretekkal akarta őt megnyerni, és az anyát is biztatta, hogy beszélje rá fiát az engedelmességre. Az anya azonban zsidó nyelven így szólt a gyermekhez: „Könyörülj rajtam fiam, mert anyád vagyok. A legnagyobb szenvedés volna reám nézve, ha a halál után elválasztva lennék egymástól. Légy méltó testvéreidhez és halj meg úgy, ahogy ők meghaltak.” S valóban a legkisebb fiú is bátran megtagadta a király akaratát, sőt megjövendölte neki Isten büntetését. Erre a király még kegyetlenebb kínok közt végeztette ki őt, mint testvéreit, és végül az anyát is megölette.

A makkabeusok harca. A királyi biztosok városról városra jártak és összehívták az embereket, hogy áldozzanak a pogány isteneknek. Modin városában egy zsidó férfi kedvében akart járni a királynak és a bálványoltár elé járult áldozni. Mikor ezt meglátta egy Matatiás nevű pap, úgy elkeseredett, hogy rárohant a hittagadóra és megölte őt is és a királyi biztost is, a pogány oltárt pedig lerombolta. Azután felkiáltott: „Aki Isten törvényéért buzgólkodik, kövessen!” És kivonult fiaival fegyveresen a hegyek közé. Sokan követték és hamarosan tekintélyes sereg gyülekezett körülötte, amely ismételten megverte az ellenséget.

Matatiás halála után fia, Júdás, lett a felkelők vezére. Vitézsége miatt elnevezték őt Makkabeusnak, ami annyit jelent,

mint kalapács. Júdás kiverte Antiokus hadát Jeruzsálemből és a templomot megtisztította a bálványoktól. A templomban most újra fellángolt az áldozati tűz az igaz Isten oltárán.

Antiokus halála. Mikor Antiokus meghallotta, hogy seregeit a zsidók legyőzték, sietve elindult, hogy bosszút álljon. Útközben azonban leesett rohanó szekeréről, úgyhogy megrokkant. Halálos betegséget is kapott, és testéből férgek jöttek elő, fekélyei pedig olyan bűzt terjesztettek, hogy emberei nem bírták ki közelében. Így pusztult el nyomorultan és kétségbeesve a kevély zsarnok, aki annyi szenvedést okozott Isten választott népének.

(Ez történt Kr. e. 164-ben.)

Áldozat az elesett hősökért. Antiókus utóda folytatta a harcot a zsidók ellen, de ellenállásukat megtörni nem tudta. Egy győzelmes harc után Makkabeus Júdás 12 000 ezüst pénzt küldött Jeruzsálembe, hogy áldozatot mutassanak be az elesett katonákért, mert azt mondotta, hogy „szent és üdvösséges gondolat a megholtakért imádkozni, hogy megtisztuljanak bűneiktől.” (Mak. II. 12, 46.)

A harcok vége. Bár maga Júdás is hősi halált halt, testvérei végül is diadalra vitték a zsidó szabadságharcot, és Szíria királya kénytelen volt békét kötni velük. Ettől fogva a Makkabeusok családjából való főpap kormányozta mint fejedelem Zsidóországot. 80 évig tartott a függetlenség. Ekkor a hatalmas rómaiak uralmukat kiterjesztették Zsidóországra is és Kr. e. 37-ben az idumeai Heródest tették meg királynak. A zsidók nehezen nyugodtak meg az idegen uralomban, de vigasztalta őket a hit, hogy közel van már a Megváltó, aki Isten országát megalapítani fogja.

II. ÚJSZÖVETSÉG

JÉZUS ÉLETE

16. §. JÉZUS SZÜLETÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI

Zakariás, Keresztelő Szt. János atyja. Zsidóországban a papok szétszórva laktak a különböző városokban. Mindnyájan Áron leszármazottai voltak, és dolguk volt a zsinagógákban a Szentírást magyarázni és istentiszteletet tartani. De be voltak osztva sor szerint a jeruzsálemi templomba is szolgálatra. A szolgálat alatt a templomhoz tartozó épületekben laktak.

Egy Zakariás nevű pap éppen a szentélyben foglalatoskodott és tömjénáldozatot mutatott be az Úrnak. Ekkor a tömjénoltár jobboldalán megjelent Gábor főangyal és hírül adta neki, hogy fia fog születni, aki Illés próféta erejével és buzgóságával sokakat meg fog téríteni és előkészíti a Megváltó útját. Zakariás ezt nem akarta elhinni, mert öreg volt már ő is és felesége is, és eddig nem volt gyermekük. Erre Gábor főangyal megmondta neki, hogy megnémul, mivel nem hitt, és néma marad fia születéséig. Mindez be is következett.

Amikor leteltek Zakariás szolgálatának napjai, hazatért feleségéhez, Erzsébethez.

Gábor főangyal köszönti Szűz Máriát. Hat hónappal ez után az esemény után Isten elküldötte Gábor főangyalt Názaretbe egy szűzhöz, kinek neve Mária volt. Mária el volt jegyezve egy József nevű férfinak Dávid házából. Az angyal így köszönté Máriát: „Üdvözlégy, malaszttal teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között.” Mikor pedig látta Mária zavarát, folytatta: „Ne félj Mária, mert kedvet találtál Istennél. Íme, méhedben fogansz és fiat fogsz szülni és nevét Jézusnak hívod. Nagy leszén ő, és a Magasságbeli fiának fog hívatni; és neki adja az Úr Dávidnak, az ő atyjának királyi székét, és királyságának nem lesz vége.” Mondá Mária az angyalnak: „Miként le-

szen ez, mikor férfit nem ismerek?” És felelvén az angyal, mondá neki: „A Szentlélek száll tereád, és a Magasságbelinek ereje megárnýékoz téged, azért a Szent is, ki tőled születik, Isten fiának fog hivatni. És íme, Erzsébet, a te rokonod, ő is fiat szül vénségében, mert Istennél semmi sem lehetetlen.” Mária erre így szólt: „Íme az Úrnak szolgáló leánya, legyen nekem a te igéd szerint.” És az angyal eltávozott.

Szűz Mária meglátogatja Erzsébetet. Szűz Mária ezután útra kelt, hogy meglátogassa Erzsébetet. Amint belépett Zakariás házába, Szent Erzsébet Szentlélekkel betelve nagy szóval felkiáltott: „Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse! De hogyan jutok én ahhoz, hogy az én Uramnak anyja jön én hozzám! És boldog vagy te, aki hittél!” Szűz Mária így válaszolt: „Magasztalja az én lelkem az Urat, és örvendez az én szívem megváltó Istenemben, mert ránézett szolgálója kicsinységére. Íme, mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék!”

(Szűz Mária éneke latinul így kezdődik: „Magnificat...” Sokszor énekli ezt az anyaszentegyház szertartásaiban.)

Az angyal és Szt. Erzsébet „Isten anyjára”-nak hirdetik Szűz Máriát. Ugyanakkor a szent Szűz alázatosan kicsiny szolgónak nevezi magát, de boldogságot nem titkolja, miért is Boldogságos Szűznek nevezzük őt mindenkoron.)

Keresztelő Szt. János születése. Szűz Mária Szt. Erzsébetnél maradt mintegy három hónapig. Távozása után nemsokára megszületett Erzsébet fia, akit a rokonok atyja után Zakariásnak akartak elnevezni. Anyja azonban a János nevet akarta neki adni. Erre megkérdezték Zakariást, aki írotáblát vett elő és arra ráírta: „János az ő neve.” És azonnal megoldódott nyelve és dicsérni kezdte Istent, mondván: „Áldott legyen az Úr, Izrael Istene, mert rátekintett népére és megváltást készített neki!”

(Zakariás éneke latinul így kezdődik: „Benedictus...” Ezt az éneket is sokszor énekli az anyaszentegyház szertartásaiban, többi közt a temetéseken.)

17. §. JÉZUS SZÜLETÉSE ÉS GYERMEKKORA

A betlehemi éjszaka. Augusztus római császár népszámlálást rendelt el. A népszámlálást Zsidóországban is megtartották, mert a császár hatalma oda is kiterjedt. Mivel pedig mindenkit ott számláltak össze, ahonnan őse származott, Szűz Mária és Szent József Betlehembe, Dávid városába mentek, mert ők

Dávid házából származtak. Itt született meg az éjjeli órákban a világ megváltója, Jézus Krisztus. Egy barlangban jött világra, amelyet a pásztorok istállónak szoktak használni. Édesanyja bepólyázta és jászolba fektette. Születését a közelben nyájukat őrző pásztoroknak angyal hirdette, és mennyei sereg sokasága énekelte: „Dicsőség a magasságban Istennek és békesség a földön a jóakarátú embereknek.” A pásztorok pedig sietve mentek Betlehembe, hogy imádják Jézust. (Bibliai történetek 54. fej.)

Jézus bemutatása a templomban. Születése után a nyolcadik napon kapta az isteni kised a „Jézus” nevet, miként őt az angyal nevezte. Negyvenedik napon pedig Szűz Mária bemutatta őt az Úrnak a templomban. Mózes törvénye szerint ugyanis minden elsőszülött fiú Istené lett, annak emlékére, hogy Egyiptomban a zsidók elsőszülötteit Isten megmentette a haláltól. De nem kellett a gyermeket a templomban hagyni, hanem helyette bárányt áldoztak a szülők, akik pedig szegények voltak, azok két galambot áldoztak. Szűz Mária és Szent József is szegények voltak, báránynya nem tellett, azért ők is két galambot ajánlottak váltságul Istennek. Ekkor történt, hogy a Szentlélektől vezérelve egy Simeon nevű istenfelő férfi jött a templomba, aki már nagyon várta a Megváltót. Ez karjába vette a kisedet és így imádkozott: „Most bocsásd el Uram a te szolgádat békességben, mert látták szemeim az Üdvözítőt, akit rendeltél világosságul a pogányoknak és dicsőségére népednek.” Egy Anna nevű nyolcvannégy éves özvegy is odajött és nagy örömmel magasztalta Istent, aki e világra küldte a Megváltót. (Bibl. tört. 55.)

A napkeleti bölcsek. Szűz Mária és Szent József a kis Jézussal nem tértek vissza mindjárt Názáretbe, hanem Betlehemben vettek lakást. Történt pedig, hogy bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe és kérdezték: „Hol van, aki született, a zsidók királya? Mert láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk imádni őt.” Mikor Heródes ezt meghallotta, nyugtalankodni kezdett és vele egész Jeruzsálem. Összehívta tehát a papi fejedelmeket és az írástudókat és megkérdezte, hol kell a Krisztusnak születnie. Ezek azt felelték: „Betlehemben, mert így jövendölte meg Míkeás próféta.” Heródes tehát titkon magához hívatta a bölcseket, pontosan megtudakolta tőlük az időt, mikor nekik a csillag megjelent, azután elküldötte őket Betlehembe. De meghagyta nekik azt is, hogy ha megtalálták a gyermeket, jelentsék neki, hogy elmenvén ő maga is, imádhassa őt. Amint a bölcsek kiléptek Heródes házából, ismét megjelent nekik a csillag és előttük ment, míg nem a házhoz értek, ahol a gyermek volt. És

bemenvén a házba, ott találták az Isteni kisdedet anyjával, Máriával, és leborulva imádták őt. Ajándékot is adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát. Mivel pedig álmukban intést kaptak Istentől, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, azért más úton tértek vissza hazájukba.

Heródes megöleti a betlehemi kisdedeket. Az Úr anyala álmában megjelent Józsefnek és mondta: „Kelj fel, vedd a gyermeket és anyját és fuss Egyiptomba, mert Heródes a gyermek életére tör.” Szent József engedelmeskedett, és a szent család még azon éjjel Egyiptomba menekült. Heródes pedig látván, hogy a napkeleti bölcsek kijátszották, megharagudott és elrendelte, hogy Betlehemben és környékén minden fiúgyermeket öljenek meg kétesztendőstől lefelé. A poroszlok a parancsot végrehajtották; és nagy sirás lett Betlehemben.

Mikor Heródes meghalt, az Ur anyala ismét megjelent Józsefnek ésmondotta: „Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját és menj Izrael földjére, mert meghalt, aki a gyermek életére tört.” A szent család ekkor visszatért Zsidóországra és újra Názáretbe ment lakni.

(Heródes féltékeny volt trónjára. E féltékenység kegyetlenné tette. Saját feleségét és két fiát is megölette. mert gyanakodott, hogy ellenségeivel tartanak. Leginkább félt az eljövendő Messiástól. Kinos halála volt: undok, bűzös fekélyek takarták, és férgek jöttek ki testéből.)

A tizenkét éves Jézus a templomban. A zsidók törvényük szerint nagy ünnepeken Jeruzsálembe zárandokoltak. Különösen a húsvéti ünnepet szerették a szent városban megülni. A fiúgyermkeket tizenkét éves koruktól fogva vitték magukkal. Mikor tehát a kis Jézus tizenkét éves lett, ő is elment szüleivel a szent városba. Az ünnepek végeztével hazatértek, de a gyermek Jézus ottmaradt, amit Szűz Mária és Szent József nem vettek mindjárt észre. Azt hitték, hogy egy más zárandokcsoportnál a rokonokkal van. Csak aggodalmas keresés után találták meg harmadnap Jeruzsálemben a templomban, ahol az írástudók közt ült, hallgatta és kérdezte őket. Ezek pedig álmélkodtak okosságán és feleletein. Édesanyja kérdezte őt: „Gyermkem! Miért cselekedtél így velünk? Íme, atyád és én bánkódva kerestünk téged.” Ő pedig mondá nekik: „Miért kerestetek? Nem tudtátok-e, hogy az én Atyám dolgaiban kell lennem?” Azután hazatért velük Názáretbe és engedelmes volt nekik.

(Jézus gyermekkorának eseményeit Szt. Máté és Szt. Lukács evangélisták írták meg. Ők a boldogságos Szűztől tudták

meg e dolgokat, akiről az evangélium írja, hogy „szívében megtartotta”, azaz nagyon megjegyezte, amik a gyermek Jézus körül történtek.

A názáreti élet Jézus rejtett élete. Ott növekedett korban, bölcsességben és kedvességben Isten és az emberek előtt. Ácsműhelyben dolgozott és így megszentelte a kézi munkát.)

18. §. JÉZUS MEGKEZDI MŰKÖDÉSÉT

Keresztelő Szt. János fellépése. Az ószövetség utolsó próféta Malakiás volt. Utána 400 évig nem volt próféta Izraelben. Közvetlenül Jézus fellépése előtt jelent meg a legnagyobb próféta, Keresztelő Szt. János. A pusztában prédikált a Jordán folyó mellett. Ruhája teveszőrből volt, és sáskát és erdei mézet evett. Azt prédikálta: „Tartsatok bűnbánatot, mert elközelgett a mennyek országa.” Akik pedig bűnbánatot tartottak, azokat a Jordán folyóban megkeresztelte.

Sokan azt hitték, hogy Keresztelő Szt. János az eljövendő Messiás. De ő erre azt felelte: „Nem én vagyok. Ő utánam fog jönni és hatalmasabb nálamnál. Én arra sem vagyok méltó, hogy sarui szíját megoldjam.”

Jézus megkeresztelése. Történt, hogy Jézus is eljött a Jordán folyóhoz, hogy megkeresztelkedjék. János azt mondta: „Nekem kell téled megkereszteltetni és te jösz énhozzám?” De Jézus felelte: „Hagyd ezt most, mert így illik teljesítenünk Isten akaratát.” Mikor pedig János megkeresztelte Jézust, utána megnyílt az ég; a Szentlélek galamb képében szállott reá, és az égből e szavakat lehetett hallani: „Ez az én szeretett Fiam, kibem nekem kedvem telt.”

Jézus megkeresztelése után a pusztába vonult és ott negyven napig böjtölt és imádkozott, azután megkísértette őt az ördög. (Bibl. tört. 61.)

Jézus első tanítványai. A kísértés után Jézus újból elment a Jordán folyóhoz. Mikor János őt meglátta, felkiáltott: „Íme, az Isten báránya, íme, ki elveszi a világ bűnét. Ez az, akiről mondtam, hogy utánam jó és nagyobb lesz nálamnál! Ez az Isten Fia!...” Ezt hallván János tanítványai közül ketten, távolról követték Jézust. Jézus megfordult és kérdezte: „Mit kerestek?” És ők mondták: „Mester, hol lakol?” Jézus felelé: „Jertek és lássátok!” És vele mentek és látták, hol lakik, és aznap vele maradtak. E két tanítvány András és János volt. Találkozott pedig András fivérével, Simonnal, és mondta neki: „Megtaláltuk a

Messiást!" És Jézushoz vezette őt. Jézus reá tekintett és azt mondta: „Te Simon vagy, Jónás fia, majd Péternek fogsz nevezetni” (ami annyit jelent, mint kőszikla). Másnap még újabb tanítványok is jöttek, mert egyik a másikat hívta.

E napokban menyegző volt Kánában, melyre Jézust és anyját is meghívták. Jézus erre a menyegzőre új tanítványait is elvitte, hogy tanúi legyenek első csodájának, mikor a vizet borrá változtatta. A tanítványok látták ezt és hittek öbenne. (Bibl. tört. 63.)

Az ország, melyben Jézus működött. Az Űdvözítő korában Zsidóországot Palesztínának nevezték és az a rómaiak uralma alá tartozott. Mikor Jézus tanítani kezdett, Tibérius volt a római császár. Az ország négy tartományra oszlott, ezek voltak: Júdea, Szamaria, Galilea és a Jordánon túl Perea. Galileát a rómaiak rábízták Heródes király fiára, akit szintén Heródesnek neveztek, s mivel így az ország negyed része volt az övé, negyedes fejedelemmek hívták.

(Ez a Heródes vágatta le Ker. Szt. János fejét. L. Bibl. tört. 78.)

Jézus korában a zsidók több pártra oszlottak. Legerősebb volt a farizeusok pártja és közéjük tartozott a legtöbb írástudó. Mózes törvényét ezek csak betű szerint külsőleg tartották, de hogy szívük tiszta legyen, arra nem volt gondjuk. Ezért az Űdvözítő meszelt siroknak nevezte őket. Mindamellet voltak közöttük jó szándékú becsületes emberek is, mint például Nikodémus, Arimateai József, Gamaliel. Szent Pál is farizeus volt fiatal korában.

A farizeusok ellenfelei voltak a szadduceusok. Ők nem hittek a túlvilágban és a földi jólétet keresték. Hogy pedig ezt biztosítsák maguknak, törekedtek jó viszonyban élni a rómaiakkal.

Mind a farizeusok, mind a szadduceusok azt hitték, hogy a Messiás földi király lesz, aki hatalmassá teszi majd Izrael országát. Ebben a tévhitben éltek eleinte Jézus tanítványai is.

A nyelv, amelyen Jézus beszélt és tanított, az arám nyelv volt. Ez a nyelv hasonlított a zsidóhoz és a babilóni fogság után terjedt el. Az ősi héber nyelvet csak az írástudók értették jól, akik a Szentírást magyarázták. Görögül is sokan tudtak Zsidóországban. Kevésbé ismeretes volt az uralkodó rómaiak nyelve, a latin nyelv.

Sok zsidó élt Palesztína határain kívül a különböző országokban, az ún. szórványokban (diaszporákban). Ezek ott zsina-

gógákat építettek, és ha tehették, a nagy ünnepeken Jeruzsálembe zárandokoltak. A templomadót ők is pontosan megfizették. Szent Pál is kisázsiai szorvány-zsidó volt.

19. §. JÉZUS CSODÁI

A csodák célja. Jézus számtalan csodát tett, nemcsak azokat, amelyek az evangéliumokban meg vannak írva. A csodákkal részben a szenvedőkön akart segíteni, részben isteni küldetését akarta bizonyítani. Azt mondotta a farizeusoknak: „Ha nekem nem hisztek, higgyetek a csodáknak, amelyeket cselekszem.” (Jn. 10, 38.)

Jézus csodái háromfélék voltak: 1. csodákat tett az életelen természetben; így mikor a vizet borrá változtatta, a kenyeret megsokasította, a tengert lecsendesítette. 2. Csodákat tett az emberekkel, mikor a betegeket meggyógyította, a halottakat feltámasztotta. 3. Megmutatta hatalmát a gonosz lelek fölött, mikor őket a megszállott emberekből kiűzte.

(Jézus korában feltűnő számban voltak az ördögtől megszállott emberek. Ezeknek idegrendszerét a gonosz lélek hatalmába kerítette úgy, hogy általuk ő beszélt és cselekedett. Testi szenvedést is okozott nekik. Erthető volt a gonosz léleknek nyugtalanzkodása és erőszakoskodása Jézus fellépése következtében.)

Jézus ördögöt űz ki. Az Űzőítő egy szombati napon Kafarnaumban a zsinagógában tanított. Az emberek álmélkodva hallgatták őt, mert nem úgy tanított, mint az írástudók, hanem tekintéllyel és hatalommal. Volt a zsinagógában egy ember, akit tisztátalan lélek szállott meg. Ez felkiáltott: „Mi közünk hozzád, Názáreti Jézus? Elveszíteni jöttél-e minket? Tudom, ki vagy: az Istennek szentje!” És Jézus megfenyegetvén őt, mondá: „Némulj meg és menj ki az emberből.” És meggyötörte az embert a tisztátalan lélek, azután nagy kiáltással kiment belőle. Akik pedig jelen voltak, mindnyájan csodálkoztak és kérdezték: „Kicsoda ez, hogy hatalommal parancsol még a tisztátalan lelkeknek is, és azok engedelmeskednek neki?”

Jézus a vízen jár. Jézus egy alkalommal Kafarnaummal szemben, a Galileai-tenger túlsó partján tanított. Estefelé széteszlatta a tömeget és tanítványainak meghagyta, hogy szálljanak csónakba és evezzenek át a kafarnaumi partra, mert ő visszamarad imádkozni. A tanítványok tehát hajóra szálltak. Mikor

besötétedett, nagy szél támadt és a tenger háborogni kezdett. Egyszerre csak látták Jézust a vízen közeledni. Megrémültek, mert azt hitték, kísértetet látnak, de Jézus megszólalt: „Én vagyok, ne féljetek!” Ekkor Péter mondá: „Uram, ha te vagy, parancsold, hogy hozzád menjek a vízen.” Ő pedig felelé: „Jöjj!” És Péter kiszált a csónakból; ámde az erős szél és a hullámok láttára megijedt és merülni kezdett, mire felkiáltott: „Ments meg engem, Uram!” Jézus pedig kinyújtotta kezét, megfogta őt mondván: „Kicsinyhitű! Miért kételkedtél?” Azután beszálltak a hajócskába, mely azonnal partra ért.

(Ez az eset a csodálatos kenyérszaporítás után történt. Másnap Jézus megígérte az Oltáriszentséget. Jézus e csodákkal megakarta mutatni, hogy ő, aki a kenyereket meg tudja sokasítani és a vízen tud járni, úgy uralkodik a természet erőin, hogy a kerület is át tudja változtatni szent testévé!)

Jézus meggyógyítja egy pogány asszony leányát. Mikor Jézus egy alkalommal Tirus és Szidon környékén járt, egy kananeus pogány asszony jött feléje és messziről kiáltott: „Könyörülj rajtam, Uram, Dávidnak fia, mert az én leányom gonoszul gyötrődik az ördögtől.” Jézus nem válaszolt. Ekkor hozzá mentek a tanítványok és kérték őt, hogy tegyen valamit, mert az asszony utánuk kiáltoz. Ő pedig mondotta: „Én Izrael elveszett juhaihoz küldtettem.” Az asszony ekkor már közel jött, leborult és könyörgött: „Uram, segíts rajtam!” Jézus felelé: „Nem jó elvenni a fiak kenyerét és az ebeknek dobni!” Mire az asszony mondá: „Úgy van, Uram! Csakhogy az ebek is esznek a morzszákból, amelyek lehullanak uraik asztaláról.” Jézus erre így szól: „Asszony! Nagy a te hited. Legyen neked, amint kívánod.” És meggyógyult a leány azon órában.

(Azok a zsidók, akik a pogányokat megvetették, ebeknek hívták őket. Jézus ezt a kifejezést csak azért használta, és azért nem gyógyította meg mindjárt az asszony leányát, hogy próbára tegye hitét és alázatosságát. Hogy a pogányokat is szerette, azt akkor is megmutatta, mikor a kafarnaumi pogány százados szolgáját meggyógyította.)

Jézus meggyógyít egy vakon született embert. A jeruzsálemi templom előtt Jézus egy vakon született embert látott koldulni. Nyálkából és porból kis sarat csinált. megkenste a vaknak szemét és mondotta: „Menj és mosakodjál meg a Siloe tavában!” Az ember megmosakodott és látott.

(A Siloe tava Jeruzsálemben volt.)

A szomszédok csodálkoztak, amikor a vakot világos szemmel látták hazatérni, és a dolgot jelentették a farizeusoknak.

Szombat volt pedig azon a napon, amelyen Jézus sarat csinált és a vakot meggyógyította. Amikor a farizeusok hallották, mi történt, némelyek közülük azt mondták: „Ez az ember nem Istentől való, mert nem tartja meg a szombatot.” Mások ellenben így okoskodtak: „Ha bűnös volna ez az ember, nem cselekedhetnék ily csodákat!” És szakadás támadt köztük. Megkérdezték tehát azt, aki vak volt, hogy mit tart Jézusról? És ő azt felelte, hogy proféta.

Most elhívták a vaknak szüleit és kérdezték: „Ez a ti fiatok? Hogy van az, hogy vakon született és most lát?” Azok pedig így válaszoltak: „Ez a mi fiunk, és valóban vakon született. Hogy pedig miként lát most, azt nem tudjuk. Kérdezték meg őt magát, elég idős, mondja hát el ő maga, miként lett látóvá!” A szülők ugyanis nem mertek nyíltan Jézus mellett vallani, mert féltek a farizeusoktól.

Erre újra faggatni kezdték a vakon születettet: „Valld meg az igazat! Mi tudjuk, hogy ez az ember bűnös!” Ő pedig így válaszolt: „Hogy bűnös-e vagy nem bűnös, azt én nem tudom, csak annyit tudok, hogy vak voltam és most látok.” Most újra kérdezték: „De hát mit tett veled? Hogyan nyitotta meg szemedet?” És felelé az ember: „Megmondtam már. Miért kérdezték újra meg újra? Talán ti is tanítványai akartok lenni? A világ kezdetétől fogva nem lehetett hallani, hogy valaki megnyitotta szemét a vakon születettnek. Ha ez az ember nem Istentől jött volna, nem tehetett volna ilyet.” Megharagudtak erre a farizeusok és mondták: „Mi Mózes tanítványai vagyunk. Te akarsz minket kioktatni?” És kivetették őt.

Ez után az eset után az ember csakhamar találkozott Jézussal, aki kérdezte: „Hisz-e az Isten Fiában?” És ő felelé: „Ki az, Uram, hogy higgyek őbenne?” Jézus pedig mondá: „Aki veled szól, ő az.” És aki vak volt, leborult, és mondotta: „Hiszek, Uram!”

(A farizeusok alapos vizsgálat után sem hittek. Tusakodtak az igazság ellen. Azzal érveltek, hogy aki szombaton gyógyít, az nem lehet Istentől.

Jézus máskor is gyógyított szombaton. Megmagyarázta, hogy jót tenni szombaton is szabad, sőt kell. Azt mondotta a farizeusoknak: „Ha valakinek közületek számára vagy ökre szombaton kútba esik, nem húzza-e ki mindjárt szombaton?” Erre a farizeusok nem tudtak mit válaszolni.)

20. §. JÉZUS TANÍTÁSA

A hegyi beszéd. Jézus szívesen tanította az embereket, bárhol és bármikor jöttek hozzá. A tanítványokat sokszor külön oktatásban részesítette, sőt nem restellt egyesekkel is foglalkozni, pl. Nikodémussal (Bibl. tört. 65.) és a samarai asszonnyal (Jn. 4, 7. skk.). Egyik legnagyobb beszéde az volt, melyet egy hegyen tartott. Ezt a beszédet azért hegyi beszédnek nevezzük. E beszéd elején a nyolc boldogságról volt szó,

A nyolc boldogság

„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.
Boldogok a szelidek, mert övék lesz a föld.
Boldogok, akik sirnak, mert ők vigasztalást találnak.
Boldogok, akik éheznek és szomjúhozni az igazságot, mert ők kielégítést nyernek.
Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak.
Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.
Boldogok a békességesek, mert őket Isten fiainak hívják.
Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.”

(Az emberek a boldogságot eddig csak földi javakban, főképp anyagiakban keresték. Az Üdvözítő rámutatott az öröm és boldogság lelki forrásaira.)

Az új törvény. A farizeusok szemére vetették Jézusnak, hogy Mózes törvénye ellen izgat. Jézus azért ezt mondotta: „Ne higgyétek, hogy felbontani jöttem a törvényt vagy a prófétákat. Nem felbontani jöttem, hanem beteljesíteni. Mert bizony mondom nektek, az ég és föld elmúlik, de egy betű vagy egy vessző nem múlik el a törvényből, míg csak mind be nem teljesedik.”

(Jézus az ószövetségi törvényt új törvénnyel, a szeretet törvényével tette teljessé! A szeretet kizárja a haragot, a bosszút és a gyűlöletet.)

„Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: Ne ölj, aki pedig öl, méltó az ítéletre. Én pedig mondom nektek, hogy mindenki, aki haragszik felebarátjára, méltó az ítéletre... Ha tehát ajándékot az oltárra viszed és ott eszedbe jut, hogy felebarátodnak van ellened valamije, hagyd ott az ajándékot az oltár előtt és menj előbb kibékülni felebarátoddal.”

„Hallottátok, hogy mondták: Szemet szemért, fogat fogért. Én pedig mondom nektek, ne álljatok ellen a gonosznak, hanem aki megüt téged jobb orcádon, nyújtsd annak a másikat is. És

aki perbe száll veled köntösödért, engedd át neki palástodat is. Es aki kényszerít, hogy ezer lépést menj, menj vele kétannyit.”

(Jézus e szavai azt jelentik, hogy a békesség kedvéért legyenek nagyon engedékenyek. Nem kell tehát azokat szóról szóra érteni, azaz bal orcánkat odatartani annak, aki jobb orcánkat megütötte. Maga Jézus sem tartotta oda másik orcáját, mikor a főpap szolgálja őt arcul ütötte.)

„Hallottátok a mondást: Szeresd felebarátodat és gyűld ellenségedet. Én pedig mondom nektek, szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiaii lehessetek mennyei Atyátoknak, aki napját felkelti a jókra és a gonoszakra és esőt ad az igazakra és a nem igazakra. Ha ugyanis azokat szeretitek, akik titeket is szeretnek, micsoda jutalmatok lesz? Ezt a vámosok és pogányok is megteszik. Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.”

A jó szándékról. „Ügyeljete arra, hogy a jót ne az emberek szemeláttára tegyétek, mert akkor nem lesz jutalmatok a mennyei Atyánál. Amikor tehát alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt, mint a képmutatók teszik a zsinagógában, hogy dicsérjék őket az emberek. Bizony mondom nektek, elvették jutalmukat. Mikor tehát alamizsnát adsz, ne tudja a bal kezed, hogy mit cselekszik jobb kezed, hogy alamizsnád rejtekben maradjon. És Atyád, aki a rejtekben is lát, megfizet neked.”

(E szavak a farizeusok ellen irányultak, akik alamizsnájukat a nagy nyilvánosság előtt adták, imájukat is a nyilvánosság előtt végezték és bűjtölésüket is mutatták, hogy az emberek dicsérjék jámborságukat.)

Az igazi javakról és az isteni gondviselésről. „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a rozsda és a moly megemészti és a tolvajok kiássák és ellopják azokat. Gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, ahol sem a rozsda, sem a moly meg nem emészti, sem a tolvajok ki nem ássák és el nem lopják. Ahol a kincséd van, ott van a szíved is.

Azért mondom nektek: Ne aggodjatok éltetekről, hogy mit esztek, sem testetekről, hogy mibe öltöztök. Nézzétek az ég madarait: nem vetnek, nem aratnak, sem csűrökbe nem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Vajon nem értek-e ti többet azoknál? És a ruházatért miért aggodtok? Nézzétek a mezei liliomokat, nem dolgoznak, sem nem szőnek. Mondom pedig nektek, hogy Salamon minden dicsőségében nem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig a mező fűvét, mely

ma van és holnap a kemencébe kerül, az Isten így ruházza, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitűeket? Ne aggódjatok és ne mondjátok tehát: Mit fogunk enni vagy mivel fogunk ruházkodni? Hisz tudja a mennyei Atyátok, hogy mindezekre szűkétek van. Keressétek azért elsősorban az Isten országát, és ezek mind hozzáadtnak nektek.”

(Jézus ezt nem úgy értette, hogy ne dolgozzunk, mert az égi madarak sem dolgoznak, hanem hogy ne aggodalmaskodjunk, mintha nem volna gondviselő mennyei Atyánk!)

Tanulságos intelmek a hegyi beszédben.

„Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek.”

„Miért veszed észre a szálkát felebarátod szemében és a magadéban a gerendát nem látod?”

„Kérjetelek és kaptok; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitvatik nektek!” (Azaz állhatatosan imádkozzatok!)

„Mindazt, amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is cselekedjétek nekik!”

„A szűk kapun menjetelek be, mert a tágas kapu és a széles út a kárhozatba visz, és sokan mennek azon. A szűk kapu és a keskeny út az életre visz és kevesen vannak, akik megtalálják azt.”

A hegyi beszédet így fejezte be Jézus: „Mindenki, aki hallgatja szavaimat és megtartja azokat, hasonló a bölcs férfihez, aki házát sziklára építette. És jött az eső, jött az árvíz, fújtak a szelek és rárontottak a házra, de nem omlott össze, mert kősziklára épült. És mindenki, aki hallja szavaimat és nem tartja meg azokat, hasonló az oktalan emberhez, aki házát homokra építette. És jött az eső, jött az árvíz, fújtak a szelek és rárohantak a házra; és összedőlt és nagy volt a romlása.”

Az emberek álmélkodással hallgatták Jézus tanítását és mondták: „Úgy beszél, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint a farizeusok és az írástudók.”

21. §. PÉLDABESZÉDEK

Miért beszélt Jézus példákban? Jézus azért beszélt példákban, mert az emberek így jobban figyeltek rá és könnyebben megértették a nagy vallási igazságokat. Néha olyanok voltak a példabeszédek, mint a rejtvények, melyeknek értelmén gondolkodni kellett; és amin az ember gondolkozik, azt jobban meg-

jegyzí. Végül sokszor kemény vádakat tartalmaztak a példabeszédek a farizeusok ellen, és könnyebben elviselték ezeket példákba rejtve, mint ha nyílt szemrehányást kaptak volna.

Példabeszéd a menyegzős ruháról. Egy királyi ember menyegzőt rendezett fiának és elküldte szolgálait, hogy a vendégeket meghívják. De ezek nem akartak eljönni. Újra elküldött tehát hozzájuk ily szavakkal: „Mondjátok meg a hivatalosoknak, hogy elkészítettem a lakomát: tulkaim és hizlalt állataim le vannak ölve, jöjjenek hát!” Ezek azonban inkább dolgaik után mentek: ki a szántóföldre, ki az üzletébe, ki más kereset után. És voltak olyanok is, akik a szolgálkat szidalmakkal illették, sőt megfogták és megölték. Hallván ezt a király, megharagudott, elküldötte hadait, a gyilkosokat megbüntette és városukat felgyújtatta. Azután így szólt a szolgálknak: „A menyegző kész, de a hivatalosak nem voltak méltók. Menjetek ki tehát az útfélre, és akiket találtok, mind hívjátok be.” Így is történt, és a menyegzős ház megtelt vendégekkel. Bement tehát a király, hogy lássa a letelepülteket, és volt ott egy ember, aki nem volt menyegzős ruhába öltözve. Mondá neki a király: „Barátom, hogy jöttél ide menyegzős ruha nélkül?” Az az ember pedig nem válaszolt. Ekkor a király így szólt a szolgálkhoz: „Kössétek meg kezét és lábát és vessétek a külső sötétségre, hol leszen sírás és fogak csikorgatása. Mert sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak.”

(A hivatalosak, akik nem akarták elfogadni a meghívást, azok a zsidók, akik nem akartak az egyházba lépni.)

A menyegzős ruha a megszentelő malaszt, mely nélkül nem lehet Isten lakodalmába, azaz a mennyországba jutni.)

Példabeszéd a kegyetlen szolgáról. Egy királyi ember felszólította szolgálait a számadásra. És eléje hoztak egy embert, aki 10 000 talentummal tartozott neki. (Igen nagy összeg volt ez, sokmillió forint értékű, azért a szolga képtelen volt azt megfizetni.) Erre megparancsolta az úr, hogy adják el őt és feleségét, fiait és minden vagyonát, és így fizessen. A szolga azonban leborult és könyörgött: „Légy türelemmel, Uram, és mindent megfizetek neked.” Megsajnálta az úr a szolgát, szabadon hagyta őt, sőt adósságát is elengedte.

Mikor a szolga kiment az urától, egy szolgatársával találkozott, aki neki 100 dénárral (mintegy 50 forinttal) tartozott. Mindjárt megfogta és fojtogatni kezdte: „Fizesd meg, amivel tartozol!” Ez pedig leborulva könyörgött: „Légy türelemmel és mindent megfizetek neked.” A kegyetlen szolga azonban nem

volt türelemmel, hanem az adósok börtönébe vetette szolgátársát, míg ki nem fizette adósságát.

Amikor az úr ezt meghallotta, nagyon megharagudott és így szólt a kegyetlen szolgálhoz: „Álnok szolga! Minden adósságot elengedtem, mivelhogy kértél engem. Nem kellett volna neked is könyörölni szolgatársadon, amint én könyörültem rajtad?” Azután átadta őt a poroszlóknak, hogy vessék tömlőcbe, míg ki nem fizeti adósságát!

Mikor Jézus e példabeszédet elmondta, hozzátette: „Így cselekszik az én mennyei Atyám is veletek, ha meg nem bocsátotok szívetekből ki-ki az ő atyfiának.”

Példabeszéd a talentumokról. Egy gazdag embernek messze útra kellett mennie. Előhívta tehát szolgálait és átadta nekik javait, hogy gazdálkodjanak, míg nem visszatér. Az egyiknek öt talentumot adott (mintegy 100 000 forint), egy másiknak kettőt, ismét másnak egyet, kinek-kinek tehetsége szerint. Az, aki öt talentumot kapott, a pénzzel úgy kereskedett, hogy nyert hozzá még ötöt. Hasonlóképp az, aki kettőt kapott, nyert hozzá még kettőt. Aki egyet kapott, földbe ásta a pénzt, hogy el ne vesszen. Mikor azután visszajött az úr, hívta a szolgálait számadásra. Aki öt talentumot kapott, előhozta a pénzt ésmondotta: „Uram! öt talentumot adtál, és íme, én más ötöt nyertem hozzá.” És az Úr megdicsérte őt: „Örülj, jó és hív szolgám! Minthogy a kevesben hű voltál, sokat bizok majd rád. Menj be urad örömébe!” Utána eljött az, aki két talentumot kapott és még kettőt nyert hozzá. Ezt is megdicsérte gazdája. Aki pedig egy talentumot kapott, aztmondotta: „Uram! Tudom, hogy kemény ember vagy: aratsz, ahol nem vetettél, és gyűjtesz, ahol nem ültettél. Félttem azért és a talentumot elástam; íme, itt van a tied.” De az úr megharagudott és így szólt: „Gonosz és rest szolga! Tudtad, hogy aratok, ahol nem vetettem, és gyűjtök, ahol nem ültettem. Miért nem adtad tehát ki pénzemet a pénzváltóknak, hogy kamatot kaphattam volna érte?” Azutánmondotta a többieknek: „A haszontalan szolgát vessétek a külső sötétségre, ahol leszen sírás és fogak csikorgatása.”

(A lustákra szól ez, akik nem használják fel Istentől kapott tehetségüket.)

A dűsgazdag és a szegény Lázár. Volt egy dűsgazdag, aki selyembe, bársonyba öltözött és naponként nagy lakomát rendezett. Volt egy szegény koldus is, Lázár volt a neve. Ez a dűsgazdag ajtajánál feküdt és fekélyek borították testét. Szeretett volna jóllakni a morzsalékból, amely lehullt a dűsgazdag asz-

talárol, de ebből sem adott neki senki. Még az ebek is jöttek és nyalták fekélyeit.

Történt, hogy meghalt a koldus, és az angyalok elvitték lelkét Ábrahám kebelébe. A dúsgazdag is meghalt és eltemették a pokolban. Gyötrődésében felemelte szemét a pokolból és megszíról meglátta Ábrahámot és kebelén Lázárt, ezért felkiáltott: „Atyám, Ábrahám! Könyörülj rajtam és küldd le Lázárt, hogy vízbe mártván ujjá hegyét, enyhítse nyelvemet, mert igen szenvedek a lángokban.” Ábrahám felel: „Fiam, jusson eszedbe, hogy elvetted a jókat életedben, Lázár pedig a rosszakat. Most ő vigasztalásban részesül, te pedig szenvedsz. Azonfelül közöttünk és közöttetek nagy szakadék van, úgyhogy innen nem lehet átmenni hozzátok, sem onnan nem lehet ide átjönni.” Ekkor a dúsgazdag így könyörgött: „Kérlek tehát, atyám, küldd el Lázárt szülem házába. Őt testvérem van ugyanis: figyelmeztesse őket, nehogy ők is ide jussanak a kínok helyére.” És mondá neki Ábrahám: „Van Mózesük és vannak prófétáik, hallgassák azokat!” Amaz pedig mondá: „Nem úgy, atyám, Ábrahám! Hanem ha valaki a holtak közül menne hozzájuk, bűnbánatot tartának.” Ábrahám így felelt: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor ha valaki a holtak közül feltámad, annak sem fognak hinni.”

(E példabeszéd befejező része a farizeusoknak és papi fejedelmeknek szólt, akik akkor sem hittek, mikor Jézus feltámadt.)

Peldabeszéd a magvetőről. Kiment a magvető elhinti a magot. És amint vetett, némely mag az útfélre esett és az égi madarak felszedték és megették azokat. Némely mag sziklás talajra esett, és mivel gyökerét nem tudta mélyre eresztetni, kikelt ugyan, de a nap hevében elszáradt, mielőtt termést hozott volna. Némely mag a tövisek közé esett és növekedni kezdett, de a tövisek elfojtották. Végül egy része a mának a jó földbe esett és termést hozott, százannyit, hatvanannyit, harmincannyit.

A tanítványok ekkor kérdezték a példabeszéd értelmét, és Jézus azt így magyarázta meg nekik:

A mag az Isten ígéje. Amelyik az útfélre esik, azokat jelenti, akik az Isten ígétét hallják, de fölületesek, szórakozottak lévén, a gonosz elveszi tőlük, mielőtt gyökeret hajthatna. Amelyik a sziklás talajra esik, azokat jelenti, akik hallják az ígét és örömmel fogadják, de megpróbáltatás idején hamar elhagyják a tanítást, mert nincs mély gyökere bennük. Amelyik a tövisek közé esik, azokat jelenti, akik befogadják az ígét, de a világi gondok és kísértések elfojtják azt, mielőtt gyümölcsöt terem-

hetne. A jó földbe vetett mag azokat jelenti, akik hallgatják az igét és meg is tartják, és bőséges gyümölcsöt hoznak; ki százannyit, ki hatvanannyit, ki harmincannyit.

(Lásd még a példabeszédet az irgalmas szamaritánusról, Bibl. tört. 83., a farizeusról és vámosról, ugyanott 85., a búzáról és konkolyról uo. 86.)

22. §. FONTOS ESEMÉNYEK JÉZUS ÉLETÉBEN

A sátán megkísérti Jézust. Mielőtt még Jézus működését megkezdte, a sátán megkísértette. El akarta őt tértíteni Isten szolgálatától, miként öszüléinket eltérítette. Isten azt akarta, hogy Jézus önzetlen legyen és csodákat csak mások javára tegyen; a sátán arra akarta rábeszélni, hogy éhsége csillapítására tegyen csodát és változtassa a köveket kenyerekké. Isten azt akarta, hogy a Megváltó alázatos legyen; a sátán rá akarta őt venni, hogy szálljon le a templom tetejéről a mélybe és így keresse a hiú dicsőséget a papok és a nép előtt. Isten azt akarta, hogy szent Fia szegény legyen és lelki országot alapítson; a sátán a világ kincseit ígerte neki és felajánlotta segítségét egy nagy földi birodalom megalapításához. Csak azt kívánta tőle ezért, hogy őt leborulva imádjá. Az Üdvözítő mindannyiszor az Írás szavaival utasította vissza a sátánt és végül szent haraggal elűzte őt e szavakkal: „Távozzál sátán, mert írva van: egyedül Uradat, Istenedet imádjad, és csak neki szolgálj!” (Vö. Bibliai történetek 61.)

Jézus kiűzi a kereskedőket a templomból. A jeruzsálemi templom előcsarnokában, a „pogányok udvarán”, kereskedők és pénzváltók rakták ki áruikat. Az előbbieket bárányokat, tulkokat, galambokat stb. árusítottak az áldozatok számára, az utóbbiak a pogány pénzeket váltották be zsidó pénzre, mert pogány pénzt nem volt szabad a templompénztárba tenni. A vásár nem történt zaj nélkül és zavarta az imádkozókat. Jézus tehát feljövén a templomba, kötélből ostort és kizavarta a kufárokat e szavakkal: „Ne tegyétek atyám házáat kereskedés házává!” És amidőn előjöttek a templom előljárói és kérdezték, mi joga cselekszi ezt, mondotta: „Rontsátok le ezt a templomot, és én harmadnapra felépítem azt.” Amazok pedig mondták: „Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te harmadnapra állítanád fel azt?” De Jézus szavait nem a kőtemplomra, hanem a maga testének templomára értette,

(Jézus e cselekedetével fel akarta hívni az előljáróknak, a papoknak és írástudóknak figyelmét, hogy eljött a Megváltó.

A templomnak azt a részét tisztította meg, ahol a pogányok szoktak imádkozni. Ezzel megmutatta, hogy az egész templomter szent, és hogy a pogányok imája is kedves Istennek.)

Jézus apostolokat választ. Jézust mindig nagyobb tömegek keresték, azért azt mondotta tanítványainak: „Az aratás sok, de a munkás kevés; kérjétek tehát az aratás urát, küldjön munkásokat az ő aratásába.”

Egyszer egész éjjelt imádságban töltött. Mikor reggel lett, maga köré gyűjtötte tanítványait és kiválasztott közülük tizenkettőt, akiket apostoloknak nevezett. Azután elküldötte őket tanítani e szavakkal: „Elküdelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. Semmit se vigyetek az útra, se botot, se táskát, se pénzt; és amely házba bementek, mondjátok: békesség e háznak! Ahol pedig nem fogadnak be titeket, rázzátok le lábatok porát bizonyosságul ellenük. Bizony mondom nektek, jaj lesz annak a háznak vagy városnak az ítélet napján.”

Az apostolok pedig ezek voltak: Simon Péter és ennek testvére András, Jakab és János, szintén testvérek; Fülöp és Bertalan, két jó barát, Tamás, kit kettősnek hittak, és Máté, a vámos; Jézusnak két rokona: Jakab és Tádé, végül a Kánából való Simon és az iskarióti Júdás.

(Azt mondta Jézus az apostoloknak, hogy az útra ne vigyenek magukkal semmit, mert neki nem volt szüksége földi eszközökre Isten országának terjesztéséhez.)

Jézus megigéri az Oltáriszentséget. Jézus egy napon ötezer embert táplált öt kenyérrel és két hallal. (Bibl. tört. 71.) Másnap a zsidók keresték, és mikor megtalálták, mondotta nekik: „Kerestek engem, mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. Munkálkodjatok oly eledelért, mely megmarad az örök életre, és amelyet az Emberfia ad nektek.” Ők azt felelték: „Uram, add nekünk ezt az eledelt mindenkor!” Jézus így szólt: „Én vagyok az élő kenyér, aki a mennyből szállottam alá. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él. És a kenyér, melyet én adni fogok, az én testem a világ életéért.” A zsidók csodálkozva kérdezték: „Miképpen adhatja ez nekünk testét eledelül?” Jézus pedig folytatta: „Bizony, bizony mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet tibenetek. Mert az én testem bizonyly étel, és az én vérem bizonyly ital.” Mondták erre a zsidók: „Kemény beszéd ez, ki hallgathatja?” És otthagyták Jézust, sőt tanítványai közül is többen

elmaradtak tőle. Jézus ekkor az apostolokhoz fordult és kérdezte: „Ti is el akartok menni?” Péter erre azt felelte: „Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak.”

(Az evangélium szerint egy apostol mégis volt, aki szívében ekkor hitetlenné lett. — Azt is látjuk e történetből, hogy Péter vallott hitet a többi apostol nevében!)

Jézus Pétert teszi az anyaszentegyház fejévé. Jézus az apostolokkal időnként magános helyre vonult, ahol külön oktatásban részesítette őket. Egy ilyen alkalommal kérdezte tőlük: „Kinek tartanak engem az emberek?” Ők azt felelték: „Némelyek Keresztelő Jánosnak, némelyek Illésnek, némelyek pedig Jeremiásnak, vagy egynek a próféták közül.” Azután tovább kérdezte Jézus: „Ti pedig kinek tartotok engem?” Szent Péter felelte: „Te vagy Krisztus, az élő Istennek fia.” Ekkor így szólt Jézus: „Boldog vagy Simon, Jónás fia, mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom neked tehát, hogy te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni anyaszentegyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. Amit megkötysz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is, és amit feloldasz a földön, fel lesz oldva a mennyekben is.”

(Így tette Jézus Pétert az anyaszentegyház fejévé.)

Urunk színeváltozása. Nemsokára ez után az eset után Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost és fölvitte őket egy magas hegyre. Ekkor színében elváltozott, arca ragyogott, mint a nap, és ruhája fehér lett, mint a hó. És íme, megjelentek Mózes és Illés és beszéltek Jézussal. Péter pedig felkiáltott: „Uram! jó nekünk itt lenni; ha akarod, csináljunk itt három sátor, neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet.” Míg ő szólott, egyszerre fényes felhő árnyékolta be őket, és a felhőből ily szózat hallatszott: „Ez az én szeretett fiam, kiben nekem kedvem telt; őt hallgassátok.” Hallván ezt a tanítványok, arcra borultak és nagyon megfélemedtek. De Jézus hozzájuk ment, illetve őket és mondotta: „Keljetek fel és ne féljetek!” Mikor szemüket felfemelték, senkit sem láttak, hanem csak egyedül Jézust. Mikor pedig lementek a hegyről, Jézus intette őket, hogy senkinek ne mondják el a látomást, míg az Emberfia halottaiból fel nem támadt.

(A hagyomány szerint Urunk színeváltozása a Tábor hegyén volt. Ugyanezt a három tanítványt vette maga mellé Jézus a Getszemáni kertben, hogy tanúi legyenek halálküzdelmének.)

23. §. KIKET SZERETETT JÉZUS?

Jézus szerette a szegényeket. Egyszer Keresztelő Szent János tanítványai jöttek Jézushoz és kérdezték: „Te vagy-e az eljövendő, avagy mást várunk?” És Jézus így felelt: „Menjetek, mondjátok meg Jánosnak, amit láttatok: a sánták járnak, a süketek hallanak, a vakok látnak, és a szegényeknek az evangélium hirdettetik.” — A szegényekkel az írástudók és farizeusok nem törődtek, Jézus ellenben szeretettel tanította őket és betegjeiket meggyógyította, Tanítványait is a szegények közül választotta.

Mikor pedig látta a sok szegényt, kitérte karját és így szólt: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak és terhelve vagytok, és én megenyhítlek titeket.”

Szerette a gyermekeket. Egyszer anyák jöttek Jézushoz gyermekeikkel. A tanítványok elég nyersen elküldték őket, mert Jézus fáradt volt. De ő megfeddte tanítványait és azt mondotta: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket és ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké a mennyek országa.” És megölelte és megáldotta a gyermekeket. Más alkalommal így szólt a körülállókhoz: „Jaj annak, aki egyet is megbotránkoztat a kisdedek közül: jobb volna annak, ha malomkövet kötnének nyakára és a tenger fenekére süllyesztenék.”

Szerette az ifjúságot. A három halott közül, kiket Jézus az evangélium szerint feltámasztott, kettő az ifjúsághoz tartozott. Szeretettel beszélt Jézus a tékozló fiúról is, aki ifjúsága bűneit megbánva atyjához visszatért.

Egyszer egy gazdag ifjú jött Jézushoz és kérdezte: „Mester, mit cselekedjem, hogy üdvözüljek?” És ő mondta: „Tartsd meg a parancsolatokat!” Akkor az ifjú így szólt: „En azokat megtartottam ifjúságom kezdetétől, mi hiával vagyok még?” Jézus rája tekintvén, megszereté őt és mondá neki: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el mindenedet, osszad el a szegényeknek és jöjj, kövess engem.” Mikor az ifjú ezt hallotta, megszomorodva elment. Jézus pedig így szólt tanítványaihoz: „Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyek országába.”

(Nem varrótű fokát kell itt érteni, hanem valószínűleg a város egy alacsony kapuját nevezték Jeruzsálemben a „tű foká”-nak.)

Szerette a bűnösöket. Jézust a farizeusok a bűnösök barátjának nevezték. És ő nem haragudott ezért, hisz a bűnösök meg-

mentésére jött e világra. A szegény bűnösöket a kevély farizeusokkal szemben megvédte. Erre példa Mária Magdolna esete:

Mikor Jézus egy Simon nevű farizeus házában ebédelt, a bűnös Magdolna eljött, Jézus elé borult, könnyeivel mosta lábait és hajával törülgette azokat. A farizeus pedig azt gondolta magában: „Ha ez próféta volna, tudná, miféle asszony ez, és nem engedné magát érinteni általa.” De Jézus látta gondolatát és így szólt: „Simon, van valami mondanivalóm: Egy embernek két adósa volt. Egyik tartozott neki ötszáz tízessel, a másik ötvennel. Nem lévén nekik honnan megfizetni, elengedte mind a kettőnek adósságát. Melyik fogja őt a kettő közül jobban szeretni?” Simon azt felelte: „Úgy vélem, az, akinek többet engedett el.” Jézus pedig így szólt: „Jól feleltél. Látod, mikor házadba jöttem, nem adtál vizet, hogy lábamat megmossam. És ez az asszony könnyeivel mossa azt. Békecsókot sem adtál nekem. Ez pedig lábamat csókolja! Azért mondom neked, elengedtetik sok bűne, mert nagyon szeretett.”

A bűnösök iránt való szeretetét Jézus így példázta: „Kicsoda az az ember közületek, akinek száz juha van; és ha elvesz egy közülük, nem hagyja-e el a kilencvenkilencet a pusztában és utána megy az elveszettnek, mígnem megtalálja azt? És midőn megtalálja, vállára veszi, örülvén. És hazaérve egybehívja barátait és szomszédait, mondván nekik: „Örvendjetek velem, mert megtaláltam az én juhomat, mely elveszett volt.” Mondom pedig nektek, éppoly nagy öröm lesz mennyben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, akiknek nincs szükségük bűnbánatra.”

Ugyancsak a bűnösök iránt való szeretetének örökszép emléket hagyta nekünk Jézus a *tékozló fiúról* szóló példabeszédében:

Egy embernek két fia volt. Az ifjabbik így szólt atyjához: „Atyám! Add ki örökségemet, mely reám esik.” És az atya elosztván vagyonát, kiadta fiának, ami rész reá esett. Ez pedig összeszedve mindenét, messze országba ment, hol eltékozlta vagyonát léha élettellel. Mikor már semmije sem volt, beszegődött egy gazdához, ki tanyájára küldte sertéseket őrizni. Abban az időben éhínség támadt az országban, és a tékozló fiú szeretete volna gyomrát megtölteni legalább a sertések eledelével, de abból sem adtak neki eleget. Ekkor magába szállt és mondá: „Hány béres dúsál atyám házában kenyerben, és én itt éhen veszek. Fölkelek és atyámhoz megyek és mondom neki: „Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened. már nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezz, csak béreseid közé fogadj fel engem.” És

fölkerekedvén, atyjához ment. Atyja pedig messziről meglátta őt, megesett rajta a szíve, és elébe sietve nyakába borult és ösz-szezsókolta. És mondá neki fia: „Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened, már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívassam.” De atyja így szólt a szolgálknak: „Hamar vegyétek elő a legdrágább köntöst és adjátok rá, húzzatok gyűrűt ujjára és sarut lábára; és hozzátok elő a hizlalt borjút és öljétek le, és vigadjunk, mert az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.”

Mikor az idősebb fiú hazajött a mezőről és meghallotta, mi történt, duzzogva megállt odakünt és nem akart bemenni. Atyja tehát kiment és kérte őt. Ő azonban így szólt atyjához: „Íme, annyi esztendő óta hűségesen szolgállok, és soha nem adtál egy gödölyét sem, hogy barátaimmal lakmározhassam. Midőn pedig ez a te fiad, aki elpazarolta mindenét, hazajött, a hizott tulkot vágattad le kedvéért!” Az atyja erre így felelt: „Fiam, te mindig velem vagy és mindenem a tied. De most vigadni illik, mert ez a te öcséd meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.”

Jézus szerette tanítványait. Jézus tanítványait barátainak nevezte: „Nem nevezlek titeket szolgálknak — mondta —, hanem barátaimnak, mert bizalommal elmondtam nektek mindent, amit Atyámtól hallottam.” Az utolsó vacsorán búcsúzás-kor fiacskáinak szólította az apostolokat és az evangélium szerint mindhalálig szerette őket. Mikor a Getszemáni kertben elfogták őt, azt mondta a poroszlóknak: „Ha engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni” — mert nem akarta, hogy idő előtt egyet is bántsanak tanítványai közül őmiatta.

Legjobban szerette Jézus édesanyját. Harminc évi názáreti életében figyelmes, gondos fia volt Szűz Máriának. Annyira összetartoztak, hogy Kánába is együtt mentek menyegzőre. A kánai menyegzőn a boldogságos Szűz biztos volt benne, hogy fia meghallgatja, ha csak annyit is mond: „Fiam, nincs boruk.” Mikor Jézus tanítani kezdett, édesanyja szerényen visszahúzó-dott. De mikor szent fiát halálra ítélték, sietve jött és elkísérte őt a kereszttúton. Az utolsó szó, mit Jézus emberhez szólt a keresztfán, a gondoskodás szava volt édesanyjához.

24. §. JÉZUS ELLENSÉGEI

A farizeusok voltak Jézus legnagyobb ellenségei. Jól ismerték Mózes törvényeit és a sok aprólékos vallási szabályt, miket az írástudók kitaláltak. Ez a tudományuk kevélyekké tette őket,

és az egyszerű, tudatlan népet megvetették. Mivel Jézus nem az ő iskolájukat járta, lenézték. Csak az „ács fiá”-nak címezték.

A nemzeti érzés is túltengett bennük. Büszkéek voltak zsidó voltakra és a pogányokat emberszámba is alig vették. Azt hitték, hogy a választott nép első lesz a Messiás országában, és hogy az üdvösséghez elegendő, ha valaki Ábrahámtól származik, Jézus azonban mást tanított, azért haragudtak rá.

Féltékenyek is voltak a farizeusok hatalmukra és befolyásukra. Magukat tartották a nép egyedül hivatott vezetőinek és nem tetszett nekik, hogy az emberek Jézust követték.

A szadduceusok, papok és írástudók. Bár a szadduceusok egyes vallási és politikai kérdésekben másként gondolkodtak, mint a farizeusok, kevélység és féltékenység dolgában teljesen hasonlóak voltak hozzájuk és velük egyenlően gyűlölték Jézust. A papok és írástudók vagy az egyik, vagy a másik párthoz tartoztak, és így közöttük is kevés barátja akadt az Üdvözítőnek. Csak az egyszerű nép hallgatta őt szeretettel.

Jézus megfeddi ellenségeit. Azt mondotta: „Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, kik tizedet adtok a mentából, a kaporból és köménymagból, de elhagyjátok, ami nagyobb a törvényben: az irgalmasságot, a szeretetet és hitet!

Megszűritek a szűnyogot, a tevét pedig lenyelitek.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert tisztogatjátok a pohár és tál külsejét, belül pedig tele vagytok tisztátalansággal. Vak farizeus! Tisztítsd meg előbb, ami belül van, hogy aztán tiszta legyen az is, ami kívül van.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert hasonlóak vagytok a meszelt sírokhoz, melyek kívül ékesek, belül pedig tele vannak holtak csontjaival és minden undoksággal. Úgy ti is kívül igazaknak látszotok, belül pedig tele vagytok képmutatással és gonosszággal.

Kigyók! Viperák fajzata! Hogy kerülitek el majd az ítéletkor a gyehehnát?”

Bár ily keményen fedtte Jézus ellenségeit, nem gyűlölte őket sem, hanem részvételt volt irántuk és szeretete volna őket is a jóra téríteni. Szívének igaz fájdalmával mondta: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, mely megölsöd a prófétákat és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek, hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint a tyúk egybegyűjti csirkéit szárnya alá, és te nem akartad!”

Jézusnak ellenségei ártalmára törekszenek. A farizeusok és írástudók mindent megtettek, hogy Jézust a nép előtt befektet-

sék. Azt mondták, hogy az ördöggel cimböröl és Belzebúb által űzi ki az ördögöket. Azt is mondták, hogy Mózes ellen van, mert a szombatot nem tartja. Nagyevőnek is elnevezték, mert elfogadta a vámosok meghívását ebédre. Mindenféle kérdést is tettek fel neki, hogy megfogják beszédében. Jézus mindannyiszor komoly méltósággal válaszolt és megszégyenítette őket. Legjobban akkor bősztűtek fel, amikor Jézus Isten Fiának mondta magát. Ekkor már köveket kaptak, hogy megkövezzék, de Jézus sértetlenül otthagytá őket, mert még nem jött el az ő órája.

Az adópénz. Egy alkalommal a farizeusok tanácskozáán, maguk mellé vettek néhány herodiánust, Jézushoz mentek és mondták: „Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy és nem törődöl senkivel, mert nem nézed az emberek személyét. Mondd meg tehát nekünk: szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy sem?” Jézus azonban szívükbe látott és azt mondotta: „Mit kísértetek engem, képmutatók? Mutassátok meg nekem az adópénzt!” Azok pedig előhoztak neki egy tizest. És Jézus kérdezte: „Kié ez a kép és fölírás?” Felelték neki: „A császáré.” Akkor mondá Jézus: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené!”

(A farizeusok azt hitték, hogy Jézus a nép kedve szerint fog szólni és azt fogja mondani, hogy nem szabad adót fizetni a császárnak, és akkor a császárpárti herodiánusok izgatásért jelentik a helytartónál.)

Jézus szembenéz szenvedéssel és halállal. A tanítványok aggódva látták, hogy az ellenségeskedés mind nagyobb lesz Jézus körül, azért többször kérték őt, hogy óvatos legyen. De őt nem lehetett visszatartani attól, hogy menyei Atyja akaratát tegye. Azt mondta a tizenkettőnek: „Íme, fölmegyünk Jeruzsálembe és az Emberfia a pogányok kezébe adatik, és megcsúfolják, megostorozzák, megköpdösik, azután megölik őt, de ő harmadnapra feltámad.” Tamás pedig így szólt a többi tanítványhoz: „Menjünk mi is, hogy meghaljunk ővele.”

25. §. LÁZÁR FELTÁMASZTÁSA

Lázár betegsége. Bethániában, Jeruzsálem mellett lakott egy Lázár nevű ember, kinek húgai voltak Mária és Márta. Jézus többször betért hozzájuk, mikor Jeruzsálembe ment. Történt, hogy megbetegedett Lázár, és húgai Jézushoz küldtek az üzenettel: „Uram, akit szeretsz, beteg.” De Jézus nem ment mindjárt Bethániába, hanem azt mondta: „Ez a betegség nem válik

halálára, hanem Isten dicsőségére.” És még két napig azon a helyen maradt, ahol a hír őt érte.

Jézus Bethániába érkezik. Két nap múlva így szólt Jézus tanítványaihoz: „Barátunk, Lázár alszik, de megyek, hogy felébresszem.” A tanítványok azt válaszolták: „Ha alszik, meggyógyul.” Jézus most már nyilván megmondta: „Lázár meghalt, Menjünk hozzája.” S mire Bethániába értek, Lázár már negyednapja volt a sírban.

Márta hitvallása. Mikor Márta meghallotta, hogy Jézus Bethániába érkezett, eléje ment és mondotta: „Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg az én bátyám.” Jézus felelte: „Feltámad a te bátyád.” Márta erre így szólt: „Tudom, hogy feltámad majd az utolsó napon.” Jézus azt válaszolta: „Én vagyok a feltámadás és az élet; aki énbenem hisz, ha mindjárt meg is hal, élni fog. Hiszed-e ezt?” És mondá Márta: „Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia.” És most elsietett, hogy hívja Máriát.

Jézus a sírhoz megy. Mária a házban volt, és sokan voltak vele ismerős zsidók, kik eljöttek vigasztalni a testvéreket. Márta csendesén szólt neki: „A Mester itt van és hív téged.” Mária felkelt, és akik jelen voltak, követték, mert azt hitték, hogy a sírhoz megy. De Mária Jézushoz sietett és lábához borulva mondta: „Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg az én bátyám.” És Jézus könnyezett. Azután kérdezte: „Hová tettétek őt?” Mondták erre a zsidók: „Uram, jöjj és lásd!”

Lázár feltámad. Lázár egy sziklasírban volt eltemetve, melynek nyílását nagy kő takarta. Jézus megparancsolta: „Vegyétek el a követ.” Márta erre megszólalt: „Uram, már szaga van, már negyednapos.” Jézus így válaszolt: „Mondottam már neked, hogyha hiszesz, meglátod Isten dicsőségét.” Elhengerítették tehát a követ, és Jézus nagy szóval felkiáltott: „Lázár, jöjj ki!” Mire azonnal kijött a halott; s mivel keze, lába, egész teste vázsonlepedőbe volt göngyölve, és feje kendővel volt bekötvé, Jézus parancsára feloldották őt, hogy szabadon járhasson.

A farizeusok összeesküsznek Jézus ellen. Sokan voltak ott Lázár feltámasztásánál és hittek Jézusban. Voltak azonban olyanok is, akik a farizeusokhoz szaladtak és elmondták, mi történt. Ezek egybehívták a főtanácsot és mondták: „Mit cselekedjünk? Ez az ember sok csodát tesz, és ha így hagyjuk, mindenki hisz majd őbenne, és eljönnek a rómaiak és elfoglalják országunkat.” Abban az évben Kaifás volt a főpap és ő azt válaszolta:

„Inkább egy ember haljon meg a népért, semmint az egész nemzet elveszen.” Mindenki helyeselt és elhatározták, hogy megölik Jézust. Kiadták tehát a parancsot, hogy ha valaki tudja, hol van, jelentse, hogy megfoghassák. De Jézus egy időre elvonult és nem mutatkozott a nyilvánosság előtt.

(Kaifás akaratlanul is az igazságot mondta, mert Jézus tényleg meghalt a népért, sőt az egész emberiségért.)

Mária megkeni Jézus lábát. Hat nappal húsvét előtt Jézus újra elment Bethániába és Lázár házában vacsorált. A hálás Mária egy font tiszta nárduskenetet vásárolt, azzal megkenete Jézus lábát és hajával törölgette azt. Azután összetörte a drága alabástromedényt és tartalmát Jézus fejére öntötte. Az egész ház betelt a drága kenet illatával. Júdás pedig így szólt: „Micsoda tékozlás! Ezt az olajat el lehetett volna adni háromszáz tizesért és a pénzt szét lehetett volna osztani a szegényeknek.” De Jézus elhallgattatta, mondván: „Hagyjátok őt békében, mert ezt már az én temetésemre tette. Szegények mindig lesznek veletek, de én nem maradok mindig köztetek.”

Ez után az eset után Júdás elment a papi fejedelmekhez és kérdezte őket: „Mit akartok nekem adni és én kezetekbe adom őt.” Azok pedig harminc ezüstpénzt utaltak ki neki. És Júdás ettől fogva kereste az alkalmat, hogy Jézust elárulja.

(Júdásnak nem a szegényekre volt gondja, hanem magára. Őrá bízták ugyanis Jézus és az apostolok kevés pénzüket, és ezt meg szokta dézsmálni.)

26. §. JÉZUS KÉSZÜL KÍNSZENVEDÉSÉRE ÉS HALÁLÁRA

Bevonulás Jeruzsálembe. Az utolsó húsvét előtt Jézus számárhátan bevonult Jeruzsálembe, hogy beteljesedjék Zakariás próféta jövendölése: „Ne félj Sion leánya! Íme, a te királyod jön hozzád, szelíden, számaron ülve.” És nagy tömeg jött ki a városból Jézus elé, pálmaágakat lengetve. Mások ágakat téptek a fákról és eléje hintették, ismét mások ruhájukat terítették elébe. A tömeg pedig, amely előtte haladt és utána ment, így kiáltott: „Hozsanna Dávid fiának, áldott, ki az Úr nevében jó, hozsanna a magasságban.”

A farizeusok bosszankodtak és mondták Jézusnak: „Mester, szólj tanítványaidnak, hogy hallgassanak.” De Jézus így felelt: „Bizony mondom nektek, ha ezek hallgatnak, a kövek fognak kiáltani!”

Jézus megjövendöli Jeruzsálem pusztulását. Mikor Jézus bevonult Jeruzsálembe, felment a templomba. A templom rendkívül erős falainak láttára azt mondta tanítványainak: „Látjátok ezeket a falakat? Bizony mondom nektek, hogy nem marad itt kő kövön, amit le ne rombolnának. Mikor pedig majd hadseregek veszik körül Jeruzsálemet, tudjátok meg, hogy elközelgett pusztulása. Akkor azok, akik Júdeában vannak, fussanak a hegyekre, akik benn vannak a városban, költözzenek ki, akik pedig vidéken vannak, be ne menjenek, mert szorongatás leszen ama napokban. És elhull a nép fegyver által, és fogságra viszik a pogányok.”

S miközben Jézus ezeket jövendölte, könnyezett hazája sorsa felett.

A szegény asszony két fillére. Jézus a templomban leült a kincstárral szemben és nézte, miként teszik az emberek pénzüket a perselybe. Sok gazdag sokat tett bele. Odajöven pedig egy szegény özvegy, két fillért dobott be. Jézus ekkor így szólt tanítványaihoz: „Bizony mondom nektek, ez a szegény özvegy többet adott mindazoknál, akik a pénztárba tettek. Mert azok abból adtak, amiben bővelkedtek, ez pedig a szegénységéből beledobta mindenét, amije volt.”

Az utolsó vacsora. Elközelgett a húsvét előestéje. Ilyenkor a zsidók minden családban egy bárányt öltek le és annak húsát kovásztalan kenyérral megették. Jézus is egybegyűlt tanítványaival egy teremben, hogy megegye velük a húsvétot. Ez alkalommal történt, hogy Jézus megmosta tanítványai lábait. (Bibl. tört. 92.) Azután visszaülve az asztalhoz, így szólt: „Bizony mondom nektek, egy közületek elárul engem!” A tanítványok elszomorodtak és egyenként kérdezték: „Én vagyok az, Uram?” Jézus azt felelte: „Aki velem kezét a táliba mártja, az az. Az Emberfia ugyan elmegyén, miként előre meg van írva, de jaj annak, aki az Emberfiát elárulja. Jobb lett volna, ha nem született volna meg ez az ember.” És Júdás is kérdezte: „Én vagyok az, Mester?” Felelé neki Jézus: „Te monád. Amit cselekszel, cselekedd hamar!” És Júdás eltávozott.

Az Oltáriszentség szerzése. Vacsora után Jézus vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és odaadta tanítványainak, mondván: „Vegyétek és egyétek, mert ez az én testem, mely érettetek adatik.” Azután vette a kelyhet a borral, nekik adta és mondotta: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új és örök szövetségé, mely érettetek és sokakért kiontatik a bű-

nők bocsánatára.” Végül így szólt Jézus: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!”

Jézus búcsúbeszéde. Jézus pedig tudván, hogy eljött az órája, elbúcsúzott tanítványaitól. Péternek azt mondotta: „Simon, Simon! Íme, a sátán megkívánt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a te hited, és te egykoron megtérvén, erősítsd meg atyádfiait.” Péter erre így szólt Jézushoz: „Uram, kész vagyok veled a börtönbe és halálba is menni!” Jézus pedig felelé: „Mondom neked, Péter, mielőtt a kakas szólna, háromszor fogod tagadni, hogy ismersz engem.”

Jézus azután szeretetre és egyetértésre bátorította tanítványait ily szavakkal: „Új parancsot adok nektek, hogy szeressétek egymást. Amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. Arról ismernek majd titeket az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz.”

Mivel pedig a tanítványok szomorkodtak, hogy Jézus elválik tőlük, azért megígérte, hogy nem hagyja őket magukra, hanem elküldi nekik a Vigasztaló Szentlelkét. Azt mondotta: „Jobb nektek, hogy én elmenjek. Mert ha nem megyek el, a Vigasztaló nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt nektek.”

27. §. JÉZUS KÍNSZENVEDÉSE

A vérizzadás. Az utolsó vacsora után Jézus kiment tanítványaival az Olajfák hegyére. Volt itt egy bekerített hely, melyet Getszemáni kertnek neveztek. A tanítványok letelepedtek, hogy aludjanak, Jézus pedig Péterrel, Jakabbal és Jánossal a kertbe beljebb ment, azután mondotta: „Szomorú az én lelkem mindhalálig. Maradjatok itt és virasszatok velem.” És elfogta őt a rettegés. Mintegy kőhajításra eltávozott tanítványaitól és arcra borulva így imádkozott: „Atyám, ha lehetséges, múljk el tőlem e pohár, mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied!” Ezt az imát háromszor ismételte, miközben a három tanítványhoz is odament, de azok már aludtak. Erre felkeltette őket és kérdezte: „Nem tudtok virrasztani velem? Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek.” Mikor már harmadszor is imádkozott, veritékezni kezdett, és lőn az ő veritéke, mint a földre hulló vércseppek. Ekkor egy angyal jelent meg, hogy megerősítse őt.

Jézust elfogják. Közben megérkezett Júdás és vele sok ember lámpákkal és dorongokkal, Júdás azt mondta nekik: „Akit

megcsókolok, ő az, őt fogjátok meg.” És Jézushoz lépve, megcsókolta őt, mondván: „Üdvözlégy, Rabbi!” Jézus így szólt: „Barátom, miért jöttél? Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?” Azután a poroszlókhöz fordult és kérdezte: „Kit kerestek?” Azok mondták: „A Názáreti Jézust.” Jézus felelte: „Én vagyok.” Mikor ezt mondotta, akkor azok földre estek. Jézus újra kérdezte őket: „Kit kerestek?” S ők újra mondták, hogy a Názáreti Jézust. Ekkor Jézus így szólott: „Mondottam már nektek, hogy én vagyok. Ha tehát engem kerestek, akkor engedjétek elmenni ezeket.”

Péter azonban segítségére akart sietni Mesterének. Volt nála egy kard, melyet azért hozott magával, hogy megvédje Jézust. Ezt most kihúzta és a főpap szolgájának, Malkusnak, levágta jobb fülét. De Jézus meggyógyította a levágott fület és így szólt Péterhez: „Tedd vissza a kardot hüvelyébe, mert aki kardot ránt, kard által vész el.”

A tanítványok elmenekültek, Jézust pedig a poroszlók megkötözve magukkal hurcolták.

Annás és Kaifás. Kaifás megtudván, hogy Jézust elfogták, sietve egybehívatta a papi tanácsot. Addig is a volt főpaphoz, Annáshoz vezették Jézust, aki Kaifás apósa volt. Annás kérdezte Jézustól, hogy mit tanított. Jézus így felelt: „Én nyíltan szólottam, kérdezd azokat, akik hallgattak.” Az egyik szolga erre arcul csapta őt és mondotta: „Így felelsz-e a főpapnak?” Jézus szelíden válaszolta: „Ha rosszul szólottam, bizonyítsd be, ha pedig jól szólottam, miért ütsz engem?”

Azután átvezették Jézust a főtanács elé. A főtanács tagjai okot kerestek Jézus elítélésére, de nem találtak, bár sok hamis tanú gyűlt egybe ellene. Végre két tanú jelentkezett, akik vallották: „Hallottuk, hogy mondotta: én lerontom a templomot és három nap alatt mást építek.” A főpap kérdezte: „Semmit sem felelsz arra, amit ezek ellened vallanak?” Jézus hallgatott. Erre a főpap újra kérdezte: „Kényszerítlek az élő Istenre, mondd meg: te vagy-e a Krisztus, az élő Istennek Fia?” És Jézus felelte: „Te mondád, én vagyok.” Akkor a főpap megszaggatta ruháját és mondotta: „Káromkodott. Mi szükségünk van még tanúkra? Íme, hallottátok a káromlást: mit ítélték?” Azok pedig felelvén, mondták: „Méltó a halálra.”

Azon éjjel fogva tartották Jézust. A katonák bekötötték szemét, arcul csapkodták és kérdezték: „Találd el Krisztus, ki ütött meg téged?” És leköpdösték,

Péter tagadása. A tanítványok közül Péter és János távolról követték Jézust, sőt a főpap udvarába is bemerészkedtek. János ismerőse lévén a főpapnak, beljebb ment. Péter pedig kint maradt az udvaron és odaült a tűz mellé, melyet a katonák gyújtottak, hogy melegedjenek. Odajött a főpap egyik szolgálója és szemügyre vévén őt, mondotta: „Te is a Názáreti Jézussal voltál.” De Péter tagadta és azt mondta: „Nem ismerem őt.” A szolgáló odább ment. Egy óra múlva egy másik szolgáló mondta Péternek, hogy „bizony te is Jézus tanítványa vagy”. Péter azonban másodszor is tagadta. Most már a katonák is felfigyeltek, s volt, aki felismerte: „Láttunk téged a kertben.” Mások meg azt mondták: „Ne tagadd, hisz te is galilei vagy, a szólásod is elárul téged!” Péter erre átkozódni és esküdözni kezdett, hogy nem ismeri azt az embert. Mikor így már harmadszor megtagadta Jézust, megszólalt a kakas. Jézust ekkor keresztlül vezették az udvaron és ő ránézett Péterre. Péternek eszébe jutott, amit Jézus jövendölt, kiment tehát az udvarból és keservesen sírt.

Júdás felakasztja magát. Júdás is megbánta tettét. Elment a főpapokhoz és azt mondotta: „Vétkeztem. Elárultam az igaz vért.” De ezek azt felelték: „Mi közünk hozzá, te lássad.” Erre Júdás eldobta a templomban a harminc ezüstpénzt, azután elment és felakasztotta magát.

Jézus Pilátus és Heródes előtt. Mivel a zsidóknak nem volt szabad senkit sem kivégezniök, azért másnap Pilátushoz vitték Jézust és bevádolták, hogy királlyá teszi magát. Pilátus kérdezte: „Király vagy-e te?” Jézus azt felelte: „Te mondad: én király vagyok, de az én országom nem e világból való.” Pilátus erre a főpapokhoz fordult és mondotta: „En semmi okot nem találok őbenne!” De azok csak még jobban vádolták: „Föllázítja az országot Júdeától Galileáig.”

Mikor Pilátus meghallotta, hogy Jézus Galileából való, elküldte őt Heródeshez, Galilea negyedes fejedelméhez, aki éppen Jeruzsálemben volt a húsvéti ünnepekre. Heródes megörült, mikor Jézust meglátta, mert sokat hallott felőle és azt hitte, Jézus majd csodát tesz kedvéért. De Jézus nem is válaszolt kérdéseire. Erre Heródes megharagudott és csúfságból fehér ruhába öltöztette Jézust, azután visszaküldte Pilátushoz.

Pilátus és Heródes eddig haragban voltak, de ezután az eset után kibékültek.

Pilátus halálra ítéli Jézust. Pilátus többféleképp megkísérelte Jézus megmentését. Szokásban volt, hogy húsvétkor egy rabot bocsátott szabadon a zsidók kedvéért. Most többek közt

egy Barabás nevű rab volt kezében, ki egy lázadás alkalmával embert ölt. Megkérdezte tehát a népet: „Kit bocsássak szabadon: Jézust-e, vagy Barabást?” Mire mindnyájan kiáltozni kezdtek: „Bocsásd el nekünk Barabást!” Pilátus folytatta: „De hát mit cselekedjem Jézussal?” És ők azt kiáltották: „Feszítsd meg, feszítsd meg őt!”

Látván Pilátus, hogy semmire sem megy a néppel, megostoroztatta Jézust. A katonák a kegyetlen ostromozás után töviskoszorút tettek fejére, vállára bíbortalástot borítottak, kezébe nádszálat adtak és térdet hajtva csúfolták: „Üdvözlégy, zsidók királya!” Mikor Pilátus meglátta a megkínzott Jézust, kivette őt a nép elé és mondotta: „Íme, az ember!” Gondolta, hogy talán részvétre gerjed a nép és tovább nem kívánják halálát. Ámde azok a papi fejedelmektől fellázítva, még jobban kiáltották: „Feszítsd meg, feszítsd meg őt!” Pilátus mondotta: „De én nem találok vétket őbenne!” Mire a papi fejedelmek így válaszoltak: „Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja, mert mindenki, aki magát királlyá teszi, a császár ellen támad.” Pilátus ekkor megijedt, vizet hozatott és megmosván kezét, így szólt: „Én ártatlan vagyok ez igaz véréből. Ti lássátok!” A nép pedig azt kiáltotta: „Az ő vére mirajtunk és a mi fiainkon.” Pilátus ekkor halálra ítélte Jézust és átadta őt, hogy megfeszítsék,

28. §. A KÁLVÁRIA. JÉZUS HALÁLA

A keresztút. Miután Jézust halálra ítélték, a katonák levették róla a bíbortalástot és saját ruhájába öltöztették. Azután kiverték a Kálvária hegyére. Útközben jámbor asszonyokkal találkozott, akik őt siratták, de ő így szólt hozzájuk: „Jeruzsálem leányai! Ne miattam sírjatok, hanem sírjatok magatokon és fiaitokon!” Mivel pedig a nehéz kereszt alatt roskadozott, a katonák kényszerítettek egy arra menő embert, ki éppen a mezőről jött, hogy vigye Jézus keresztjét. Ezt az embert Simonnak hívták és Cirenéből való volt.

(Kálvária latin szó. A zsidók Golgothának nevezték és ez annyit jelent, mint koponya.)

Jézus a kereszten. Fölérve a hegyre, epével kevert bort kínáltak Jézusnak. Ő megízlelte, de nem ivott belőle. Azután felfeszítették őt. Vele együtt két latrot feszítettek fel, ruháit pedig a katonák maguk közt osztották szét. Mivel köntöse egy darabból volt szöve, sajnálták elmetélni, ehelyett sorsot vetettek rá, kié legyen. Így teljesedett a jövendölés: „Elosztották egymás közt

ruháimat, köntösömrre pedig sorsof vefettek.” (Zs. 21, 19.) Felírást is szegeztek a keresztre: „Názáreti Jézus, a zsidók királya.” Ez zsidóul, görögül és latinul volt írva. A papi fejedelmeknek nem tetszett a felírás, azért mondták Pilátusnak: „Ne azt írd, hogy »a zsidók királya«, hanem, hogy ő mondta: »én vagyok a zsidók királya«”. Pilátus erre azt felelte: „Amit írtam, megírtam.”

Jézus hét szava a kereszten. Halála. Dél volt, amikor Jézust felfeszítették, a zsidók időszámítása szerint hat óra. A Nap akkor elsötétedett és sötét maradt három órán át. Mivel a városhoz közel volt a kivégzés helye, sokan jöttek ki és csúfolták Jézust: „Hej! ki lerontod Isten templomát és harmadnapra felépted azt, szabadítsd meg magad! Ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről!” A papi fejedelmek, az írástudók és a nép vénei is gúnyolták őt, mondván: „Másokat megszabadított, magán nem tud segíteni. Ha ő a Krisztus, szálljon le most a keresztről, és hiszünk neki.” Jézus pedig így imádkozott ellenségeiért: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.”

A latrok közül is az egyik szidalmazta Jézust. Azt mondotta: „Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat és minket is!” De a másik így szólt: „Te sem féled az Istent, holott ugyanabban a büntetésben vagy. Mi ugyan igazság szerint szenvedünk, de ez itt semmi rosszat nem cselekedett.” És Jézus felé fordulva monda: „Uram, emlékezzél meg rólam, ha országodba jössz.” Jézus így felelt: „Bizony mondom neked, még ma velem leszel a Paradicsomban.”

A kereszt mellett állott Jézus anyja, Mária, és kedves tanítványa, Szent János. Jézus így szólt anyjához: „Asszony, íme a te fiad.” Azután mondta a tanítványnak: „Íme, a te anyád.”

Délután három óra felé járt az idő, mikor Jézus nagy szóval felkiáltott: „Eli, Eli, lamma szabaktháni?” Ami annyit jelent: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem? Azok közül, akik a kereszt mellett álltak, némelyek mondták: „Illést hívja. Hadd lássuk, eljön-e az Illés!”

Később azt mondta Jézus: „Szomjúhozom.” Egy katona azonnal szaladt és spongyát ecetbe mártván, nádszálon szájához tartotta. Jézus megízlelte, azután így szólt: „Beteljesedett.”

Végre nagy szóval felkiáltott: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.” És lehajtván fejét, kiadta lelkét.

E percben a templom kárpitja kettéhasadt, a föld megindult, a kösziklák megrepedtek, és sokan a halottak közül feltámadtak és megjelentek a szent városban. Mikor a pogány százados, aki

a keresztnél állott, ezeket látta, mondotta: „Ez valóban Isten fia volt.” És sokan az ott jelen voltak közül is mellüket vörve tértek vissza a városba.

Hogy pedig a holttestek ne maradjanak a kereszten szombaton, a katonák összetörték a felfeszítettek lábszárcsontjait. Látván azonban, hogy Jézus már meghalt, az ő csontjait nem törték össze, hanem egy katonai lándzsával átdöfte oldalát, és a sebből vér és víz folyt ki.

Jézus temetése. Estefelé Arimateai József, Jézusnak egy titkos tanítványa, elment Pilátushoz és elkérte a holttestet. Pilátus kiadta neki. Arimateai József levette Jézus testét a keresztről, gyors lepelbe göngyölté és egy közeli sziklasírba helyezte, melyet saját magának szánt. Azután nagy követ hengerített a sír bejáratához. Segített neki mindebben Nikodémus, aki szintén titkos tanítványa volt Jézusnak. Mária Magdolna pedig és egy másik Mária, Jézusnak rokona, a sírral szemben ülve nézték, hová temették Jézust.

Jézus sírjához őrköt állítanak. Másnap, szombaton, a papi fejedelmek és a farizeusok elmentek Pilátushoz és mondták: „Emlékszünk, hogy ez a csaló még életében mondotta: három nap múlva feltámadok. Őriztesd tehát a sírt harmadnapig, nehogy a tanítványok ellopják a holttestét és azt mondják: feltámadott, és akkor az utóbbi ámitás rosszabb lesz az elsőnél.” Pilátus felelte: „Van őrségek; menjetek, őrizzék, ahogy tudjátok.” Elmentek tehát és lepecsételték a követ, azután őrséget állítottak a sírhoz.

29. §. JÉZUS FELTÁMAD

Jézus kijön a sírből. Húsvét vasárnap napkelte előtt Jézus kijött a sírből anélkül, hogy a követ elmozdította volna.

Ekkor megrendült a föld és egy angyal jelent meg, ki elhengerítette a követ. Tekintete olyan volt, mint a villám, és ruhája, mint a hó. Az örök megrémültek és mint a holtak, földre estek. Majd magukhoz térvén, elfutottak.

Jézus megjelenik az asszonyoknak. Mária Magdolna és a másik Mária, akik Jézus temetését végignézték, továbbá Szalóme, Szent János apostol anyja, kora hajnalban a sírhoz mentek, hogy bebalzsamozzák Jézus holttestét. Útközben tanakodtak, hogy ki hengeríti el majd nekik a nagy követ, de mire odaértek, látták, hogy a kő el van hengerítve. Mária Magdolna nyomban visszafordult, hogy hírül vigye Péternek és Jánosnak, amit látott. A

másik két asszony azonban közelebb ment és benézett a sírba. Ott látták az angyalt, aki a követ elhengerítette. Azt mondotta nekik: „Ne féljete! A Názáreti Jézust keresitek? Az élőt a holtak közt? Nincs itt, mert föltámadott.” És most gyorsan kimentek a sírból félelemmel és örömmel, és ők is siettek a tanítványokhoz a nagy hírrel. A tanítványok azonban nem hitték nekik, mert asszonyi képzelődésnek tartották az egészet.

Közben Péter és János futva mentek a sírhoz. Mária Magdolna követte őket. János hamarabb ért oda és megvárta Pétert. Péter belépett a sírba. János utána ment. Ott látták a leplet, melybe Jézus teste göngyölve volt, és a kendőt, mellyel fejét átkötötték. Csodálkoztak és siettek vissza a többi tanítványhoz.

Mária Magdolna ezalatt a közelben sírdogált. Mikor a tanítványok eltávoztak, ő is odament és behajolt a sírba. A sírban két angyalt látott, akik kérdezték: „Asszony, miért sírsz?” Es ő felelte: „Mert elvitték Uramat, és nem tudom hová tették.” Visszafordulva egy férfiút látott a hajnali szürkületben. Azt hitte, a kertész. Kérdezte: „Uram, ha te vitted el, mondd, hová tetted, és elmegyek érte.” Jézus ekkor szólott: „Mária”. Mária pedig lábához borult, de Jézus mondotta neki: „Ne érints, mert még nem tértem vissza az Atyához. Menj el testvéreimhez és mondd nekik, hogy visszamegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.” És most sietett a tanítványokhoz és lelkenézve mondotta: „Láttam az Urat!”

Az örök jelentést tesznek. Az örök a papi fejedelmekhez siettek és jelentették a történeteket. Ezek pedig sok pénzt adtak a katonáknak, meghagyván nekik: „Mondjátok, hogy a tanítványok éjjel eljöttek, s amíg aludtatok, ellopták a holttestet. És ha ezt meghallja a helytartó, mi kimentünk titeket.” Az örök elfogadták a pénzt és úgy cselekedtek, amint meghagyták nekik.

Jézus megjelenik a tanítványoknak. A feltámadás napján két tanítvány Jeruzsálemből Emmausz felé tartott. Útközben megjelent nekik Jézus és velük ment. De ők nem ismerték meg mindaddig, míg a faluba nem érkeztek és Jézus be nem tért hozzájuk. Csak amikor asztalhoz ültek és Jézus a kenyeret megáldotta, megtörte és nekik adta, akkor nyílt meg szemük. De Jézus eltűnt előlük.

A két tanítvány azonnal visszasietett Jeruzsálembe és elmondta az apostoloknak a történeteket. Mig beszéltek, a zárt ajtókon át megjelent Jézus, megállott a középen és mondotta: „Békesség nektek! Én vagyok. Ne féljete!” A tanítványok megzavarodtak, mert azt hitték, kísértetet látnak. De Jézus megmutatta

nekik kezét, lábát, és oldalán a sebet; s mikor még mindig csodálkoztak, kérdezte: „Van-e valami ennivalótok?” Erre ők elébe tettek egy darab sült halat és lépesmézet. S miután evett velük, újra mondta: „Békesség veletek! Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket.” Ezeket szólván, rájuk lehelt és mondá nekik: „Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik, és akiknek megtartjátok, megvannak tartva.”

Tamás apostol nem akar hinni. Tamás apostol nem volt ott, amikor Jézus az apostoloknak megjelent. Mondták neki: „Láttuk az Urat!” De ő azt felelte: „Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát, és ujjaimat a szegek helyére nem bocsátom, és kezemet az oldalába nem teszem, én nem hiszem.” Nyolc nap múlva megint együtt voltak a tanítványok bezárkózva a zsidóktól való félelem miatt, és velük volt Tamás is. És eljőve Jézus a zárt ajtókon át és megállt a közepén, mondván: „Békesség nektek.” Azután így szólt Tamásnak: „Tedd ide ujjadat és nézd kezemet! Nyújtsd ki kezedet és tedd oldalamba és ne légy hitetlen, hanem hívő.” Tamás felelé: „Én Uram, és én Istenem!” Jézus pedig mondá: „Mivel láttál engem, Tamás, hittél; boldogok, akik nem láttak és hittek.”

A feltámadt Jézus Galileában. Jézus megüzente tanítványainak, hogy menjenek Galileába, ott majd látni fogják őt. És valóban, megjelent a tanítványoknak egy hajnalban, mikor a Genezáret tavon halásztak. Ekkor történt, hogy Jézus háromszor kérdezte Pétert: „Péter, szeretsz-e engem?” És Péter háromszor felelte: „Te tudod Uram, hogy én szeretlek téged.” És Jézus mondotta: „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat.” (Bibl. tört. 104.)

Ugyancsak Galileában történt, hogy a tanítványok egy hegyen gyülekeztek. Több, mint ötszázan jöttek össze, köztük olyanok is, akik még mindig kételkedtek. Jézus megjelent köztük és mondotta az apostoloknak: „Minden hatalom nekem adatott mennyben és földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Tanítsátok őket, hogy megtartsanak mindent, amit parancsoltam nektek. És ime, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.”

(Erről a nagy jelenésről említést tesz Szent Pál apostol a korintusiakhoz írt második levelében. Akkor még sokan éltek azok közül, kik a hegyen látták a feltámadt Jézust. I. Kor. 5, 6.)

30. §. JÉZUS MENNYBE MEGY ÉS ELKÜLDI A SZENTLELKET

A mennybemenetel. Jézus feltámadása után negyven napig maradt a földön, miközben többször megjelent és oktatgatta tanítványait. Utoljára Jeruzsálemben jelent meg, ahová az apostolok visszatértek. Még egyszer meghagyta nekik, hogy tanítsanak és keresztseljenek, és hozzátette: „Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik.” Megparancsolta továbbá, hogy maradjanak együtt Jeruzsálemben, mígnem elküldi a Szentlelket. Azután kivezette tanítványait az Olajfák hegyére, s miután megáldotta őket, fölemelkedett az égbe. A tanítványok nézték, de egy felhő hamar eltakarta őt. Ekkor két férfi jelent meg fehér ruhába öltözve és mondta: „Galilei férfiak, mit néztek az égbe? Ez a Jézus, aki most fölvetetett, így fog eljönni ismét, amint láttátok fölmenni az égbe.”

Mátyás apostol választása. Az apostolok visszatértek Jeruzsálembé és egybegyűltek egy teremben, ahol összejövetelüket tartani szokták. Péter felállt és javasolta, válasszanak az áruló Júdás helyett egy másik apostolt; olyan férfit, aki Jézust ismerte, hallgatta tanítását és tanúja volt csodáinak és feltámadásának. Erre az apostolok imádkoztak és sorsolás útján megválasztották Mátyást. Őt ettől fogva a tizenkét apostol közé sorolták.

A Szentlélek eljövele. Jézus mennybemenetele után a tizedik napon ismét együtt voltak az apostolok ugyanabban a teremben, és velük volt a boldogságos Szűz Mária is. Ez a nap a zsidóknál pünkösd ünnepe volt, mikor a tízparancsolat kihirdetését ünnepelték. Egyszerre zaj támadt az égből, olyan, mint a heves szél zúgása. Majd szétoszló tüzes nyelvek jelentek meg az apostolok fölött, és mindnyájan beteltek Szentlélekkel. A zajra tömeg verődött össze a ház előtt, a világ minden tájáról való zsidók, kik az ünnepre Jeruzsálembé jöttek. Az apostolok kimentek közéjük és szólottak hozzájuk. Ezek csodálkoztak, mondván: „Íme, ezek, akik beszélnek, mindnyájan galileaiak. Hogyan hallottuk hát mégis mi mindegyikünk saját nyelvünket, amelyben születtünk?” És voltak, akik gúnyolódva mondták: „Tele vannak édes borral.”

Ekkor Péter felállt és szólni kezdett. Elmondta, hogy mi történt, és hogy a Názáreti Jézus, akit az istentelenek keresztre szegezve megöltek, feltámadt. A beszédnek nagy hatása volt és meg is keresztelkedtek körülbelül háromezren. Így született meg a katolikus anyaszentegyház.

Az első keresztények buzgósága. Szent Lukács az Apostolok Cselekedetei című könyvében azt írja az első keresztényekről, hogy állhatatosak voltak az apostolok tanításának követésében, a kenyértörés közösségében és az imádságban. A kenyértörés közösségén a szentmisét kell érteni. Azt is írja Szent Lukács, hogy az apostolok sok csodajelt tettek, minek következtében a hívek száma gyorsan szaporodott. Nagy szeretet uralkodott közöttük, és sokan eladták házukat, földjüket, a pénzt pedig az apostolok lábához tették; az apostolok szétosztották az adományokat, kinek-kinek annyit, amennyire szüksége volt. Nem is volt senki szűkölködő közöttük.

III. JÉZUS EGYHÁZANAK TÖRTÉNETE

31. §. A KERESZTÉNYSÉG ZSIDÓORSZÁGBAN

Üldözik az apostolokat. Az Üdvözítő megmondotta tanítványainak: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” E jövendülés hamar be is teljesedett. A főtanács nem tűrhette, hogy az apostolok hirdessék Jézus feltámadását, azért beidéztek Pétert és Jánost, és szigorúan meghagyták nekik, hogy tartózkodjanak a prédikálástól. De ők azt felelték: „Lehetetlen, hogy el ne beszéljük, amit láttunk és hallottunk.” Erre megfenyegették és elbocsátották őket. Az apostolok továbbra is tanítottak, sőt a templomban is prédikáltak. Ekkor mindnyájukat elővezették és kérdőre vonták. De Péter valamennyiök nevében azt felelte: „Inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek.” A papi tanács tagjai e feleletre nagyon feldühödtek és már arra gondoltak, hogy megölik az apostolokat, de egy Gamáliel nevű bölcs és nagy tekintélyű farizeus így szólt: „Engedjétek el ezeket az embereket, mert ha az ő tanításuk emberektől van, úgyis meghiúsul, ha pedig Istentől van, hiába hadakoztok ellenük.” És igazat adtak neki, de azért megverették az apostolokat és újra szigorúan megtiltották, hogy ne merjék a Názáreti Jézust prédikálni. Az apostolok pedig örvendeztek, hogy verést és gyalázatot szenvedtek az Úr Jézusért.

Az első vértanú. A hit mindig jobban terjedt Jeruzsálemben, sőt a papok közül is igen sokan megkeresztelkedtek. A főtanácsot most már nem lehetett visszatartani a véres üldözéstől. Megfogták tehát István diakonust, aki különösen bátor volt a prédikálásban, és a főtanács elé állították. István lelkes beszédben védte magát, és vádlói nagy csendben hallgatták. De amikor beszéde végén szemére hányta a főtanácsnak, hogy ők az Igaznak árulói és gyilkosai lettek, akkor annyira feldühödtek, hogy még fülüket is befogták és rárohantak. Azután kihurcolták a városon kívül és ott megkövezték. És István diakonus fennhangon így imádkozott üldözőiért: „Uram, ne tulajdonítsd nekik e vétket!”

(Az első hét diákonust az apostolok választották, hogy nekik a keresztelezésben és a szegények gondozásában segítsenek. Közülük István a prédikálásban is kitűnt és méltó lett arra, hogy Krisztus első vértanúja legyen.)

Szent Péter a börtönben. Heródes Agrippa, a kisedelő Heródes unokája, a rómaiaknál kieszközölte, hogy egész Zsidóország fölött uralkodhassék (Kr. u. 41—44-ben). Hogy pedig népszerű legyen a zsidók előtt, elfogatta Pétert és tömlöcbe záratta. Éppen húsvét előtt lévén, az ünnepek után akarta őt kivégeztetni. Nagyobb biztonság kedvéért négyszeres őrséggel őriztette az apostolt és mindegyik őrségbe négy katonát osztott be. Miközben pedig Pétert a börtönben őrizték, az egész anyaszentegyház imádkozott érte.

Az ítélet előtt való éjszakán Péter két katona közt aludt ketős láncsal megbilincselve. Az ajtók előtt is örök vigyáztak. És íme, az Úr angyala megütvén oldalát, felkölté őt e szavakkal: „Kelj föl gyorsan!” És a láncok lehullottak lábáról. Péter sietve felvette ruháját és saruját és követte az angyalt. Miután átmentek az első és második őrségen, egy vaskapuhoz jutottak, mely magától kinyílt előttük. Most egy utcába értek, melynek végén az angyal hirtelen elhagyta Pétert. Péter magához térve mondá: „Most igazán tudom, hogy az Úr elküldte angyalát és kimentett engem Heródes kezéből.” És sietve ment a házhoz, ahol a keresztények gyülekezni szoktak. És valóban, azok együtt voltak és éppen érette imádkoztak. Péter zörgetett, de a szolgáló, aki óvatosan kitekintett, meglátván őt, úgy megörült, hogy elfelejtett ajtót nyitni. Csak ismételt zörgetésre engedték be az apostolt. Péter elmondotta, ami vele történt, azután útra kelvén, más helyre távozott.

Szent Pál megtérése és működése. Mikor Szent István diákonust megkövezték, egy Saul nevű fiatal farizeus őrizte a kövezők ruháját. Saul dúlt-fúlt a keresztények ellen és külön felhatalmazást kért a papi tanácstól, hogy a vidéken is felkereshesse és börtönbe hurcolhassa őket. Mikor ilyen felhatalmazással Damaszkuszba indult, hogy ott is elfogja a keresztényeket, útközben maga az Úr Jézus jelent meg neki és szemrehányóan kérdezte: „Saul, Saul, miért üldözesz engem?” Saul ez eset után megtért és Damaszkuszban megkeresztelkedett. Keresztsége után felkereste Pétert, aki akkor még Jeruzsálemben tartózkodott. A keresztények eleinte bizalmatlanul fogadták őt, de hallván, hogy mi történt vele, elismerték Krisztustól választott apostolnak. Saul később nevét is megváltoztatta Pálra,

Saul Kis-Ázsiának Tarzus nevű görög városában született és nevelkedett. Jól ismerte tehát a görög nyelvet és a görög tudományokat, ezért nagyon alkalmas volt arra, hogy a görögök közt hirdesse az evangéliumot. Három nagy missziós körutat tett Kis-Ázsiában és Görögországban és mindenütt egyházközsegeket alapított. Ezekhez az egyházközsegekhez írta később leveleit. Különösen harcolt azon zsidó-keresztények ellen, akik azt hirdették, hogy a pogányoknak előbb zsidókká kell lenniük, ha megkeresztelkedni akarnak. Azt is tanították, hogy Mózes törvényei közül nemcsak a tízparancsolatot, hanem a sok mindenféle rituális előírást is meg kell tartani. Szent Pál Istentől felvilágosítva tisztán látta, hogy a pogányok nem fognak megkeresztelkedni, ha előbb zsidókká kell lenniük, azért nem nyugodott addig, míg az apostolok Jeruzsálemben össze nem gyűltek és ki nem mondták, hogy a zsidó előírások a keresztényeket nem kötelezik.

Szent Pált ezért a zsidók igen meggyűlölték. Mikor harmadik missziós körútja után Jeruzsálembé jött és fölment a templomba imádkozni, megismerték őt és rárohantak. A római őrség alig tudta kimenteni a feldühödött tömeg kezéből. Az őrség parancsnoka, egy ezredes, azt hitte, hogy Pál izgatta fel a népet, és ezért meg akarta ostromoztatni; de ő hivatkozott arra, hogy római polgár, már pedig római polgárt törvény szerint nem volt szabad megostorozni. Közben ellenségei közül negyven férfi megesküdt, hogy addig nem esznek és nem isznak, míg őt meg nem ölik. Megtudta ezt Szent Pál a nővére fiától, akinek sikerült hozzá bejutni a várba, ahol őrizték. Azonnal jelentette a dolgot az ezredesnek. Az ezredes még azon éjjel erős katonai kísérettel Cezareába vitette Pált, ahol a római helytartó lakott. A papi fejedelmek azonban oda is utána mentek, hogy vádolják őt. Szent Pál tehát, hogy szabaduljon tőlük, a császárhoz fellebbezett. A helytartó erre így szólt: „A császárhoz fellebbeztél, a császárhoz fogsz menni.” És mint vizsgálati foglyot, hajón Rómába küldötte. Így került az apostol viszontagságos út után állami költségen a nagy városba, ahol akkor már Szent Péter kormányozta az anyaszentegyházat. Egy ideig könnyű fogságban tartották, de később felmentették őt.

(Ez volt Szt. Pál első római fogsága. A második Néró császár korában érte őt és halálos ítélettel végződött.)

A római polgárságot még Szt. Pál atyja nyerte el, bizonyára azért, mert jó szolgálatokat tett a rómaiaknak, Ennek köszön-

hette az apostol, hogy meg nem korbácsolhatták, hogy joga volt a császárhoz fellebbezni és hogy meg nem feszíthették.)

Jeruzsálem pusztulása. A zsidó nép túlnyomó része olyan Messiást várt, aki Zsidóországot felszabadítja a római uralom alól és gazdag földi birodalmat alapít. Azért is fordultak Krisztus ellen, mert ő nem akart ilyen földi messiás lenni. Miután pedig az igazi Messiást felfeszítették, támadtak hamis messiások és hamis próféták, akik a népet a rómaiak ellen fellázították. A rómaiak erre nagy hadsereget küldtek Zsidóország ellen és ostrom alá vették a fővárost. A keresztények megemlékeztek Jézus jövődőléséről és időben elhagyták a várost. Jeruzsálemben a vidékről sok menekülő tódult, s emiatt hamarosan éhínség tört ki. Egy anya megette saját gyermekét. A városban a különböző pártok is egymásra támadtak, úgyhogy nemcsak az ellenség ölte a népet, hanem egymást is öldösték az ostromlottak. Sokan menekülni próbáltak. Ezeket a rómaiak elfogták és keresztre feszítették. Végül is a római katonáknak sikerült behatolniuk a falakon, és egy katona tüzcsövát vetett a templomra, mely porig égett. Akik a városban életben maradtak, azokat Titusz, a római hadvezér, rabszíjra fűzte és elhurcolta. Ez történt Krisztus születése után 70-ben, és azóta a zsidóknak nincsen templomuk és nincsen áldozatuk.

32. §. A KERESZTÉNYSÉG A RÓMAI BIRODALOMBAN

Miért terjedt el a kereszténység? A római birodalom a kereszténység alapításakor magába foglalta az egész művelt világot. A Földközi-tenger körül fekvő országok mind bele tartoztak. A birodalomnak kitűnő újtjai voltak, ami megkönnyítette az apostolok utazását. A latin, de főleg a görög nyelvet mindenütt ismerték, a hithirdetők tehát könnyen megértették magukat.

De a hit terjedésének belső okai is voltak. A pogányok erkölcsstelenségben éltek. A jóra való lelkek undorodtak ettől az élettől és vágyódva tekintettek a keresztények tiszta, becsületes élete felé. A pogányoknál gyűlölködés, a keresztényeknél szeretet uralkodott, már pedig az emberi szív jobban érzi magát a szeretet világában, mint a gyűlölet légkörében.

A pogány vallás esztelen bálványimádásból állott. A pogány istenek olyan sokan voltak, hogy már senki sem ismerte ki magát köztük. Ezek az istenek a pogány hitregék szerint hasonlóak voltak a gyarló emberekhez: ettek, ittak, lerészegedtek, háza-

sodtak, paráználkodtak, csaltak, veszekedtek. Komoly ember nem tudott hinni bennük. Azért a pogányok közül a józanabbak szívesen tértek az egy igaz és szent Isten hitére, akit a keresztények hirdettek.

A vértanúk példája is sok pogányt megtérített. Akik látták, milyen bátorsággal halnak meg a keresztények hitükért, azt mondták: nem lehet hamis az a tanítás, amelyért oly sokan életüket adják. Így lett a vértanúk vére a kereszténység magvetése.

A kereszténység terjedésének legfőbb oka azonban a Szentlélek Úristen kegyelme volt, aki buzgó hitterjesztőket támasztott és erőt adott a keresztényeknek a tiszta életre és a mártírhálálra.

A véres üldözések. A véres üldözést Néró császár kezdte. Ez a hóbotos uralkodó felgyújtatta Rómát, hogy lássa, milyen lehetett a híres Trója égése. Azonfelül az a vágy is ösztökelte, hogy a város régi ócska házai helyébe újakat és szebbeket építsen és így híressé tegye nevét. De amikor a nagy katasztrófa miatt a nép haragja ellene fordult, ráfogta a keresztényekre, hogy ők gyújtották fel Rómát. Mivel pedig a keresztények nem szoktak részt venni a pogányok bűnös mulatságain, hanem inkább visszavonultan éltek, a nép elhitte, hogy embergyűlölők és képesek minden gáztettre. Felhangzott tehát a kiáltás: „Az oroszlánok elé a keresztényekkel!” Néró erre összefogdosztatta őket, sokakat a cirkuszban vadállatok elé vettetett, másokat póznákhoz kötöztetett és szurokkal begöngyölve meggyújtatott, hogy égő fáklyákként világítsanak kertjében, amikor ő ott mulatozik. Ezen üldözés alatt halt vértanúhalált Szent Péter és Szent Pál is Rómában. Szent Pétert fejjel lefelé keresztre feszítették, Szent Pált, mint római polgárt, lefejezték (67-ben június 29-én).

A többi császár azért üldözte a keresztényeket, mert féltette tőlük az állam biztonságát. Mivel ugyanis a keresztények nem akartak áldozni az állam főistenének, Jupiternek, és mivel nem akarták a császárt istennek elismerni, azt hitték, hogy az állam ellenségei. Pedig az államnak nem voltak hűségesebb és megbízhatóbb polgárai, mint a keresztények. Adójukat pontosan megfizették és a császárért, mint törvényes előljáróért, akkor is imádkoztak, amikor az üldözte őket.

A tartományok előljárói örültek az üldözésnek, mert az elítélt keresztények vagyonát maguknak elkobozhatták; a népnek pedig azért tetszett a dolog, mert volt mulatság a cirkuszokban!

Az utolsó, legvéresebb üldözés Dioklecián császár alatt dühögött. Ez a császár kiadta a rendeletet, hogy a keresztények

áldozzanak a bálványoknak, vagy haljanak meg. Egyes tartományokban oly tömeges kivégzések voltak, hogy a bárdok el-tompultak, a kardok eltörtek és a hóhérokat fel kellett váltani. A vértanúk közt volt Dioklecián testőrkapitánya, Szent Sebes-tyén is, akit fahoz kötöttek és agyonnyilaztak. A császár végül is átlátta, hogy a keresztények hitét megtörni nem lehet, és ked-vét veszítve visszavonult az uralkodástól. A keresztények pedig úgy álltak bosszút, hogy a nagy pestis alkalmával, amely abban az időben pusztított, ellenségeiket is önfeláldozóan ápolták.

A katakombák. A vértanúk száma igen nagy volt. Bizo-nyítja ezt a sok vértanú-sír a katakombákban. A katakombák földalatti temetők voltak, melyeknek hosszú folyosóin jobbra-balra a falba sírüregeket vájtak a halottak számára. A vértanúk sírjait külön megjelölték e felirással: „Mártír.” Voltak a kata-kombákban kápolnaszerű tágasabb helyiségek is, ahol a hívek szentmisére összegyülekeztek. A katakombák falain sok feliratot és rajzot találunk, melyekből kitűnik, hogy az első keresztények hite ugyanaz volt, mint most a mi katolikus hitünk.

(Nevezetes vértanúk: az első háromszáz év pápai mind; Szent Ignác antiochiai püspök, Szent Ciprián karthágói püspök, Szent Móric ezredes, aki több tisztjével és számos katonájával együtt halt meg Krisztusért; Szent Lőrinc diákonus, kit tüzes rostélyon sütöttek meg; az ifjú Tarzicius. A nők közül különösen tiszteljük a 13 éves Szent Ágnest, Szent Ágotát, Szent Ceciliát, Szent Lúciát, Szent Katalint stb.)

Az első keresztények élete. A pogányoknak feltűnt, hogy a keresztények nem járnak a cirkuszokba és színházakba. Ők ugyanis nem mehettek olyan helyre, ahol ártatlan embereket gyilkoltak a nép gyönyörűségére, és ahol erkölcsstelen mutatvá-nyokkal szórakoztatták a nézőket. Feltűnt nekik továbbá a ke-ressztények tiszta családi élete. Ezek nem ismerték a válást, mint a pogányok, akiknél a házasság ritkán tartott tovább egy eszten-dónél. Volt nem egy pogány asszony, akinek már tizenötödik férje volt, míg a keresztény házastársak egy egész életre kitar-tottak egymás mellett.

Különösen elterjedt a pogányoknál a gyermekgyilkosság. Ha az apa elfordult az újszülöttől, akkor azt kitették egy elha-gyatott helyre, hogy ott pusztuljon. A keresztények ellenben szeretettel felnevelték gyermekeiket.

A pogányok nem ismerték az irgalmasság cselekedeteit. Szegényeiket, betegeiket nem gondozták. A keresztények még a szegény pogányokat is segítették. A pogányok ezen csodálkoztak

és mondogatták egymásközt: „Nézzétek, hogy szeretik egymást!”

Különösen meglátszott a keresztények és pogányok különbsége a rabszolgákkal szemben. A pogányok úgy bántak rabszolgáikkal, mint állattal. Ütötték, verték, éhezették, eladták, sőt ha akarták, meg is ölhették őket. A keresztények a rabszolgát is úgy tekintették, mint embertestvért. Szent Pál ezt írta a galatáknak: „Nincs többé szolga, sem szabad, mert mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban.” Ugyanő egy Filemon nevű úrnak levélben meghagyta, hogy rabszolgáját, Onezimoszt tekintse szeretett testvérének. Ilyen felfogás mellett természetes, hogy a rabszolgák sorsa enyhült, sőt a rabszolgaság lassanként teljesen megszűnt.

33. §. A KERESZTÉNYSÉG DIADALA

Nagy Konstantin. Dioklecián császár lemondása után megindult a versengés, ki legyen a császár. Két jelölt küzdött a hatalomért: Makszencius és Konstantínus. Mindketten Dioklecián alatt tartományok kormányzói voltak és tőle császári címet is kaptak. Mindketten nagy hadsereggel rendelkeztek. A keresztények Konstantin győzelmét kívánták, mert anyja, Szent Ilona, keresztény volt; s mert atyja is jól bánt a keresztényekkel. A két ellenfél Róma falai előtt találkozott. Csata előtt Konstantinnak látomása volt. Krisztus jelét látta az égen és alatta e felírást: „E jelben győzzél!” Erre keresztet tűzött zászlóira és győzött. Győzelme után 313-ban kiadta Milánóban a rendeletet, hogy a keresztények szabadon gyakorolhatják vallásukat. Elkobzott vagyonukat is visszaadta és megengedte, hogy templomokat építsenek. Állami középületeket, úgynevezett bazilikákat is átengedett a keresztényeknek templomi célokra, sőt maga is építtetett gyönyörű templomokat Rómában (Szt. Péter sírja fölött), Betlehemben, Jeruzsálemben és Konstantinápolyban.

Konstantin kiváló uralkodó volt. A történelem Nagynak nevezte el. A keresztiséget csak élete végén vette fel.

Hitehagyó Júlián. Nagy Konstantin után keresztény császárok következtek. Ezek közül azonban Júlián császár visszatért a pogányságra (361-ben). Ezért a történelemben a „hitehagyó”, görög szóval „aposztata”, nevet kapta. Elnyomta a keresztényeket, a hivatalokból kizárta őket, iskoláikat becsukatta; ugyanakkor a pogányságot anyagilag és erkölcsileg is támogatta. A keresztények már véres üldözéstől is tartottak, amikor a csá-

szár a perzsák ellen vívott csatában elesett (363-ban). Utolsó szava volt: „Győztél Galileai!”

Cezaropapizmus. A pogány római császárok a római törvény szerint egyúttal a pogány vallásnak legfőbb papjai is voltak. Mikor azután a császárok keresztények lettek, régi pogány törvény és szokás szerint továbbra is beleszóltak a vallás ügyeibe, püspököket neveztek ki vagy mozdítottak el, sőt még azt is előírták, mit kell hinni: cézarok (császárok) és pápák akartak lenni egy személyben, azért uralmukat cezaropapizmusnak nevezték el.

A cezaropapizmus igen nagy veszélyt jelentett az egyháza. Krisztus Szent Pétert tette az egyház fejévé, nem pedig a császárt. Szerencsére az isteni Gondviselés megóvta az egyházat nagyobb bajtól. Nagy Konstantin ugyanis a birodalom keleti részébe tette át székhelyét és új várost alapított, melyet róla Konstantinápolynak neveztek el. Utódai is innen kormányozták a birodalmat. Róma messze lévén Konstantinápolytól, a római püspökök így függetlenek maradtak a császároktól, de a konstantinápolyi püspökök annál inkább érezték hatalmukat. Fényt és pompát fejthettek ki, de csak addig, amíg a császárnak engedelmeskedtek.

Hős lelkű püspökök. Nem minden püspök hajolt meg szolgai lélekkel a császárok önkénye előtt. Voltak, akik ha kellett, szembeálltak velük. Ilyen volt **Szent Ambrus** milánói püspök. Az ő idejében egy kiváló császár, Nagy Theodózius uralkodott. Történt, hogy a császárt igen megharagították Szaloniki lakói, mert egy zendülés alkalmával megölték tisztjeit. Erre Theodózius iszonyú vérfürdőt rendezett a városban és sok ártatlan embert is lemészároltatott, akiknek pedig semmi részük nem volt a lázadásban (390-ben). Mikor ezen eset után Milánóban fényes kíséretével a templomba akart menni, Ambrus püspök elébe állt és szemére vetette kegyetlenségét. A császár így válaszolt: „Dávid is vétkezett!” A püspök erre azt felelte: „De Dávid bűnbánatot tartott”, — és nem engedte be a császárt a templomba, amíg nyilvános bűnvallomást nem tett és nyolc hónapon át nem vezekelt.

Ugyancsak szembeállt a császári hatalom önkényével **Aranyszájú Szent János**, Konstantinápoly püspöke. Kifogásolta és a szószeikről bátran ostorozta Eudokszia császárné fényűző életét és az udvar mulatozásait akkor, amikor a szegények nyomorognak. A császárné megfenyegette, hogy száműzi, de ő azt

válaszolta: „Nem félek, Isten mindenhol jelen van! Ott is, ahová száműzni fognak!” És valóban: bátran ment számkivetésbe, ahol a sok szenvedéstől és nélkülözéstől meghalt (407-ben).

(Szent Ambrus és Aranyászájú Szent János nemcsak szentéletű püspökök voltak, hanem kiváló egyházi szónokok és írók is. A szentatyák közé soroljuk őket.

Szentatyáknak nevezzük azokat a régi keresztény írókat, akik tudományukkal, szent életükkel és igaz katolikus hitükkel kitűntek.)

34. §. KÜZDELEM AZ ERETNEKSÉGEK ELLEN

A tévtanok eredete. A görögöknek filozófus (bölcseledő) természetűek volt. Mindent megfejtteni törekedtek, még a hittitkokat is, pl. a Szentháromság titkát, a Fiú-Isten megtestesülése titkát. E törekvések közben különböző tévedésbe estek. Voltak például, akik azt tanították, hogy Jézusnak nem igazi, hanem csak látszólagos teste volt. Mások azt hirdették, hogy ő csak egyszerű ember volt, akibe utólag beköltözött a Fiú-Isten. Legjobban elterjedt egy alexandriai papnak, Áriusnak hamis tanítása, aki azt hirdette, hogy Jézus Krisztus Istennek igen tökéletes teremtménye volt, akit tökéletessége miatt Isten fiává fogadott és a világra küldött, hogy minket megváltson. Röviden így fejezte ki tanítását: a Fiú-Isten nem öröktől fogva való és nem egylényegű az Atyával, hanem csak hasonló hozzá. (Görögül: homoiúziosz, és nem homoiúziosz!)

A niceai zsinat. Árius tanítása gyorsan terjedt. Az igazhitű keresztények közt nagy lett az izgalom, mert Árius nemcsak Krisztus istenségét tagadta, hanem Isten végtelen jóságát is kétségbe vonta, aki pedig úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta érettünk. Összegyűltek tehát a világ püspökei Niceában, 325-ben, és ott kimondották, hogy a Fiú-Isten egylényegű az Atyával (homoiúziosz), öröktől való, Istennek egyszülött Fia, aki érettünk emberré lett.

(A niceai zsinatot egyetemes zsinatnak nevezzük, mert az egész egyház püspökei tartották és a pápa követei is ott voltak. Ilyen egyetemes zsinatokat később is tartottak.)

Az ariánusok erőszakoskodásai. Árius és hívei a zsinat döntése után sem nyugodtak. Sikerült megnyerni maguknak egyik-másik császárt, különösen a császári család nőtagjait, és azok segítségével erőltették eretnek vallásukat. Az igazhitű katolikus püspököket elűzték, helyükbe arianus püspököket tettek. Elvet-

ték a katolikus templomokat. Szent Ambrus püspök templomát is el akarta vétetni Jusztina császárné, aki az ariánusokat pártolta. Szent Ambrus azonban éjjel-nappal a templomban tartózkodott híveivel, szent himnuszokat és zsoltárokat zengedezve, mire a templom elfoglalására kiküldött katonák is a hívekhez csatlakoztak és velük együtt énekeltek. Jusztina császárné kénytelen volt elállni szándékától.

Az ariánusok körülbelül négyszáz évig nyugtalanították az egyházat, azután elmúltak. Hasonlóképp múlt el a többi ókori eretnekség is. Leküzdésükben nagy szerepük volt a remetéknek és a szentatyáknak.

A remeték. Az üldözések idején Egyiptomban számos keresztény sivatagba vonult, miként egykor Illés próféta. Ezek a rejtekben önmegtagadó, imádságos életet éltek. Amikor az üldözések elmúltak, akkor is sokan a remeteségben maradtak, hogy a világ csábításaitól távol legyenek. Itt többen összeálltak, lelki vezetőt választottak, és ennek irányítása mellett bizonyos szabályok szerint éltek. Sok kiváló szent került ki közülük, azonfelül papok és püspökök, akik nemcsak a maguk megszentelésén fáradoztak, hanem az eretnekek ellen az igaz hitért is küzdöttek.

A remeteség Itáliában is elterjedt. A remetéket ott Szent Benedek kolostorba gyűjtötte. Szabályokat adott nekik, melyek pontosan előírták a teendőket és szigorú fegyelemben tartották a kolostorok lakóit. Akik így kolostorban éltek, azokat már nem remetéknek nevezték, hanem szerzeteseknek. Szent Benedek elve volt: „Imádkozzál és dolgozzál!” („Ora et labora!”) S valóban: az ő szerzetesei az imádság mellett mocsarakat csapoltak, földeket műveltek, iparral foglalkoztak, könyveket másoltak, ápolták a művészeteket és tudományokat és így nagy szolgálatot tettek a kultúrának. Szent Benedek 543-ban halt meg és Monte-Kaszinóban temették el. Halála után a bencésrend egész Európában meghonosodott.

A szentatyák. Szó volt már két szentatyáról, Szent Ambrusról és Aranyszájú Szent Jánosról. Az ő idejükben élt két másik nagy szentatyá: Szent Ágoston és Szent Jeromos.

Szent Ágoston Észak-Afrikában született és nevelkedett. Ifjúkorában pogány volt, mint az apja, Petricius, és könnyelmű életet élt, bár nemes lelke minden aljasságtól visszatartotta. Édesanyja, Monika, sokat imádkozott és könnyeit sűrűn hullatta érte. Végre az állhatatos imádságnak megvolt az eredménye:

a tehetséges ifjú Milánóba került, ott megismerte Szent Ambrosust és annak hatására megtért. Kereszttségénél jelen volt örvendő édesanyja is. Szent Monika most már nem sokáig élt. Férje is megkeresztelkedett, ezért megnyugodva költözött át az örökkévalóságba. Ágoston hazament Afrikába, ahol pappá lett és később Hippó püspökévé szentelték. Szónoklataival és könyveivel óriási hatása volt nemcsak korára, hanem a későbbi korok kereszténységére is. Az afrikai eretnkségek legyőzve vonultak vissza előle. 430-ban halt meg, miközben a vandálok Hippót ostromolták.

(Az afrikai eretnkségek közül legnevezetesebb volt Pelágus eretnksége, aki azt tanította, hogy az ember Isten kegyelme nélkül a maga erejével is üdvözülhet. Szent Ágoston ezzel szemben azt hirdette, hogy Isten kegyelme és segítsége nélkül nem üdvözülhetünk.

Szent Ágoston leghíresebb könyve a „Vallomások”, melyben életét, hitét és a különböző dolgokról való felfogását írta meg.)

A másik nagy szentatyja, **Szent Jeromos**, Dalmáciában született. Pappá szenteltette magát és a betlehemi pusztába vonult vissza, ahol szigorú, önmegtagadó életet élt. Egy rabbitól megtanult héberül, s minthogy görögül is tudott, lefordította a Szentírást latin nyelvre. Ez a fordítás csakhamar az egész egyházban elterjedt és ezért Vulgátának nevezték el. (Vulgata = elterjedt.) A Vulgátát az anyaszentegyház ma is használja. Szent Jeromos tudománya és életszentsége miatt nagy tiszteletben állt, és írásait az egész akkori művelt világban olvasták. 420-ban halt meg, közel 80 éves korában.

35. §. ÚJ NÉPEK MEGTÉRÉSE

A barbárok. Négyszáz év alatt a kereszténység elterjedt az egész római birodalomban. A kicsiny mustármagból, melyet Jézus ültetett, terebélyes fa lett. Csak félreeső falvakban maradtak még bálványtisztelek, és innen ered a „pogány” név, ami annyit jelent, mint pagánusz, azaz falusi.

A birodalom határain kívül azonban nem terjedt el a hit. Itt műveletlen, kóbor népek éltek, akik szerették a harcot és a zsákmányt. Állandóan támadták a római birodalom határait, betörttek és rengeteg szenvedést okoztak a lakosságnak. Barbároknak nevezték őket, ami annyit jelent, mint bozontosképű, szakállas, mert nem borotválták arcukat, mint a rómaiak, és nem

is ápolták szakállukat. Barbár azért annyit is jelent, mint műveletlen, vad.

Az egyház mindent megtett, hogy a barbároktól sanyargatott nép szenvedéseit enyhítse. A papok és püspökök eladták a templomi szent edényeket is, hogy kenyeret adhassanak az éhezőknek és kiválthassák a barbárok rabságába került foglyokat.

A legismertebb barbár népek a különböző germán törzsek, éspedig: a gótok, vandálok, longobárdok, frankok, szászok voltak; továbbá a szittyák, hunok, avarok, szlávok. A magyarok is barbárok voltak, mielőtt megkeresztelkedtek.

A pápák védik Itália népét. A barbárok támadásai különösen Itália ellen irányultak. Csábította őket Róma híre és gazdagsága. Itália meggyötört népei hiába vártak segítséget a császártól; ez örült, ha Konstantinápolyt és környékét megvédhetle. Egyedül a pápák voltak azok, akik a barbárokkal szembeszálltak. Nem fegyverrel, mert ez nem volt nekik, hanem ajándékokkal, kérésekkel, rábeszéléssel. Így nagy Szent Leó pápának sikerült kieszközölnie a vérszomjas vandálok vezérének, amikor az elfoglalta Rómát, hogy kímélje meg a lakosság életét és a szent helyeket. Ugyanő még Attilát, a hunok rettenetes királyát is rá tudta bírni, hogy elhagyja Itáliát (452-ben). Nagy Szent Gergely pápa pedig a longobárdokat tartotta vissza folytonos alkudozásokkal és ajándékokkal. Akkor a pápának Sziciliában és egyebütt már nagy birtokaik voltak, és azok jövedelme mind erre ment: a sanyargatott nép segítségére és a barbárok lekenyerezésére.

(A hagyomány szerint Attilának megjelentek Szent Péter és Pál apostolok, amikor Leó pápával találkozott, és ők birták rá a visszatérésre.

Nagy Szent Leó és nagy Szent Gergely kiváló hittudósok és írók is voltak, azért a szentatyák közé soroljuk őket.)

A pápa önálló fejedelem lesz. Azáltal, hogy a római császárok magára hagyták Itáliát és a pápa kénytelen volt Itália védelmét kezébe venni, tekintélye igen megnövekedett. Itália népei a pápát nemcsak egyházi, hanem világi fejedelmüknek is kezdték tekinteni. A pápák felhasználták ezt a tekintélyüket arra, hogy igazságot tegyenek, és hogy a barbár népeket megterítsék és megszelidítsék.

A frankok megtérése. A frankok a legelőkelőbb és legnemeesebb germán törzsek közé tartoztak. Belörték a római birodalom nyugati részébe és elfoglalták Galliát. Ezt róluk nevezték el

később Franciaországnak. Fejedelmük, Klodvig, pogány volt, de felesége, Klotild, keresztény. E derék asszony hiába próbálta férjét a kereszténységre téríteni. Mikor azonban Klodvig egy másik germán törzsszel, az alemannokkal háborúba keveredett és már-már csatát veszített, felkiáltott: „Klotild Istene, most segíts, és keresztény leszek.” És valóban megsegítette őt az Isten, és győzött. Utána hamarosan megkeresztelkedett (496-ban). A reimsi székesegyházban keresztelte meg őt háromezer alattvalójával együtt Szent Remig püspök. Azt mondta neki: „Hajtsd meg szeliden nyakadat, Szigamber; imádd, amit eddig felégettél, és égesd el, amit eddig imádtál!”

(„Szigamber” Klodvignak törzsi neve volt, mint ahogy nekünk van családi nevünk.)

A barbárok nál szokás volt, hogy a fejedelemmel együtt a népnek jó része is áttért a kereszténységre.)

Az angolszászok megtérése. Az angolszászok is a germán törzsek közé tartoztak és ők Britanniába, a legészakibb római tartományba törtek be. Róluk nevezték el ezt az országot később Angolországnak. Királyuk, Ethelbert, szintén pogány volt, de a keresztény frank királyi családból vett magának feleséget. Ezt Bertának hívták.

Történt, hogy nagy Szent Gergely pápa Róma piacán szép termetű, szőke fiatal foglyokat látott. Erdelődésére megmondták neki, hogy ezek angolok. „Angyalok lesznek” — mondta erre a pápa, és ettől fogva nem volt nyugta, mert mindig az angolok megtérítésére gondolt. 596-ban (tenát éppen száz évvel Klodvig megkeresztelése után) egy Agoston nevű római bencés apátot 39 szerzetessel elküldött Angolország megtérítésére. Az út a frankok hazáján keresztül vezetett. A frank király bizonyára hathatós ajánló levelet adott Szent Agoston apátnak. Berta királyné is előkészítette férjét, úgyhogy ez hamarosan hajlandónak mutatkozott a keresztiség felvételére. 597-ben népének egy részével együtt fel is vette a szent keresztiséget.

(Klotild és Berta királyné példájából látjuk, mily sokat tettek a nők a kereszténység terjedéséért. Általában a régi keresztényeknél nemcsak a papok, hanem a világi hívek is kötelességüknek tartották a hit terjesztését.)

A többi germán törzs megtérése. A frankok és angolok megtérése nagy hatással volt a többi germán törzsre. Példájukra egymásután tértek a katolikus hitre a gótok Spanyolországban és a még hátralevő germán törzsek Németországban. Ez utóbbiak apostola az angolszász Bonifácus volt. Nemcsak megtérítette

a németeket, hanem a pápa felhatalmazásával püspökségeket is alapított és így megszervezte a német kereszténységet. Voltak azonban germánok, akik még ragaszkodtak pogány vallásukhoz, és ezek Szent Bonifácot 754-ben pünkösöd ünnepén, mikor éppen bérálni akart, több társával együtt megölték.

(A szlávok apostolai Szent Cirill és Method voltak. Ők hozták be a cirill betűket.)

A lelki átalakulás. Frankok, angolok, gótok és egyéb germánok királyostól együtt tömegesen léptek a katolikus egyházba, pogány szokásaikat és erkölcsüket azonban nehezen vették le. Hosszú munkájába került az egyháznak, míg megszélesítette, munkához és fegyelemhez szoktatta őket. Az evangélium kovásza csak lassan hatotta át az új keresztény népeket. Megnevelésükben nagy része volt a bencéseknek és más szerzeteseknek.

Az új népek megtérésétől számítjuk a keresztény középkort.

36. §. ŐSEINK KERESZTÉNYEK LESZNEK

Géza fejedelem. Amikor a magyarok Árpád vezér alatt elfoglalták a hont, találtak itt már keresztényeket. Büszkeségőöl azonban nem akarták átvenni az általuk legyőzött népek vallását.

Géza fejedelem volt az első, aki hajlott a kereszténységre. Tette ezt azért is, hogy kibékítse a szomszéd keresztény népeket, akik rossz szemmel nézték a középük telepedeit, pogány magyart. Szívesen fogadta tehát az országba jött keresztény papokat és vendégül látta Szent Adalbert prágai püspököt is, akit a csehek száműzetésbe kényszerítettek. Szent Adalbert Esztergomban megkeresztelte Gézát és fiát, Vajkot, aki a keresztségben az István nevet kapta.

Szent István király. Géza fejedelem a kereszténység után is félig pogány maradt. Aldozott a pogány istennek is, mondván: „Elég gazdag a magyarok fejedelme, hogy két istennek áldozék.” Fia, István, azonban már izzig-vérig keresztény volt. Amikor uralomra jutott, életcéljává tette népének megtérítését. Senkit sem erőszakolt, de viszont szigorúan büntette azokat, akik a kereszténység terjedését megakadályozni próbálták. A lázadó Koppany somogyi vezért legyőzte és követőit szigorúan megbüntette. Komoly figyelmeztetés volt ez azoknak, akik törvényes fejedelmük ellen lázadni merészeltek. Az Árpád-házból való Vászoly, az akkori törvények szerint szemevilágával lakolt,

mikor Szent Istvánt orgyilkossal meg akarta öletni. Fiai: Endre, Béla és Levente apjuk bűne miatt Lengyelországba mentek számkivetésbe.

Amilyen kemény volt Szent István a lázadókkal és összeküvökökkel szemben, oly kegyes és jóságos volt többi alattvalójához, különösen a szegényekhez. Buzdítására a magyarok tömegesen vették fel a keresztséget. A népnek megtérítésére és lelki gondozására kolostorokat alapított, köztük a leghíresebb volt Pannonhalma. Tíz püspökséget is létesített és ezek közül az esztergomit érseki rangra emelte. Meghagyta, hogy minden 10 falu templomot építsen, ahová vasárnap misére gyülekezzenek a hívek.

Szent Istvánt királlyá koronázták. Szent István tudta, hogy egyházi intézkedései a pápa felhatalmazása nélkül nem lehetnek végérvényesek, ezért Asztrik bencés apátot Rómába küldte a felhatalmazás megszerzésére. Mikor Asztrik a pápának elbeszélte, mi mindent cselekedett és alkotott István, ez felkiáltott: „Én apostoli vagyok, de ő valódi apostol!” És jóváhagyta minden tervét, sőt királyi koronát is küldött neki. Szent István e koronával Székesfehérvárott 1000-ben királlyá koronáztatta magát, és ezzel Magyarország belépett a nyugati keresztény királyságok sorába.

Az ország felajánlása. Halála előtt súlyos csapás érte Szent Istvánt. Egyetlen fia és trónjának örököse, Imre, váratlanul elhunyt. Szent István nagy gondjában Jézus anyjának, Máriának ajánlotta fel országát és koronáját. A magyarok azóta minden bajban és veszélyben bizalommal fordultak a boldogságos Szűzhöz, kit Nagyasszonynak, Boldogasszonynak neveztek. Érezték is mindig hathatós pártfogását.

Szent István 1038-ban halt meg és Székesfehérváron temették el.

Szent Gellért. Szent Gellért Olaszországból jött hazánkba. Mint vendég fordult meg országunkban, de Szent István itt tartotta és rábízta fiának, Imrének nevelését. Miután e feladatát elvégezte, Szent Gellért Bakonybélbe vonult vissza a magányba.

Magyarország déli részén, a Tisza és Maros folyók között voltak a pogány Ajtony vezér birtokai. Ez a kevély úr nem akart hódolni Szent Istvánnak. Szent István Csanád vezért küldte ellene, aki Ajtonyt legyőzte és tartományát Szent István országához csatolta. Ebbe a tartományba küldte Szent István Gellért püspöknek. Szent Gellért hamarosan a keresztény hitre térítette Ajtony népét.

(Az új területet Csanád nevéről nevezték el. Szent Gellért volt az első csanádi püspök.)

A pogányok lázadása. Szent István halála után a pogányok mozgolódni kezdtek. Nem kellett nekik Szent István unokaöccse és utóda, Péter király, mert a németekkel tartott. Szent István sógora, Aba Sámuel sem volt jó nekik, mert zsarnok volt. De a keresztény magyarok sem kedvelték egyiket sem, azért szívesen hozzájárultak a száműzött Árpád-hercegek visszahívásához.

A pogányok ezalatt elérkezettnek látták az időt, hogy kiirtsák a kereszténységet. Vata pogány vezér alatt üldözni kezdték a papokat és szerzeteseket, és felgyújtották a templomokat és kolostorokat. Szent Gellért aggódva sietett a Lengyelországból visszatérő Árpád-hercegek elé, nehogy a pogányok a maguk pártjára vonják őket. Buda közelében azonban a lázadók kezébe került, akik őt társaival együtt a Kelen hegyről a Dunába taszították. Róla nevezték el e hegyet később Gellért-hegynek.

A kereszténység megerősödése. A pogány magyarok családok számításukban. Az Árpád-hercegek közül ugyanis Endre és Béla a külföldön keresztény feleséget vettek és maguk is szívvel-lélekkel keresztények lettek. Hazaérkezve első dolguk volt a pogány lázadók leverése és a kereszténység megerősítése. I. Endre király alapította a tihanyi apátságot és ott is temették el.

Endre halála után öccse, Béla lett a király. Béla fia volt Szent László, a keresztény lovagok példaképe. Az ő kérésére avatta az egyház szentekké Szent Istvánt, Szent Imrét és Szent Gellértet. Ő csatolta Magyarországhoz Horvátországot, mint társországot. Éppen itt tartózkodott, amikor híret vette, hogy a pogány kunok betörték az országba. Vitézeivel azonnal eljűk száguldott, és többszörösen legyőzte őket. A magyar nép rajongva szerette nemeslelkű királyát és szebbnél szebb mondákkal vette körül alakját. Aránylag fiatalon halt meg 1095-ben. Nagyváradon temették el, abban a városban, melyet ő alapított és ő tett püspöki székhellyé.

37. §. A PÁPASÁG ÉS CSÁSZARSÁG

A pápai állam megalakulása. Itália északi részében a longobárdok telepedtek meg, és ezt a tartományt róluk nevezték el Lombardiának. Eleinte megelégedtek az adókkal és ajándékokkal, amelyeket a pápa küldött nekik, de később magát Rómát is el akarták foglalni. A szorongatott pápa a frankoktól kért segítséget, akik többször le is győzték a longobárdokat és a tőlük

visszavett városokat és tartományokat a pápának adományozták. Így jött létre az egyházi állam 756-ban.

Nagy Károly császárrá koronázása. Az egyházi állam azonban egymagában nem volt elég erős ahhoz, hogy magát a barbárok támadása ellen megvédje. A pápa tehát Kr. u. 800-ban karácsony ünnepén Rómában császárrá koronázta a frankok királyát, Nagy Károlyt, hogy ő legyen az egyház védője. Nagy Károly a rá bízott feladatot híven teljesítette. Később a császári korona a frankoktól a németekhez került és több évszázadon át náluk maradt. Nyugatrómai császároknak nevezték őket, megkülönböztetésül a keletrómai császároktól, akik Konstantinápolyban uralkodtak.

Invesztitúra, simónia. A császárok eleinte Nagy Károly példáját követve, tényleg segítségére voltak az egyháznak. Mikor egyes hatalmas római nemesi családok a pápákkal erőszakoskodtak, mert a maguk jelöltjeit akarták a pápai trónra juttatni, a császárok megjelentek Rómában és rendet teremtettek. Később azonban ellentétbe kerültek a pápákkal.

Szokássá vált ugyanis abban az időben, hogy a császárok maguk nevezték ki a püspököket. Sőt nemcsak kinevezték, hanem a pásztortob és püspöki gyűrű átadásával be is iktatták őket hivatalukba. Ezt az eljárást invesztitúrának nevezték. (Magyarul: beiktatás.) Az volt a látszat, mintha a püspökök nem is Krisztustól, hanem a császártól kapták volna lelki hatalmukat. Még rosszabbá tette eljárásukat, hogy nem tudós és szentéletű papokat ültettek a püspöki székekbe, hanem sokszor világiakat, akiket a püspöki birtokokkal jutalmazni akartak. Ezek kellő előkészülés nélkül gyorsan felszenteltették magukat. Sok tudatlan, sőt rosszakarató, rosszerkölcű ember lett így püspökké. Voltak olyanok is, akik a császártól pénzért vásárolták meg a püspökséget, és hogy költségük megtérüljön, később pénzért adták el a plébániákat. Az ilyen eljárást simóniának hívjuk. Simon mágusról, aki Szent Pétertől szintén pénzért akarta megvásárolni a lelki hatalmat.

Invesztitúra-harc. A császárok példáját más királyok is követték. Hogy az egyház lezüllesztését megakadályozza, VII. Gergely pápa megtiltotta az invesztitúrát és a simóniát. Mikor pedig IV. Henrik német király tovább folytatta e visszaéléseket, kiközösítette őt az egyházból.

IV. Henriket alattvalói nem szerették, mert erőszakos zsarnok volt. Örültek tehát a kiközösítésnek és megmondták Henriknek, hogy leteszik a trónról, ha nem rendezi ügyét a pápá-

val. IV. Henriket meglepte a dolog, mert erre nem volt felkészülve, azért elindult Rómába, hogy a pápával kibéküljön. A pápa akkor éppen Kanossa várában tartózkodott. Ide jött Henrik és a téli hidegben vezeklő ruhában jelent meg a várfalak alatt, hogy a szigorú pápát megengesztelje. VII. Gergely erre feloldozta Henriket, és ez most visszatért Németországba.

Henrik kibékülése azonban nem volt őszinte. Folytatta az invazitúrát és simóniát. Sőt hadsereggel vonult Róma ellen, hogy a pápát letegye és más pápát ültessen helyébe. VII. Gergely kénytelen volt elhagyni Rómát és száműzetésben halt meg. Utolsó szavai voltak: „Szerettem az igazságot, gyűlöltem a gonoszságot, azért halok meg számkivetésben” (1085-ben). De IV. Henrik látszólagos győzelmén sem volt áldás. Fia ellene lázadt, alattvalói is ellene fordultak, és ő mindenkitől elhagyatva, kiközösítve, hirtelen halt meg.

VII. Gergely és IV. Henrik utódai alatt tovább folyt a küzdelem a császár és a pápa közt, míg végre 1122-ben egyezséget kötöttek Wormsban. A császárok lemondtak az invazitúráról, a pápák viszont jogot adtak a császároknak, hogy a püspököket nem gyűrű és pásztorbot, hanem jogar átadásával beiktassák. Ugyanis a püspököknek abban az időben nemcsak lelki hatalmuk volt, hanem földesúri világi hatalmuk is.

További küzdelmek a pápák és császárok közt. Mikor az invazitúra-harc nyugvópontra jutott, újabb baj keletkezett. A császárok ugyanis Róma elfoglalására törekedtek. Azt mondták: „Ha nyugat-római császárok vagyunk, jogunk van Rómához.” Ezt az okoskodást azonban a pápák nem fogadták el, mert nem így egyeztek, amikor Nagy Károlyt és utódait megkoronázták. Azonkívül félték, hogy ők is a konstantinápolyi pátriárka sorsára jutnak, és nyugaton is bekövetkezik a cezaropapizmus. Ellenálltak tehát, hogy megvédjék az egyház szabadságát. Velük tartottak az olasz városok is, kik szintén féltették szabadságukat a német császároktól. Hosszú harcok származtak ebből, melyeket sokszor fegyveresen vívtak. Végül is a császári hatalom úgy legyengült, hogy lemondott Itália elfoglalásáról.

39. §. EGYHAZSZAKADAS

A pápai hatalom is legyengül. A német-római császárok ellen való harcban a pápákat a francia királyok támogatták. Ezáltal nagy befolyásra tettek szert az egyházban és elérték, hogy a bíborosok 1305-ben francia püspököt választottak meg pápá-

nak. Ez a pápa, V. Kelemen, nem is ment Rómába, hanem Franciaországban maradt. A francia pápák székhelye Avignon (Avignon) francia város lett. A szép Róma elárvult és romlásnak indult. Nem tetszett ez a hívek seregének, de az igaz keresztény fejedelmeknek sem. Haragudtak a francia királyra és sürgették, hogy a pápa térjen vissza igazi székhelyére. XI. Gergely pápa 1377-ben végre vissza is tért. Ámde a francia bíborosok csak kiktartottak a fényes Avignon mellett, ahol jobban érezték magukat, mint a leszegényedett Rómában, és újra francia pápát választottak. Két pápája volt tehát az egyháznak; sőt támadt egy új párt, mely egyik pápát sem akarta elismerni, hanem harmadikat választott. Nagy lett a zűrzavar, és pusztulás szélére jutott az egyház.

(A törvényes pápák 1305 és 1377 között, tehát kereken számtva 70 évig voltak Franciaországban. Ezt az időt a pápák babiloni fogságának szoktuk nevezni.)

Zsigmond magyar király segít a bajon. Isten e nehéz helyzetben nem hagyta el egyházát. Hiszen megígérte az Úr, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Ebben az időben Zsigmond magyar királyt választották meg császárnak. Ő megemlékezvén arról, miként siettek az első nagy császárok minden bajban az egyház segítségére, 1414-ben általános zsinatot hivatott össze Konstanzba, Dél-Németországba. Ez az általános zsinat azonban csak akkor lett törvényes zsinattá, amikor az igazi törvényes pápa, XII. Gergely jóváhagyta. XII. Gergely azután a békeség kedvéért lemondott. A másik két pápát is lemondásra szólították fel, de az avignoni pápa makacsul ragaszkodott hivatalához. Erre mindenki elhagyta őt. Most már valamennyi bíboros, püspök és keresztény fejedelem megegyezett abban, hogy a pápai székház megürült, és egyetértően megválasztották V. Mártont pápának. Őt mindenki elismerte. Így ért véget a nagy nyugati egyházszakadás (1417-ben).

A keleti egyházszakadás. Szomorú tény, hogy még maig sem sikerült megszüntetni a másik, ún. keleti egyházszakadást, amely kerek 400 évvel korábban jött létre. Ennek a szakadásnak egyik távoli oka Nagy Károly megkoronázása volt. A konstantinápolyi császár ugyanis ezt zokon vette a pápának, mert nem akart elismerni maga mellett másik császárt. A konstantinápolyi pátriárkák is a pápák ellenségei lettek. Ők ugyanis a császár segítségével az összes keleti pátriárkákat és püspököket alávetették lelki hatalmuknak, azután elnevezték magukat „általános” pátriárkának. A pápák azonban nem voltak hajlandók

elismerni ennek az erőszakkal szerzett hatalomnak jogosságát, mire a nagyravágyó pátriárkák elszakították a keleti görög egyházat a nyugati latin egyháztól és nem ismerték el többé a pápát fejüknek (1053-ban). Ürügyül azt hozták fel, hogy a pápák elértek az igaz hittől, azért a legfőbb egyházi hatalom az első Rómától a második Rómára, azaz Konstantinápolyra szállott át.

(A keleti görög egyház hitvallásában az áll, hogy a Szentlélek az Atyától származik. A nyugati egyház hitvallásában az áll, hogy a Szentlélek az Atyától és a Fiútól származik. Így van ez a Szentírásban. Erről a különbségről mondták a konstantinápolyi pátriárkák, hogy tévtan. Azonkívül hivatkoztak még több lényegtelen különbségre, így pl. arra, hogy a latin egyházban kovásztalan kenyeret használnak a szentmisében, hogy böjtben nem énekelnek alleluját, hogy papjaik nem nősülnek, stb.

Az anyaszentegyház nem szűnt meg és nem szűnik meg fáradni és imádkozni a gör. kel. egyház visszatéréseért. Azon gör. szertartású keresztényeket, akik később a pápához visszatértek, görög katolikusoknak nevezzük.)

39. §. HARCOK A MOHAMEDÁNOK ELLEN

Mohamed vallása. Mohamed pogány arab kereskedő volt. Utolsó évi közben megismerkedett a zsidó és a keresztény vallással és azok tanáiból új vallást csinált, amelyet izlámnek nevezett el. Ennek a vallásnak legfőbb tana, hogy egy az Isten, Allah, és Mohamed az ő prófétája. Híveinek megengedte a többnejűséget és rabszolgák tartását. Előírta, hogy vallását karddal is terjesszék, és akik nem akarnak áttérni, azokat irtsák ki, vagy tegyék rabszolgákká. Tanította, hogy aki a hitetlenek ellen harcol és meghal a csatában, az biztosan a Paradicsomba, azaz a mennyországba jut. Hitetlenek alatt ő főleg a keresztényeket értette. Mohamed tanítását később részben leírták. Így jött létre a mohamedánok szent könyve, a Kórán. A mohamedán vallásnak felvénye a félhold.

Az izlám terjedése. Mohamed először szülővárosát, Mekkát akarta megtéríteni. Honfitársai azonban ellene fordultak és ezért Medinába kellett futnia (622-ben). A medinaiak segítségével elfoglalta Mekkát és az összes arab törzseket hitére kényszerítette. Amikor az arabok már mind elfogadták Mohamed tanát, akkor elindultak meghódítani a világot. Egyiptom és Afrika északi része hamarosan hatalmukba került. Az itt élő virágzó kereszténységet megsemmisítették. Azután átkeltek a Gibraltáron, elfog-

Ialták Spanyolországot, sőt Franciaországba is betörték. Az egész kereszténységet végpusztulás fenyegette. Ekkor a frankok vezére, Martel Károly, a poitiersi (poatjéi) csatában megverte a mohamedán sereget és ezzel megmentette Európát és a civilizációt (732-ben). Spanyolország déli részében azonban még soká fenntartották uralmukat a mohamedán arabok, és csak 700 év múlva sikerült őket onnan véglegesen kiverni (1492-ben).

(Mohamed sajátos tana a végzetben való hit. Eszerint minden úgy történik, ahogy Allah azt előre elvégezte, és ezzel szemben hiábavaló az ember erőlködése. A mohamedán törökök ezt például úgy magyarázták, hogy kár az épületeket javítani, ha Allah úgy határozta, hogy rombadőljenek. Ezért volt nagy romlás nálunk is, amikor a törökök uralkodtak hazánkban.

A törököknél műveltebbek voltak az arabok. A bölcsesletről, matematikából, építészetből sokat tanult tőlük Európa. Általános kultúra tekintetében azonban ők is elmaradtak a keresztény kultúrától.

A mohamedánok Mohamed futásától, 622-től számítják az éveket.)

A keresztes háborúk. Még nagyobb lett a mohamedán veszedelem, amikor a harcias törökök is erre a vallásra tértek. Ők elfoglalták a Szentföldet, ott bántalmazták, kifosztották, sőt megölték a keresztény zarándokokat. Nagy volt ezért a szomorúság és elkeseredés a keresztény világban. 1095-ben tehát gyűlésre jöttek össze a keresztény lovagok Franciaországban, Klermon városában. Itt II. Orbán pápa buzdítására megfogadták, hogy felszabadítják a Szentföldet a pogány uralom alól. A harcosok színes szövetből keresztet varrtak ruhájukra, azért keresztes vitézeknek nevezték el őket.

A keresztes vitézek Bouillon (Buljon) Gottfrid vezetése alatt elfoglalták a Szentföldet és ott királyságot alapítottak. Első királynak Gottfridet választották meg és aranykoronát ajánlottak fel neki. Ő azonban azt nem fogadta el, mondván: nem akar aranykoronát viselni ott, ahol az Üdvözítő töviskoronát hordozott. Az új országot igen nehéz volt megtartani, mert a mohamedánok állandóan támadták. Ha a veszedelem már nagy volt, új és új keresztes hadak indultak Európából a Szentföld felé. Maguk a császárok és királyok állottak ilyen hadak élére. Magyarországból II. Endre király vezetett keresztes hadat a pogányok ellen.

Összesen nyolc nagyobb keresztes hadjárat volt, a Szentföldet mégsem sikerült megtartani. Az a haszna azonban megvolt

a kereszties háborúknak, hogy kétszáz évig visszatartották a törököket Európától.

(A törökök 1370 körül értek a magyar határ közelébe. Nagy Lajos királyunk megverte őket és győzelme emlékére emelte a máriacelli templomot. Ettől fogva három és fél évszázadon át harcolt és vértett a magyar nemzet a törökök ellen a kereszténység védelmében. E harcoknak legdicsebb hőse Hunyadi János volt, aki legnagyobb győzelmét Nándorfehérváron aratta 1456-ban. Kétszázezer törököt vert tönkre, és maga Mohamed szultán is sebesülten futott a győztes magyarok elől.)

Szerzetes lovagrendek. A kereszties háborúk idején egyes vitézek arra kötelezték magukat, hogy szerzetesek módjára közösen fognak élni, megtartják a szegénység, a tisztaság és engedelmesség fogadalmát, azonfelül fegyverrel harcolnak a pogányok ellen a hitnek védelmében. Így keletkeztek a szerzetes lovagrendek, melyek közül leghíresebb volt a Johanniták rendje. E nevüket Keresztelő Szent Jánosról vették, mert első kápolnájuk az ő tiszteletére volt szentelve. A katonaruha és páncél felett fekete köntöst viseltek fehér kereszttel. A Szentföldről kiszorítva, Ródus szigetére húzódtak. Mikor a törökök onnan is kiszorították őket, Málta szigetére vonultak vissza megerősített várukba és onnan tartották féken századokon át a törököket és a pogány kalózokat. Ettől kezdve máltai lovagoknak is hívták őket. Nemcsak harcoltak, hanem kórházakat is létesítettek és azokban ápták a sebesült és beteg katonákat és zarándokokat. A máltai lovagok a XVIII. század végéig katonáskodtak. Ma már kevesen vannak és csak jótékonykodással foglalkoznak.

(A franciák külön lovagrendet alapítottak, a templomosrendet, a németek pedig a német lovagrendet.)

40. §. A KERESZTÉNY KÖZÉPKOR JELLEMZÉSE

Az egyház a műveltség előmozdítója. Miként láttuk, a középkor népei kezdetben barbárok voltak. Az egyház szoktatta őket munkára és szelidebb erkölcsökre. A fejedelmeket rávette, hogy törvényeket alkossanak és megvédjék a jogot, hogy így mindenki békében és biztonságban élhessen és dolgozhassék. Így került az ököljog helyébe a törvényes jogrend, így honosult meg a civilizáció.

Iskolákat is létesített az egyház. A plébániai iskolák csak elemi oktatást adtak, a kolostori és káptalani iskolákban már magasabb műveltséget nyújtottak. Nemcsak leendő papok ta-

nultak itt, hanem világi ifjak is, és így köztük is terjedt az írás, olvasás, számolás, zene, nyelvtan, biblia stb. ismerete. Legmagasabb fokú iskolák az egyetemek voltak. Ezeken teológiát (vallástudományt), filozófiát (böcséletet), jogtudományt és orvostudományt tanítottak.

Abban az időben még nem volt könyvnyomtatás. A könyveket úgy kellett nagy türelemmel kézzel másolni. Ezt a munkát szerzetesek és apácák végezték és nekik köszönhető, hogy a régi korok értékes könyvei reánk maradtak. A fejezetek első betűit sokszor ékesen kifestették (inicialék) és a könyveket képekkel is díszítették. Így előkészítették a festőművészet kifejlődését.

A középkori műveltség leggyönyörűbb alkotásai a román és gót stílusban épült templomok. Fenségesebb épületeket ma sem tudnak építeni.

Isten békéje. A középkori urak állandó harcban álltak egymással. Közben pusztították egymás vetéseit és felgyújtották egymás épületeit, gyilkolták egymás alattvalóit. A szegény nép rengeteget szenvedett miattuk. Az egyház tehát rábeszélte az urakat, hogy ezeket a harcokat mérsékeljék. (Egyszerre megszűntetni nem tudta őket.) Eszerint tilos volt a harc a keresztények közt ádventben és a karácsonyi ünnepeken, nagyböjten és a húsvéti szent időben, továbbá minden héten szerda estétől hétfő reggelig. Ez az „Isten békéje” a XI. század közepén egész Európában elterjedt és lassan leszoktatta az embereket a felesleges háborúskodásról. Földművesek, iparosok, nyugodtabban dolgozhattak, és így emelkedett a jólét.

A lovagi intézmény. A lovagok olyan harcosok voltak, akik kötelezték magukat, hogy fegyverüket igazságtalan célra, pl. rablásra, bosszúálló támadásra, fejedelmük ellen való lázadásra stb. nem fordítják. Ünnepeles ígéretet tettek, hogy hűségesen szolgálják hazájukat és a törvényes uralkodót és megvédik az egyházat és a gyengéket, különösen a nőket és árvákat. A lovaggá avatás kellő nevelés és előkészület után ünnepelesen történt a templomban. A lovagságnak köszönhető, hogy enyhült a harcok vadsága és durvasága, és védelemre számíthattak az elnyomott árvák és özvegyek.

(Magyarországi Szent Erzsébetet és árváit is lovagok védték meg, amikor sógora őt örökségéből ki akarta forgatni.)

Az egyszerű világi lovagok megkülönböztetendők a szerzetes lovagoktól.)

Eretnekségek a középkorban. A kereszties hadjáratok idején új eretnekségek támadtak. Ezeknek egy része eleinte inkább

csak a főpapság és egyes szerzetesrendek gazdagságát támadta és az evangéliumi szegénységét hirdette. Később azonban tévtanokat is terjesztettek.

Legveszedelmesebbek voltak valamennyi közt az albiak. Albi dél-franciaországi városról nevezték el őket, ahol fő fészük volt. Ők két teremtőt fogadtak el: Istent és a sátánt. Isten teremtette a láthatatlan világot, a sátán a látható világot, az anyagot és az emberi testet. Az Úr Jézusnak szerintük nem is volt igazi teste, csak látszólagos teste. A gonosz anyagtól tehát tartózkodni kell. Bűn a tulajdon, a húsnak, tejnek, tojásnak élvezete, sőt bűn a házasság is. A világi uralkodók is az anyagi világ kedvéért vannak, tehát ők is az ördögtől valók. Az egyház is a sátán találmánya. Világi és egyházi hatalomnak tehát nem szabad engedelmeskedni. Láthatjuk ebből, hogy ez a tévtan nemcsak az egyházi, hanem a világi társadalmi rendet is felforgatással fenyegette.

(Az albiak tanítása már az ókorban is ismeretes volt. Akkor manikeusoknak hívták őket. Keleten soká fennmaradt e tan, és úgy látszik, egyes keresztések hozták onnan magukkal Európába. Gyorsan terjedt, főképpen a Balkánon, Itáliában és Dél-Franciaországban.)

Az inkvizíció. Minthogy az állami és egyházi hatalom erőiesen fellépett a tévtanok ellen, ezek titokban terjeszkedtek. Követőik külsőleg úgy éltek, mintha jó katolikusok volnának. Ha már elég sokan voltak, nyíltan léptek fel és felforgatni törekedtek a vallási és állami rendet. Állam és egyház erre összefogtak és elrendelték az eretnekek kinyomozását. Külön egyházi törvényszéket is állítottak fel ellenük, az inkvizíciót. (Inkvizíció = nyomozás.)

Mint akkoriban minden törvényszéknél, az inkvizíciónál is alkalmazták a kínvallatást. Ez önmagában is helytelen, azonfelül sajnálatos visszaélésekre adott alkalmat. Mindamellett az inkvizíció enyhe volt a középkori világi bíraskodással szemben. Az egyház nem engedte, hogy a vádlott ellen személyes ellenségei tanúskodjanak. Nem engedte a kínvallatás megismétlését sem, ha a vádlott vallomását visszavonta. A vádlottat elítélni csak kétségtelen bizonyítékok alapján volt szabad, mert miként egy francia zsinat kimondta: inkább maradjon büntetlenül egy vétkes, mintsem hogy elítéljenek egy ártatlant.

Ami rosszat az inkvizícióról mondanak, az inkább a spanyol inkvizícióra illik. Ez azonban nem annyira egyházi, mint inkább világi intézmény volt. A spanyol királyok a XV. században hoz-

ták be azon mohamedánok és zsidók ellen, akik keresztényeknek tetették magukat, titokban azonban az ellenséges arabokkal tartottak. Ennek az inkvizíciónak kegyetlenségeit az egyház ismételten elítélte.

Boszorkányperek. Az eretnekek annyit emlegették az ördögöt, hogy babonájukkal megfertőzték az egész kereszténységet. Voltak, akik az ördöggel érintkezést kerestek, hogy segítségét megnyerjék, vagy másoknak ártsanak. Ezeket boszorkányoknak nevezték. Persze az ördöggel sohasem találkoztak, de elhitték róluk. Minden bajt, betegséget a boszorkányokra fogtak. Ártatlan emberekre, főleg nőkre ráfogták, hogy boszorkányok, és tüzhálálra ítélték őket. Az egyház eleinte harcolt e babona ellen és Kálmán, magyar király, aki fiatal korában papnak készült, törvényben kimondta: „Boszorkányok nincsenek, tehát ne is essék szó róluk.” A boszorkányhit mégis szellemi mótörce módjára terjedt és megfertőzte a legjobb elméket is. Még szent Jeanne d'Arcot (Zsán d'Árkt) is, aki Franciaországot az angoloktól felszabadította, boszorkánynak nyilvánították és elégették. Egy Spee nevű jezsuita írásban támadt a boszorkányhit ellen. Példáját mások is követték, és így lassan elmúlt e szomorú szellemi nyavalya.

Új szerzetesrendek. Szent Domonkos látta, hogy az eretnekeket különösen a gazdagok fényűzése botránkoztatja, míg a keresztes háborúk és a földesurak elnyomása következtében a szegény nép nyomorog. Hogy tehát könnyebben lelkükhöz férközzék, új szerzetesrendet alapított, amelynek tagjai teljes szegénységben éltek és alamizsnából tartották fenn magukat. Nemcsak az egyes szerzeteseknek, hanem a rendnek és a rendházaknak sem volt semmi birtoka. Szent Domonkos rendjének tagjai, a dominikánusok, városról városra jártak és mindenütt prédikáltak, azért prédikáló rendnek nevezték el őket. Az eretnekek közül sokakat megtérítettek. Szent Domonkos arról is nevezetes, hogy nagy buzgalommal terjesztette a „szentolvasó” imádságot.

(A dominikánusok hazánkban főleg a pogány kunok megtérítésével foglalkoztak. Julián barát, aki kiment az őshazába, hogy az ottmaradt magyarokat megkeresse, szintén dominikánus volt. Voltak dominikánus apácák is. Közéjük tartozott Szent Margit királyleány.)

Szent Domonkos Dél-Franciaországban működött. Itáliában hasonló tevékenységet fejtett ki Assiszi Szent Ferenc. Gazdag kereskedő fia volt, és mindenét szétosztotta a szegények közt. Atyja ezért kitagadta, de ő azt mondotta: „Most legalább az Is-

ten az egyetlen igazi atyám.” Társakat gyűjtött maga köré, akik hozzá hasonlóan teljes szegénységben éltek és csak alamizsnából tartották fenn magukat. Az alamizsnát úgy szolgálták meg, hogy oktatták a népet és segítettek a szegényeknek munkájukban. El is nevezte őket a szegény nép „barátok”-nak. Szent Ferenc nagyon szerette a természetet. Állandóan vidám és jókedvű volt. Neki sikerült az ellentétet szegények és gazdagok közt úgy enyhíteni, hogy elejét vette véres forradalmaknak.

Szent Domonkos 1221-ben, Assiszi Szent Ferenc 1226-ban halt meg. Mindketten alapítottak második rendet nők számára, és harmadrendet az olyan világiak számára, akik nem léphettek szerzetbe, hanem családban élve akarták Szent Domonkost és Szent Ferencet követni. Magyarországi Szent Erzsébet is ilyen harmadrendi követője volt Assiszi Szent Ferencnek.

41. §. AZ ÚJKOR

Humanizmus. Reneszánsz. Az ember szereti a változatosságot. Ha a régít megúnta, újat keres. A középkorban a teológia volt a fő tudomány. Istennel és a kinyilatkoztatott igazságokkal foglalkoztak elsősorban. Miután ezeket az igazságokat már mind jól megtárgyalták, a tudósok és művészek az ember és a földi világ felé fordították figyelmüket. Érdekelte őket a természet, a történelem, a művészetek, sőt a földi élet szépségei és élvezetei is. Ezt az új irányt humanizmusnak nevezték a latin „humanus” szóval, ami annyit jelent, mint emberi.

Ugyanakkor előkerültek a kolostorokból a régi római és görög írók művei és szeretettel kezdték olvasni őket. A törököktől nyugatra menekülő görög írók utánózták a régi pogány írókat, a szobrászok és építészek követték az ókori görög szobrászatot és építészetet, úgyhogy valósággal újra született a klaszszikus* pogány világ. Innen a név: reneszánsz, ami annyit jelent, mint újjászületés.

A könyvnyomtatás feltalálása nagyon elősegítette a humanizmus és a reneszánsz terjedését.

Az egyház pártolja a művészeteket. Az egyháznak az az álláspontja, hogy minden igaz, jó és szép Istentől van, azért pártolásra méltó akkor is, ha pogányok alkották. A pápák tehát pártolták a reneszánszot. Példájukat követték a püspökök és a világi nagyok. Föllendültek a művészetek, és a legnagyobb művészek, mint Leonardo da Vinci, Ráfael és Michelangelo az egyház

* Klasszikus: elsőosztályú, kiváló.

szolgálatában dolgoztak. Rómában lebontották a régi Szent Péter templomot, melyet Nagy Konstantin építtetett, és új, hatalmas bazilika építéséhez fogtak reneszánsz stílusban.

(Leonardo da Vinci híres alkotása, az „Utolsó vacsora”. Ráfael a Vatikán szobáit és folyosóit festette ki, de különösen szerette a Szűz Anyát, a Madonnát festeni. Michelangelo nagy festménye az „Utolsó ítélet” a sixtusi kápolnában, leghíresebb szobra pedig a Mózes-szobor.

A legnagyobb katolikus költő az újkor hajnalán Dante, aki a „Divina Commediá”-t, Isteni Színjátékot írta.)

A humanizmus és a reneszánsz káros hatása. Bár a humanizmus és reneszánsz fellendítették a tudományokat és művészeteket, káros hatásuk is volt. A humanisták közül némelyek ugyanakkor, amikor az ember felé fordultak, Istentől teljesen elfordultak és az egyház ellenségei lettek. A régi pogány írók és művészek tanulmányozása pedig nemcsak azt eredményezte, hogy az emberek szebb stílusban írtak és tökéletesebb szobrokat és képeket alkottak, hanem a régi pogány szellemet is felélesztette. Terjedt a fényűzés és erkölcstelenség, és az evangélium parancsaival nem törődve, erőszakoskodtak a hatalmasak.

Sajnos, a reneszánsz pogány szelleme egyik-másik pápát és püspököt is megfertőzte. Ezek világias életet éltek és az egyházi vagyont rokonaik gazdagítására fordították. Velük szemben az evangélium szerint élő egyháziak és világiak a reformot, azaz az egyházas szellem visszaállítását és a visszaélések megszüntetését sürgették.

(Magyarországon Mátyás király volt a reneszánsz nagy barátja. Bár hívő katolikus volt, felesége kedvéért mégis megtette, hogy ennek nyolcéves unokaöccsét, Hippolit herceget, a pápa ellenkezése dacára esztergomi érsekké nevezte ki.

Bakács Tamás, a későbbi esztergomi érsek, Esztergomban gyönyörű reneszánsz kápolnát épített, mely még most is fennáll.)

12. §. A „REFORMÁCIÓ”

Luther Márton. A reneszánsz pápák művészetpártolása sok pénzbe került. Ehhez járultak a török háborúk költségei, amelyeknek jó részét szintén a pápának kellett előteremteniök. E célból adót vetettek ki a hívekre és gyűjtéseket rendeztek. Emiatt elégedetlenség támadt széles körökben, különösen Németországban.

Történt, hogy X. Leó pápa gyűjtést rendezett a Szent Péter

templom építésének céljára. Akik e szent célra adakoztak, azoknak búcsút engedélyezett, ha meggyóntak és megáldoztak. Wittenbergában a szószéken egy Luther Márton nevű Ágoston-rendi szerzetes felszólalt e gyűjtés ellen, mondván, hogy a pápának nincs joga búcsút engedélyezni (1517-ben). Ugyanakkor más, téves tanokat is hirdetett, különösen azt, hogy nem kellene jó cselekedetek az üdvösséghez, elég, ha az ember hisz. Innen származott a mondás: „Vétkezz bátran, csak higgy bátrabban!”

X. Leó pápa felszólította Luthert, hogy vonja vissza téves tanítását. Mikor pedig Luther vonakodott, kiközösítette őt. Luther erre nagy néptömeg előtt elégette a kiközösítő bullát és így szakított a pápával és az egyházzal. Hogy megmutassa, mennyire nem törődik az egyház törvényeivel: szerzetesi papi fogadalmát megszegve, feleségül vett egy kilépett apácát.

Luther egészen új tanokat hirdetett, amelyek ellenkeztek az egyház tanításával. Tanításának főbb pontjait Melanchton nevű barátja írásba foglalta és az augsburgi (ágostai) országgyűlésen a császárnak bemutatta (1530-ban). Innen nevezték el Luther követőit ágostai evangélikusoknak. A németországi katolikus rendek törvényt szavaztak meg a katolikus vallás védelmére. Luther hívei ezen törvény ellen tiltakoztak, más szóval protestáltak, és ezért elnevezték őket protestánsoknak.

Luther fellépése után Németország két részre szakadt: az egyik rész Luther mellé állott, a másik rész katolikus maradt. Mivel pedig a lutheránusok erőszakkal akarták Németországot maguk mellé téríteni, a katolikusok pedig nem hagyták magukat, belső háborúkra került a sor, amelyek hosszú éveken át pusztították Németországot.

Kálvin János. Luther Márton azt tanította, hogy nincs szükség egyházra, amely minket vezessen, hanem vegye kezébe mindenki a Bibliát és abból olvassa ki, mit kell hinnie. A francia Kálvin János azonban mást olvasott ki a Bibliából, mint Luther Márton, azért mást is tanított. Az ő tanításának fő pontja a predestináció tana. Eszerint Isten előre meghatározta, hogy ki kerüljön a mennyországba és ki kerüljön a pokolba, és ez ellen hiába az ember minden erőlködése.

Kálvinnak tanai miatt el kellett hagynia Franciaországot és Svájcban Genf nevű városába ment, ahol megbízták a „reformáció” megvalósításával (1541-ben). Mivel az erkölcsök igen lazák lettek, Kálvin szigorú rendeletekkel szabályozta a könnyűvérű genfiek életét. Akik ezen szabályok ellen vétettek, börtönnel vagy halállal bünhődtek. Azt sem tűrte, hogy valaki a Bib-

liából mást olvasson ki, mint ő. Szervédé Mihály, spanyol orvost, aki az ő tanításától egy pontban eltért, lassú tűzhalálra ítélte.

(Míg Luther tanítását főleg Németországban és a skandináv államokban követték, Kálvin hívei Svájcban, Franciaországban, Hollandiában és Magyarországon terjedtek el.

Külsőleg az a különbség volt Luther és Kálvin vallása közt, hogy a lutheránusok kovásztalan kenyérrel tartották az úrvacsorát, a kálvinisták kovászossal. A lutheránusok meghagyták az oltárt és a szentképeket templomaikban, a kálvinisták ellenben szigorúan tiltják azokat.)

A protestantizmus Angolországban. Angolországban maguk a királyok vezették be a protestantizmust. VIII. Henrik angol király el akart válni törvényes feleségétől, hogy egy másikat vehessen el. Mivel pedig a pápa a váláshoz nem akart hozzájárulni, kimondotta, hogy az angol egyháznak feje ezentúl nem a pápa lesz, hanem ő, a király. Akik ezt nem ismerték el, azokat kivégeztette, többi közt saját nagynevű kancellárját, Mórus Tamást is. Egymásután hat feleséget vett és ezek közül kettőt kivégeztetett. Leánya, Erzsébet királynő, végleg megerősítette a protestantizmust Angolországban. A katolikusokat véresen üldözte és saját unokanővérét, a katolikus Stuart Mária skót királynét is lefejeztette.

Az angol protestáns vallást anglikán vallásnak nevezték el. (Mórus Tamást az anyaszentegyház szentté avatta.)

A hitújítás Magyarországon. Hazánkban az új hit a mohácsi vész után kezdett terjedni (1526-ban). Fő oka ennek az volt, hogy a mohácsi csatában elesett két érsek és öt püspök, helyüket pedig nem töltötték be, hogy a püspöki birtokok jövedelme megmaradjon a királynak. A török háborúknak sok pap is áldozatul esett. A nyáj így pásztor nélkül maradt és könnyű volt azt hamis útra terelni.

Eleinte Luther Márton tanítása terjedt el, főképpen az erdélyi szászok és egyéb német telepések között. A magyaroknak Luther vallása nemigen kellett, mert nem szerették a németeket. Annál gyorsabban terjedt el köztük Kálvin vallása, majd később Erdélyben az unitárius vallás. A terjedést elősegítette, hogy az egyszerű nép sok helyen nem is tudta, hogy új vallásról van szó, mert az új hit hirdetői eleinte megtartották a katolikus külsőségeket. A török is inkább tűrte a protestáns, mint a katolikus vallást, mert a katolikus egyház feje, a pápa volt legfőbb ellensége,

A XVI. század végén Magyarországon a főurak túlnyomó része már protestáns volt, és ezek jobbágyaikat is a protestáns vallásra hajtották.

A protestantizmus következményei. A hitújítás következtében a legtöbb országban zűrzavar, belső nyugtalanság, lázadások és véres háborúk támadtak. Az erkölcsök is igen megromlottak. Viszont az is igaz, hogy a hitújítás nyomán élénk szellemi élet támadt, mert a katolikusok és protestánsok is felvonultatták legjobb szónokaikat és íróikat a küzdelemre. Mindkét részből lefordították a Szentírást, és hogy azt az egyszerű emberek is elolvashassák, elterjesztették az írás-olvasás tudományát.

(A protestánsoknak Károlyi Gáspár fordította le a Szentírást, a katolikusoknak Káldi György. Részleges magyar Szentírás-fordítások már a hitújítás előtt is voltak.)

43. §. A KATOLIKUS MEGÚJHODÁS

A tridenti zsinat. Hogy az egyházi állapotokat javítani, reformálni kell, azt senki nem tagadta, Luther és Kálvin azt hirdették, hogy ők valósítják meg a javítást, azaz reformációt, de ennek ellenkezője következett be. Általános lett tehát a kívánság az egyházban, hogy a pápa hívjon össze egyetemes zsinatot, mely az igazi reformációt végrehajtsa. Ez meg is történt 1545-ben. Az összes püspökök meghívást kaptak Tridentbe, mely város akkor Dél-Németországhoz tartozott. A protestánsokat is felszólították, hogy küldjék el képviselőiket, de ők nem jöttek el. Ezzel végleg elszakadtak az egyháztól.

A hitigazságokat nem kellett megreformálni, mert azok Krisztus Urunk óta nem változtak és rajtuk változtatni nem is lehet. A tridenti zsinaton csak jobban megmagyarázták és megerősítették azokat az igazságokat, amelyeket a protestánsok tagadtak vagy elferdítettek. De meg kellett javítani az erkölcsöket. A zsinati atyák tehát törvényeket hoztak az egyházba becsúszott visszaélések ellen és elrendelték, hogy a püspökök a papokat szemináriumokban neveljék. Isten sok szentéletű, buzgó férfiút támasztott, kik azon fáradoztak, hogy a tridenti zsinat rendelkezései ne maradjanak csak papíron, hanem hogy azokat mindenütt pontosan végrehajtsák. Ilyen férfiak voltak Borromei Szent Károly, milánói érsek Olaszországban, Szalézi Szent Ferenc, genfi püspök Svájcban és Franciaországban, Pázmány Péter Magyarországon stb. Sikertült is lassan kiküszöbölni a bajokat és új, pezsgő életet teremteni az egyházban.

(A tridenti zsinat által megindított igazi reformációt, mivel az Luther és Kálvin téves reformációja ellen szólt, ellenreformációnak is szokták nevezni.

A tridenti zsinat többszörös megszakítással 18 évig tartott és 1563-ban ért véget. A zsinat mindvégig a pápai követek elnöklése alatt folyt le.)

Jézus társasága. Súlyos időkben a Szentlélek Őrsten mindig támasztott új szerzetesrendeket az egyház megsegítésére. Ilyen szerzetesrendek voltak a XIII. században a dominikánusok és a ferencesek, és ilyen rend lett a tridenti zsinat idején a „Jézus társasága”.

E rend alapítója Lojolai Szent Ignác. Ő spanyol nemes volt és katonai babérokra vágyott. Egy vár ostrománál azonban súlyosan megsebesült és ekkor elhatározta, hogy Krisztus katonája lesz. Visszavonult tehát a világtól és Manréza városában imádságban és elmélkedésben töltötte idejét. Elmélkedéseit le is írta, és ezek nagyon híresek lettek, mert szerintük szoktuk tartani a lelkigyakorlatokat.

Hogy pappá lehessen, Ignác nagy szorgalommal kezdett tanulni, ami időt fejjel nehezen ment neki. De vasakarattal kitarzott, és Párizsban elvégezte a teológiát, ezután felszenteltette magát. Többen csatlakoztak hozzá, és ezekkel megalapította rendjét. A rend szabályait III. Pál pápa 1540-ben jóváhagyta. E szabályokban Szent Ignác szigorú, katonás engedelmességet követel a rendtagoktól, de a közös ájtatosságot nem írja nekik elő, hogy ne legyenek kötve és szabadabban mozoghassanak az élet minden terén.

A jezsuiták nagy buzgalommal láttak a munkához. Gyónattak, prédikáltak, könyveket írtak, iskolákat alapítottak. Iskoláikba még protestáns szülők is szívesen küldötték gyermekeiket. Nagy számban mentek a jezsuiták a pogány missziókba: Indiába, Japánba, Kínába, Amerikába, ahol sikerrel terjesztették a hitet. Többen közülük vértanúhalált haltak. A legnevezetesebb jezsuita misszionáriusok Xavéri Szent Ferenc és Klavér Szent Péter voltak.

Nagy pápák a tridenti zsinat után. A tridenti zsinat után szentéletű, tudós pápák következtek, akik a pápai tekintélyt újra magasra emelték. Közük legnevezetesebb volt V. Szent Pius, XIII. Gergely és XI. Ince pápa.

V. Szent Pius pápa különösen a papok és a szerzetesek életének megjavítására törekedett. Kiadta az új misekönyvet és breviáriumot és megkívánta, hogy a papok a breviáriumot na-

ponta imádkozzák. Katekizmust is adott ki a lelkipásztorok számára, hogy abból jól tudjanak prédikálni. Mikor pedig a törökök a tenger felől Itália megtámadására készültek, rábirta a spanyolokat és velenceieket, hogy szövetséget kössenek és hajóhadat küldjenek a törökök ellen. A maga hajóit is segítségül küldte. Sikerült is a török flottát 1571-ben Lepantónál megsemmisíteni. A keresztények 200 hajót zsákmányoltak és 12 000 keresztény gályarabot kiszabadítottak. Ez a nagy győzelem október 7-én, a Rózsafüzér Királynéja napján történt, amikor a pápa és hívek buzgón imádkozták a rózsafüzért a győzelemért.

XIII. Gergely pápa a naptárt javította meg. A régi Julián-naptár, amelyet még Julius Cézár vezetett be, hibás volt, s emiatt az újév XIII. Gergely idejében már 11 nappal későbbre esett, mint Julius Cézár idejében. A pápa elrendelte tehát, hogy 1582. október 4. után mindjárt 15-ike következzen, és ezentúl a százas esztendő (1600, 1700, 1800 stb.) ne legyenek szökőévek, csak akkor, ha az első két szám néggyel osztható. Az új naptárt lassan az egész keresztény világ elfogadta a görögkeletiek kivételével. XIII. Gergely a különböző nemzetek kispapjainak Rómában szemináriumot létesített. A magyar és német kispapok számára a Kollégium Germaniko-Hungarikumot alapította.

XI. Ince pápát a szegények atyjának nevezték. Önmagával szemben szigorú és takarékos volt, de annál többet áldozott a szegények támogatására és a törökök elleni háborúk segítésére. Mikor a török sereg Bécsét fenyegette, kétmillió frankot küldött a fenyegetett város védelmére, ami akkor igen nagy pénz volt. Rábirta a lengyel királyt és a német fejedelmeket, hogy siessenek Bécs segítségére. Sikerült is a törököt Bécsnek falai alatt 1683-ban tönkreverni. A nagy pápa azonban nem elégedett meg ezzel. Addig nem nyugodott, míg a keresztény hadak Budát is fel nem szabadították 1686-ban.

A katolikus megújulás Magyarországon. Hazánkban a ellenreformáció vezérei az esztergomi érsekek voltak. Oláh Miklós esztergomi érsek, a tridenti zsinat határozatának engedelmeskedve, megalapította az első szemináriumot Nagyszombatban. Pázmány Péter ezt a szemináriumot kibővítette és egy másikat is alapított Bécsben, hogy a kispapok ott magasabb kiképzésben részesüljenek. Ez a szeminárium ma is megvan és Pázmáneumnak hívják. Ugyanő könyveket adott ki, melyekkel a katolikus hitet világosan megmagyarázta és megvédte. Ezek között legnevezetesebb volt az „Igazságra vezető kalauz”. Könyveit olvasva és prédikációit hallgatva, sokan a protestánsok

közül újra katolikusok lettek. Több főurat is visszatérített a katolikus vallásra.

Pázmány Nagyszombatban egyetemet is alapított (1635-ben). Ebből az egyeimből fejlődött a mai budapesti tudományegyetem.

Pázmány korában dúlt a harmincéves vallásháború Németországban (1618—1648). E háborúba beavatkoztak az erdélyi fejedelmek, Bethlen Gábor és Rákóczi György is, hogy segítsék a német és cseh protestánsokat. Pázmány szomorúan látta a pusztulást, melyet e háborúk Felső-Magyarországon okoztak, mikor már a török is eléggé irtotta nemzetünket. Ezen hadjáratok alkalmával történt, hogy a protestáns hajdúk a három kassai vértanút halálra kínozták (1619-ben).

(A kassai vértanúk: Körösy Márk esztergomi kanonok, Grodecz Menyhért és Pongrácz István jezsuiták voltak.)

44. §. A FELVILÁGOSODÁS KORA

A filozófusok. A protestánsok ugyan elszakadtak az egyháztól, de megtartották a Bibliát és hittek a kinyilatkoztatásban. A XVIII. század bölcselei, más szóval filozófusai azonban a kinyilatkoztatást is elvetették és azt hirdették, hogy miután Isten megteremtette az embert, most már nem törődik vele. Nincs is szükség vallásra, elég, ha az ember a maga eszét követi. Föl kell világosítani az embereket, ki kell művelni az eszt, és akkor boldog lesz az emberiség.

(A bölcseleket, akik ilyeneket hirdettek, desitáknak nevezték. Más nevük racionalista volt, a ratio = ész szóról elnevezve.)

A leghírhedtebb volt a filozófusok között Voltaire (Voltér), aki tudományos művekkel, színdarabokkal és levelekkel terjesztette a hitetlenség eszméit. Mivel érdekesen és szép stílusban tudott írni, ezren és ezren olvasták műveit nemcsak hazájában, hanem Franciaországon kívül is. Az egyházat különösen gyűlölte. Jelszava volt: „Tapossátok el a gyalázatot!” Dicsekedett, hogy ha tizenkét apostol elterjesztette a kereszténységet, ő majd megmutatja, hogy egyedül megsemmisíti azt. Követői rajongtak érte: kezét és ruháját csókolták, az idők folyamán azonban elhalványodott emléke, és könyvei ma elfeledve porosodnak régi könyvtárak polcain.

Voltaire kortársa volt Rousseau (Russzó). Istent ugyan nem tagadta, de csak olyan vallást fogadott el, amelyet az ember a saját eszével csinál. Azt hirdette, hogy az emberi természet ön-

magában romlatlan és csak a társadalom teszi romlottá. Hirdette a jogot a forradalomra, és ezzel előkészítette a francia forradalmat.

A szabadkőművesség. A szabadkőművesek titkos társaságot képeznek. Nevüket onnan kapták, hogy gyűléseiken a régi kőműves céhek jelvényeit viselték. Külsőleg jótékonyaságot gyakoroltak, a valóságban Voltaire, Rousseau és társaik eszméire esküdtek és azokat terjesztették. Titkos gyűléseken terveket koholtak, hogy hogyan lehet lázadásokat szítani és a vallás befolyását a népre megtörni. Az egyház ismételten elítélte a szabadkőművesség szektáját és tagjait kiközösítéssel sújtotta.

A francia forradalom. XIV. és XV. Lajos királyoknak sok háborúja és fényűzése, valamint a nemesség pazarlása és költenekéje élete nagy nyomorba döntötte a francia népet. Ennek következtében 1789-ben kitört a francia forradalom. XVI. Lajos királyt letették és később kivégezték. A nemesség adómentességét és más előjogait megszüntették. Szabadság, egyenlőség és testvériség lettek a jelszavak, és a francia forradalom katonái lelkesen harcoltak, hogy ezeket a jelszavakat az egész világon terjesszék és megvalósítsák.

A XVIII. század filozófusainak és a szabadkőműveseknek hatására azonban a francia forradalom az egyház ellen is fordult. Új, úgynevezett polgári alkotmányt készítettek az egyház számára, amely teljesen felforgatta a Krisztustól alkotott szervezetet és kizárta az egyház fejének, a pápának jogait. Azok a püspökök és papok, akik ragaszkodtak az egyház ősi törvényeihez, kénytelenek voltak lemondani. Sokan közülük vértanúhalált is szenvedtek. A forradalmárok megszüntették a keresztény időszámítást és a vasárnap helyett minden tizedik napot tartottak szünetnapnak. Eltiltották a harangozást, és végül még a templomokat is becsukták és idegen célokra használták. A párizsi Szent Genovéva templomot például nagy embereik sírhelyévé alakították, és az elsők, akiket oda temettek, Voltaire és Rousseau voltak.

A francia forradalmárok VI. Pius pápát is fogságba hurcolták, és az agg pápa a fogság szenvedései közt halt meg.

Napóleon. A francia forradalmat Napóleon fékezte meg, bár ő maga is a forradalom híve volt. Mint katona, nagy győzelmekeket aratott, ezért megválasztották első konzulnak, majd később császárrá kiáltotta ki magát. Napóleon látta, hogy a nép nem élhet vallás nélkül, ezért 1801-ben megegyezést, konkordátumot kötött VII. Pius pápával, amelyben újra biztosította az istentisz-

telet szabadságát. Mivel a forradalomban elvették az egyház minden vagyonát, némi fizetést biztosított a püspököknek és papoknak. Később azonban ellentétbe került a pápával. Ugyanis elfoglalta az egyházi államot és azt akarta, hogy a pápa tegye át székhelyét Rómából Párizsba. A pápa ezt nem tehette, mire Napóleon őt fogságba hurcolta. A császárt a pápa kiközösítette! Napóleon vállat vonva mondta: „Ezért még nem fog kiesni a fegyver katonáim kezéből.” Nemsokára Oroszország ellen indított háborút és Moszkvát is elfoglalta, de onnan tél közepén vissza kellett vonulnia. Katonái az úton megfagytak és a fegyver kihullott dermedt kezükből (1812-ben). Napóleon ezt a vereséget többet nem tudta kiheverni. 1815-ben végleg legyőzték őt és Szent Ilona szigetére száműzték. A pápa kiszabadult fogságából és magyar huszárok diszkíséretében vonult be Rómába.

A felvilágosodás hazánkban. Hazánkban a „felvilágosodás” eszméi közül a jókat a mélyen vallásos Mária Terézia királynő törekedett megvalósítani. Fejlesztette az iskolaügyet és enyhített a jobbágyok terhein. Fia, II. József türelmi rendeletével a protestánsok helyzetén könnyített és így a vallási békét szolgálta. Saját egyházának azonban sok szomorúságot okozott. Csaknem kisemmizte ugyanis a pápát a magyar egyház kormányzásából és ő maga intézkedett a vallás ügyeiben. Még azt is megszabta, hány gyertya éghet az oltáron. II. Frigyes porosz király el is nevezte őt „sekretyés testvér”-nek.

VI. Pius pápa személyesen jött Bécsbe, hogy II. Józsefet rendeletei visszavonására bírja. A császár ugyan illő tisztelettel fogadta a pápát, de egyházi politikájából nem engedett. Halálos ágyán azonban mindent visszavont, kivéve türelmi rendeletét (1790-ben).

Míg II. József hívő katolikus volt és, bár tévesen, de jó szándékkal cselekedett, a felvilágosodott írók a francia bölcselők példájára nálunk is a vallás és az egyház ellen támadtak.

45. §. AZ EGYHÁZ HELYZETE A LEGÚJABB KORBAN

A liberalizmus. A francia forradalom után a szabadságvág, más szóval liberalizmus, uralkodott Európában. Az emberek lelkesedtek a jobbágytság felszabadításáért, a sajtószabadságért, a vallásszabadságért, a gondolatszabadságért. Ennek az irányzatnak köszönhető az angol és holland katolikusok, hogy megszüntették országaikban az ellenük hozott törvényeket.

De voltak a liberalizmusnak káros hatásai is. A kapitalista gyárosok szabadon zsákmányolhatták ki munkásaikat és a leg-

nagyobb nyomorban tartották őket. A munkások védelmére és sorsuk javítása érdekében adta ki XIII. Leó pápa „Rerum Novarum” kezdetű híres körlevelét (1891-ben).

Sokan a szabadságot úgy értelmezték, hogy mindent szabad: szabad az újságokban hazudni, rágalmazni, szabad a kereskedelemben csalni, szabad uzorakamatot szedni, szabad a házastársat elhagyni, szabad az Isten törvényei ellen harcolni; s mikor a pápák ez ellen felszólaltak, akkor az egyházat maradinak, a szabadság és haladás ellenségének nyilvánították.

Az egyházi állam elfoglalása. Az olaszok azt kívánták, hogy egész Itália egyetlen állam legyen, és ne legyen benne több királyság és fejedelemség. Ezen kívánságnak útjában állt Itália közepén az egyházi állam. A pápa az egyházi államról önként nem mondhatott le, mert az nem volt az ő személyes tulajdona, azért Viktor Emmánuel, Észak-Olaszország királya, erőszakkal foglalta el az egyházi államot és 1870-ben bevonult Rómába. IX. Pius pápa a Vatikánban húzta meg magát, és ettől fogva a pápák nem tették ki onnan lábukat, mert nem akartak az olasz király alattvalói lenni. A pápáknak nagyon fájt, hogy az olasz néppel így szembekerültek, és az olasz katolikus nép is szeretett volna igazságot tenni a pápának. Csak a szabadkőművesek örültek ennek az állapotnak. Mikor azonban hatalmuk megtört, az olasz nép kibékült a pápával és egyezményt kötött vele (1929-ben). Ezen egyezményben elismerte, hogy a Vatikán független terület és a pápa semmiféle földi hatalomnak alávetve nincsen.

(A pápának ragaszkodnia kell függetlenségéhez, mert Krisztus helytartója nem lehet alávetve földi uralkodónak.)

A vatikáni zsinat. Amikor a vallást és a pápát legjobban támadták, akkor hívta össze IX. Pius egyetemes zsinatra a világ püspökeit a Vatikánba (1870-ben). E zsinaton megvizsgálták a modern tanokat és azokból a téveseket elítélték. Azután ünnepelesen kimondták, amit az egyház eddig is tartott, hogy ti. a pápa hit és erkölcs dolgában csatlakozhatatlan, ha az egész egyházat kötelező erővel tanítja. Ezt nevezzük a csatlakozhatatlanság dogmájának. Nagy volt emiatt a felzúdulás a liberálisok közt, és azt mondták, hogy a katolikusok istenítik a pápát. De erről szó sem volt, mert a pápa nem a maga erejéből, hanem a Szentlélek kegyelméből csatlakozhatatlan.

A pápák tekintélye. A vatikáni zsinat óta a pápák tekintélye még inkább növekedett. Szavukra felfigyel a világ, és a legkülönbözőbb országok, még a nem katolikusok is követeket küldenek hozzá. XIII. Leó pápa élére állt annak a mozgalomnak,

amely az afrikai néger rabszolgakereskedés ellen küzdött és sikerült is azt teljesen megszüntetni. A szentéletű X. Pius megengedte a gyakori szentáldozást és sürgette, hogy a gyermekek már 7 éves korukban áldozzanak. XV. Benedek pápa az első világháborúban mindent megtett a béke helyerállítására és sokat fáradozott a hadifoglyok sorsának könnyítésén. Ő és utódai szüntelenül dolgoztak a háborús nyomorúság enyhítésén, nemcsak szóval, hanem bőséges adományokkal is. XI. Pius különösen a missziók fellendítésére fordította figyelmét. Sürgette a bennszülött papok nevelését és bennszülött püspököket is szentelt. Jólesett ez a megbecsülés a gyarmati hatalmak által lenézett színeseknek. Végül XII. Pius minden erejét a béke fenntartására fordítja. Cimerében galamb van a béke olajágával. XII. Pius pápa Magyarországon is járt 1938-ban. Akkor pápai legátus volt a budapesti eucharisztikus kongresszuson, melyre a világ minden tájáról összegyűltek a katolikusok.

Szettek a legújabb korban. Isten a legújabb korban sok szentet adott az egyháznak. Minden rangú és korú férfi és nő van köztük. Don Bosco Szent Jánost már életében is világszerte ismerték. Az elhagyatott, csavargó fiúkat gyűjtötte maga köré és tisztes polgárokat nevelt belőlük. Vianney Szent János, arsi plébános, sok küszködés után lett parasztfiúból pap, s bár tudományban és ékesszólásban nem tűnt ki, önmegtágadó életével és egyszerű prédikációival ezeket indított bűnbánatra. A kis Szent Bernadettnek többször megjelent a Szűzanya Lourdesben (1858-ban) és megmutatta neki a helyet, ahol a csodálatos forrás fakadt, melynek vizében igen sok beteg talált gyógyulást. Lisieuxi (liziói) Kis Szent Teréz karmelita apáca hosszú kínos betegségét mosolygós lélekkel viselte és kis dolgokban törekedett pontos lenni és Istennek tetszeni. A 12 éves Goretti Szent Mária inkább meghalt, de Istent súlyos bűnnel meg nem bántotta: egy rossz útra tévelyedett fiú szúrta le őt, mert nem akart csábítására hallgatni. Nemrég avatták szentté X. Pius pápát, aki sok üdvös reformot hozott be az egyházban és meghalt a bánattól, mikor az első világháború kitört.

Mindezek és még sokan, akiket kívülük szentté avattak, vagy akik ismeretlenül szent életet éltek, bizonyítják, hogy a Szentlélek Isten nem hagyta el Krisztus egyházát, amint nem is fogja elhagyni a világ végéig.

TARTALOMJEGYZÉK

I. ÓSZÖVETSÉG

1. Az őstörténet	3
2. Az Istentől eltávolodott emberek	5
3. A pátriárkák története	7
4. Jákob fiai	9
5. Mózes története	12
6. Az izraeliták kivonulnak Egyiptomból	14
7. Vándorlás a pusztában	16
8. Bevonulás az ígért földjére. A bírák kora	18
9. Az első király	21
10. Izrael népének fénykora	23
11. Két királyság	26
12. Hősök és szentek	28
13. A próféták	30
14. A babiloni fogság	33
15. A zsidók sorsa a fogság után	36

II. ÚJSZÖVETSÉG, JÉZUS ÉLETE

16. Jézus születésének előzményei	39
17. Jézus születése és gyermekkora	40
18. Jézus megkezdzi működését	43
19. Jézus csodái	45
20. Jézus tanítása	48
21. Példabeszédek	50
22. Fontos események Jézus életében	54
23. Kiket szeretett Jézus?	57
24. Jézus ellenségei	59
25. Lázár feltámasztása	61
26. Jézus készül kinszenvedésére és halálára	63
27. Jézus kinszenvedése	65
28. A Kálvária. Jézus halála	68
29. Jézus feltámad	70
30. Jézus mennybe megy és elküldi a Szentlelket	73

III. JÉZUS EGYHÁZÁNAK TÖRTÉNETE

31. A kereszténység Zsidóországban	75
32. A kereszténység a Római Birodalomban	78
33. A kereszténység diadala	81
34. Küzdelem az eretnekségek ellen	83
35. Új népek megtérése	85
36. Oseink keresztények lesznek	88
37. A pápaság és császárság	90
38. Egyházszakadás	92
39. Harcok a mohamedánok ellen	94
40. A keresztény középkor jellemzése	96
41. Az újkor	100
42. A „reformáció”	101
43. A katolikus megújulás	104
44. A felvilágosodás kora	107
45. Az egyház helyzete a legújabb korban	109

Ara: 5,— Ft